

BIBLIOTECA NATOLI

© 1401

COLLOCAMENTO

Scaffale II

Piano 2.

Numero 1.

2 vols

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

40 BARTOLI (Pietro Santi) Museum Odeschalchum, sive Thesaurus antiquarum
Gymnarum . . . quae a Serenissima Christina Suecorum Regina collectae in Museo
Odeschalcho adservantur . . . 2 vols., folio, half-titles, *titles with engr. vignettes*, xlviii + 60
pp. 104 *engr. initials*, 6 *engr. head-pieces*, 15 *engr. tail-pieces*, 104 *engr. plates*, cont. half calf,
Rome, Monaldini, 1751-1752. £210

Cagnara 2745. *Best Edition*. In 1654 Queen Christina made her home in Rome under the
patronage of the Odeschalchi family, to which belonged the then Pope, Innocent XI. On her
death in 1689, her collections of paintings and gems were bought by the Pope's nephew and
placed in the family Museum Odeschalchum. The plates were engraved by Bartoli before 1700,
but were not published until 1747.

MUSEUM
ODESCALCHUM.

MUSEUM
MODERNO
Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

MUSEUM

ODESCALCHUM,

S I V E

THESAURUS

ANTIQUARUM GEMMARUM

CUM IMAGINIBUS IN IISDEM INSCULPTIS, ET EX IISDEM EXSCULPTIS,

QUE A SERENISSIMA CHRISTINA SVECORUM REGINA COLLECTÆ

IN MUSEO ODESCALCHO ADSERVANTUR,

ET A PETRO SANCTE BARTOLO

QUONDAM INCISÆ,

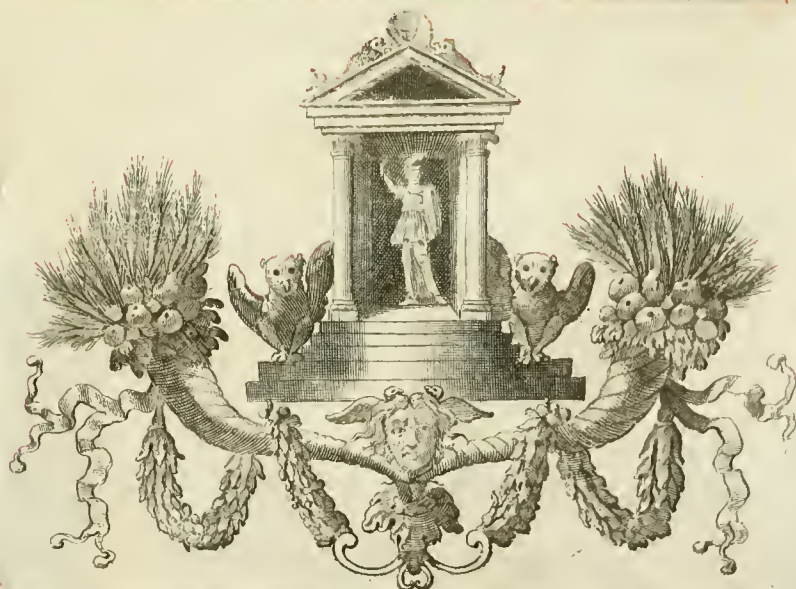
NUNC PRIMUM IN LUCEM PROFERUNTUR.

ACCESSERUNT ÆREA DEORUM, AC DEARUM IDOLA, MARMOREA ITEM ANAGLYPHA,

MONUMENTAQUE ALIA PLURA, QUIBUS OMNIBUS EXPLANATIONES

UNA CUM INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS ADJECTÆ SUNT.

TOMUS PRIMUS.

ROMÆ MDCCLI.

SUMPTIBUS VENANTII MONALDINI BIBLIOPOLÆ IN VIA CURSUS.

EX TYPOGRAPHIA SANCTI IGNATII.

EXCUDEBAT JOANNES GENEROSUS SALOMONI.

PRÆSIDUM FACULTATE.

NK
3565
B29
1751
v.1

WILLIAM

OF THE

THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

OF THE

ILLUSTRISSIMO, ET EXCELLENTISSIMO DOMINO

D. LIVIO ODESCALCHI

S. R. I. PRINCIPI SIRMII, BRACCIANI, ET CÆRITIS DUCI &c.

VENANTIUS MONALDINI BIBLIOPOLA
D. D. D.

PERPERAM omnino facerem, si
Museum, quod a Familia
tua nobilissima cognomentum acce-
pit, novis nunc explicationibus illu-
a stra-

stratum non tuo potissimum Nomini
dicatum vellem . Quicquid veterum
hîc Monumentorum profertur , id om-
ne D. Livio Proavo tuo clarissimo Sir-
mii & Bracciani Duci acceptum re-
ferimus , qui ut artium liberalissima-
rum fautorem eximium se præbuit ,
ita sumptui non parcendum est ra-
tus , ut , quæ ad illarum studia exer-
cenda magno ufui esse possent , Pe-
tri Sanctis Bartoli Calchographi pe-
ritissimi opera ante oculos universæ
posteritatis proponeret . Atque hæc
hæreditas illa est maxima præ aliis
putanda , quæ primum ad D. Bal-
thasarem Parentem tuum egregium ,
atque optimum , deinde ad Te ipsum
pervenit , mirifica nimirum ad bene
de litteraria Republica merendum
propensio , quæ a multarum præstan-
tissimarumque virtutum comitatu dis-
juncta esse non solet . Quare quoties-
cumque ad te animum refero , non
equidem generis antiquitatem , non
divitiarum copiam , non splendidissi-
mas

mas cognationes admiror. Alia sunt, longeque maiora ornamenta, quæ Tua omnino sunt, & ad te vere pertinent, quibusque te maxime præditum non solum nos, qui Romæ adsumus, sed exteræ quoque nationes viderunt. Cum enim ab ineunte ipsa ætate florentissimas Italiæ, ac Germaniæ Urbes percurreres, teque in ipsam Cæsaris, Reginæque Augustissimæ Regiam conferres, quotus quisque fuit, cui admirationem non moverit tantam esse in adolescente plane homine continentiam, tantam in rebus omnibus officii religionem, tantam denique animi gravitatem, atque constantiam, quantam in corroborata jam ætate sperare vix quisquam posset? Hæc Te Sanctissimi illius Pontificis, Venerabilisque Servi Dei Innocentii XI. abnepotem esse coarguunt, & propter quæ non Romani solum Optimates, sed etiam Advenæ nobilissimi quique Te charum habent, suavissimaque consuetudine Tua tantopere delectantur.

tur . Neque vero non hoc adoleſcen-
tiæ tam laudabiliter traductæ fuiſſe
præmium exiſtimo ; quod in matri-
monium D. Mariam Victoriæ Cle-
mentis XII. pronepotis filiam , femi-
namque ſpectatiſſimam duxeris , quæ
Corſinæ Familiæ decora tantis in
Tuam divinitus collatis muneribus
cumulans Heroum Tibi Sobolem , &
Gentis utriuſque majoribus quamſimil-
limam propagaret . Hæc certè omnia
cum ſummam Tibi gratiam , & au-
thoritatem apud ſapientes viros con-
ciliant ; tum dici vix poteſt , quam
magnam mihi quoque ſpem faciant
fore , ut indiſtriæ hujus mihi pæni-
tendum non putem . Etenim ſiqui
ſunt magis politulo , ac delicatulo in-
genio , quique faſtidioſius de alienis
operibus judicent , eoſdem , ubi volu-
men hoc Tuis inſignibus decoratum
aſpiciant , pudebit fortæſſe quidpiam
in eo , quamvis reprehensione dignum ,
reprehendere , poſteaquam a Te non
modo non improbatum , ſed quaſi
ratum

ratum habitum esse senferint . Superest igitur , ut pro Tua singulari erga me humanitate , quantas maximas possum gratias Tibi nunc agam , meque in posterum habiturum pollicear ; illudque te orem atque obsecrem , ut beneficium , quo me in præsens devincis , tueri etiam velis ; benigneque facere , si qua in re opus fuerit , mihi pergens præstantem istam animi erga me voluntatem conserves .

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sacri
Palatii Apostolici.

F. M. de Rubeis Patriarcha Constantinop. Vicesg.

CUM jussu Reverendissimi P. Fr. Augustini Orsi Sac. Palatii Apo-
stolici Magistri librum inscriptum *Musæum Odeschalchum &c.*
attentè perlegerim, nec quicquam in eo aut Catholicæ Fidei abso-
num, aut bonis moribus adversum offenderim, sed potius non levi
labore elucubratum, & multigena eruditione refertum deprehendam
dignum cenfeo, ut publica luce donetur. Die 1. Februarii 1751.

Antonius Baldanus ab intimo SSm̃i Dñi Nostri Sacello.

IMPRIMATUR.

Fr. Joseph Augustinus Orsi Ordinis Prædicatorum
Sacri Palatii Apostolici Magister.

LECTORI BENEVOLO.

NICOLAUS GALEOTTI E SOC. JESU.

§. I.

Commentarii hujus occasio, argumentum, atque partitio.

USEUM hoc, quod magna ex parte Gemmas rariores a Christina Svecorum Regina olim collectas, & deinde a D. Livio Odescalco Sirmii, & Bracciani Duce, Sanctissimique Innocentii XI. Fratris filio possessas complectitur, multis abhinc annis debuerat in lucem edi. Ejus jam monumenta singula peritissimus artifex Petrus Sanctes Bartoli æreis lamellis inciderat, suasque unicuique adnotatiunculas Italico sermone conscriptas¹ P. Felicianus Bussi ex Ordine Clericorum Regularium Ministrantium Infirmis adjecerat. Sed quod ii, quorum hoc maxime intererat, vel paulo copiosiores, vel etiam Latinas mallent; nescio quomodo factum est, ut in publicum prodierint numquam, operisque totius retexendi consilium ad hæc usque tempora prolatum fuerit. Anno enim solum proxime elapso D. Henricus Brulæus natione Gallus, Patria Rhemensis & Academia Cortonensis Socius præstanti vir ingenio, idemque magna in rebus antiquis intelligentia, atque studio Venantii Monaldini Bibliopolæ celebrissimi, & de litteraria Republica optime meriti rogatu hujusmodi laborem suscep-

(1) Suasit Rm̃i P. Jo: Antonii Bianchi minoritæ S. Officii Consultoris, doctrinaque, eruditione, atque editis in lucem libris clarissimi præfationem hanc in particulas lemmatis ad-

scriptis distribui, ut legentibus gemmæ unicujusque notitia magis in promptu esset.

(2) Scripsit rerum Viterbiensium Historiam, Romæque obiit anno 1747.

susceperat. Sed cum florente adhuc ætate gravi diuturnoque morbo consumptus non amplius quam quadraginta sex Tabulas confecisset; ad me ventum est, ne Opus intermitteretur, quod existimabatur harum litterarum studiosis utilitatem aliquam afferre posse. Equidem quamquam in hoc doctrinæ genere non inexercitatus planè sum, quippe cum argumenta non dissimilia sæpius in ipsis Pontificiis Ædibus coram Sanctissimo Domino Nostro BENEDICTO XIV. tractaverim; numquam tamen hoc mihi sumpseram, ut, quæ privatim de hisce rebus conscripserim, in oculis, conspectuque legentium exponerem. Verum, ut impositum mihi onus reciperem, plurimum apud me amicorum gravissimorum autoritas valuit; præsertim cum illos tanta doctrina præditos, tantaque erga me benevolentia esse cernerem, ut in tantis tenebris, quæ hisce sæpe rebus offusæ esse solent facile mihi libentique animo lumen ingenii, & consilii sui mihi porrecturos confiderem. Hac igitur spe ipse fretus, tantumque enitens, quantum efficere me vix posse credideram, ad operis totius partitionem jam venio. Quæ quidem hujusmodi erit, ut in prima parte gemmas cum imaginibus & in iisdem insculptis, & ex iisdem exsculptis; in altera ærea Deorum, vel etiam hominum, & animantium Idola; in tertia denique ectypas quasdam e marmore, sive anaglypticas, quas vocant, effigies collocem. Ut autem legentium commoditati consuleremus, hæc monumenta ipsa in duas sectiones, sive tomos digessimus: in quorum primo gemmas illas, ubi capita solum, vel protomæ apparent, in altero vero reliqua omnia, quæ supra memoravimus, complexi sumus.

§. II.

De Musæi hujus gemmis, earumque nominibus.

QUoniam vero in hac rerum serie præcipua pars gemmæ sunt; de iis quasi præfationis loco placuit paulo fufius disserere, propter hoc ipsum, quod a plerisque illorum, qui alios Thesauros, sive Musæa illustrarunt id facilitatum esse non viderim. Gemmæ itaque nostræ, ut elementarium litterarum ordinem sequar, & vulgo jam usitata earum nomina usurpem, sunt hæ: *Achates*, *Amythystus*, *Aquamarina*, *Chalcedonius*, *Corneola*, *CrySTALLUS*, *Granatus*, *Heliotropium*, *Hyacinthus*, *Lapiscæruleus*, sive *lazzulus*, & *azzurro* *Jaspis*, *Niccolus*, sive *Onyculus*, *Rubinus Sardonyx*, & *Smaragdus*.
Sunt

(1) Inter hos principem locum sibi vindicant Illustr. & Rev. D. Antonius Baldani ab intimo SSmi Dñi Nostri BENEDICTI XIV. Sæcello vir præclara eruditione, atque doctri-

na judicioque subtili, sincero, atque optimo. & P. Contuccius Contucci Musæi Kirkeriani custos, qui illud mirifice auxit, Europaque tota celeberrimum reddidit.

Sunt etiam quasi gemmæ *Prasma* vel *Plasma*, ut dicunt *Smaragdinum*, *Cyanos* item *factitius*; qui *Pasta azzurra* Italico vocabulo nuncupatur. De hisce omnibus satis quidem multa Theophrastus, Plinius; Solinus, & S. Isidorus in suis Originibus tradiderunt. Verum illud perincommode cadit, quod gemmæ non pauca longe aliter nunc appellentur, quam a veteribus etiam sacrorum librorum scriptoribus nominatæ olim fuerint, ut recte monet Pererius Tom. I. in Genes. *Nomina*, inquit, *lapidum Hebræa in obscuro, & in incerto est, quid significant proprie. Quo fit, ut interpretes ea sæpe transtulerint non qualia sunt Hebraice*. Idem senserat Abulensis in cap. 18. Exod. testimonium afferens Rabbiorum Salomonis, & Abraham Abenezra. Quod quidem manifestum est exempli causa in voce *סֹהַם* *soham*; siquidem interpretes pro ea reddunt interdum *Onycha*, interdum *Sardonycha*. Et LXX. modo *Smaragdum* ut Exod. 28. 9. & 35. 25. & 39. 5. modo *Beryllum*, ut Exod. 28. 20. modo *Sardonycha* ut Job. 35. 8. modo *Sapphirum*, modo etiam *Sardium*, Quod attinet ad Scriptores reliquos, quam diversa apud illos fuerit eorundem nominum significatio, audiendus Cornel. a Lapide; qui in cap. 21. Apocal. *Quamobrem*, inquit, *in gemmis nonnullis valde discrepant novi Scriptores Nilus, Anastasius, & alii ab antiquis, puta a Theophrasto, & a Plinio, quem sequitur Isidorus, & alii; sive quia nomina gemmarum quandoque variata, & mutata sunt, sive quod gemmæ veteres nonnullæ interierint, & novæ earum species subnata, aut a Gemmariis substitutæ sint; uti præstantes Gemmarii, quibus cum Romæ egi, mihi fassi sunt; ipseque ego singulas eorum gemmas perlustrans, & manu, oculisque pertractans, easque conferens cum illis, quæ de iisdem scribit Plinius, re ipsa deprehendi. Vidi enim Sardium olim opacum nunc esse pellucidum; Topatium olim aureum, & porraceum, nunc tantum esse aureum, & fulvum, Sapphirum olim cæruleum aureis punctis collucentem nunc esse violaceum sine punctis, & pellucidum, Beryllum olim viridem nunc albicare ut vitrum, immo a Gemmariis vocari Vitrum, Hyacinthum olim cæruleum, & violaceum nunc melleum. Quocirca Anselmus Boetius lib. 2. de Gemmis cap. 30. Plinii ait Hyacinthus hodie inter Amethysti genera ponitur, quemadmodum Amethystus veterum nunc Granati nomen obtinet. Ætas & Gemmariorum imperitia nomina ita confudit, ut vix aliquid certi hac in re statui possit. Anselmus Boëtius de Boot cujus verba sæpe Cornelius recitat fuit Rodulphi II. Imperatoris Medicus, justumque volumen de Gemmis diligenter, accurateque confecit.*

De Achate .

UT igitur de Achate ad dicendum ingrediar illum solum a notatione nominis describit Plinius l. 37. cap. 10. cum dicit ita appellatum esse ab Achate flumine in Sicilia, ubi primum repertus fuit. Eadem fere verba mutuatus est a Theophrasto sic ab Adriano Turnebo latine versa : *Amana gemma est & Achates ab Achate fluvio Siciliae, quæ impenso pretio venditur*. S. Isidorus hæc addit : *Est autem nigra habens in medio circulos nigros, & albos junctos, & variatos similis Hæmatitæ* : Si ab eodem quæras, quid sit Hæmatites? *Hæmathites*, respondet *rubore sanguineus, ac propterea Hæmathites vocatur*. Quomodo nigro color possit esse similis rubeus color, non video. Sed hic fortasse S. Doctor Hæmathitæ genus illud significat, quod *Schiston*, & *Anthracitem* Plinius appellat, nigrumque in Africa nasci tradit; nigrum, inquam, cujusmodi apparere solent venæ, vel caro, cum sunt nimio sanguine oppletæ. Utcumque tamen sese res habeat, S. Isidori verbis una potius Hæmatitæ species significari videtur, quam genus. Aliquanto clarius Solinus cap. 10. *Interfribentes eum (Achatem) venæ naturalibus sic notant formis, ut cum optimus est varias præferat rerum imagines*. Cæterum unius coloris reperiri Achatem denotant hæc Plinii verba cap. 10. l. 37. *Eam vero, quæ unius coloris sit invictam athletis esse*. Plerumque tamen multicolor est non secus, atque Jaspis, qui, ut ait Boetius de Boot cap. 100, *ab Achate non differt, nisi quod mollior sit, & propterea non ita exacte poliri possit, ut Achates, neque tam perspicua est, quam Achates*. Inter Onychem etiam, & Achatem hoc interest quod illa longe perlucidior sit atque tenerior. Ob colorum, quam diximus, varietatem, Achatæ plura nomina inventa sunt, quæ recensentur a Plinio. Alius enim dicitur *Phassachates*, qui palumbino est colore, alius *Sardachates*, qui eo quo sardæ sunt, alius *hæmachates*, qui sanguineo, alius *Cerachates*, qui cereo, alius *Coralloachates*, qui guttis aureis Sapphiri, vel ut alii legunt, Coralii modo distinctus; alius denique *Dendrachates*, in quo plantæ, atque arbusculæ apparent. De eo Orpheus.

Δένδρεα γὰρ πολλὰ κατὰ ψεκὶ ὑπὲρ κήπων
 Ἀνθεμόεντι κλάδοισιν ἐπισσυστέροις κομῶνται.

*Arbores enim multas inspicies quemadmodum in horto
 Florente ramis acervatis ornatas.*

Salmasius pro *Phassachates* legit *Jaspachates*; isque fortasse est, qui Jaspidem admixtum habet.

De

§. IV.

De Amethysto.

Amethyſtum Theophrastus in gemmarum Signatoriarum numerum refert, eamque vini colore cerni dicit. Paulo clarius, & fuſius Plinius cap.9. *Amethyſti*, inquit, *violaceo colore perlucet*. Et infra: *Præcellens debet eſſe in ſuſpectu veluti ex Carbunculo refulgens quidam in purpura leviter roſeus nitor*. Ubi etiam docet *Amethyſtum ad vini colorem accedere, ſed in violam deſinere, & fulgorem purpure in illo cerni non ex toto igneum, ſed in vini colorem deficientem*. Atque hæc omnia cum Amethyſto hodierna plane congruunt. Eam vero umbilico admotam vini vaporem primo ad ſe trahere, poſtea etiam diſcutere; proindeque ferentem a crapula vindicare, ut Joannis Jonſtonii verbis utar, Thautmatographiæ Art.4. cap.22. (ubi etiam auctorem Ariſtotelem citat) credat Judæus Apella: non ego. Ex hoc lapide in Sacra S. Ignatii Æde columellæ ſunt quatuor ſuſtinentes porticulam, ſub qua Venerabilis Euchariſtia publice adoranda ſtatis anni temporibus collocatur.

§. V.

De Aqua Marina.

Aquam marinam eandem, ac Beryllum eſſe, fere omnes conſentiunt una cum Clariffimo Senatore Philippo Bonarota *Offervazion Iſtoriche &c.* pag.xii. cum Plinius aperte dicat *probatiffimos eſſe Beryllos, qui viriditatem puri maris imitantur*, & Solinus, eſſe *colore puri maris*. In alia tamen, ſententia eſt Salmaſius *Exercit. Plin. in Solin* gemmam eſſe affirmant, quam *Cattioculum* vocant. In Notis Diſſertationis D. Jannonis de S. Laurent nuper inter Cortonenſes vulgatæ affertur celeberrimi Fulvii Urſini manuſcripta adnotatio quædam, quæ extare dicitur in margine Plinii typis impreſſi Baſileæ anno 1525. in Typographia Froboniana, ubi ad cap.10. verbo *Calais* hæc interpretatio adiuncta eſt. *Hanc gemmam (h. e. Calaim) Benedictus Ægius a Spoletio etiam eſſe affirmat, quam vulgo Aquam marinam vocant*.

§. VI.

De Chalcedonio.

Chalcedonii nomen invenies quidem apud ſacros Scriptores, apud Latinos aureæ ætatis, vel etiam argenteæ non item. S. Iſidorus, Beda, & Aretas gemmam hanc ad Carbunculum, tamquam
ad

ad genus referunt, Rectius Senator Philippus Bonarota *Offervazion Istor.* pag. 15. ad Jaspides pertinere opinatur, dicendamque esse *Jaspidem Chalcidicam*, Ego vero *Jaspidem Chalcedoniam* appellari mallem, cum Plinius lib. 37. cap. 8. *Turbidam*, dicat, *Jaspidem Chalcedon mittit*: & S. Jo. in Apoc. 21. ut hanc gemmam exprimat, utatur ipso Urbis Chalcedonis nomine *ὁ τρίτος χαλκιδών*: cumque nomen adjectivum Chalcidicus a Chalcide primaria Eubœæ Urbe, nunc Negroponte, non a Chalcedone derivetur; eandemque esse sentio, atque illam; de qua idem Plinius sequenti capite: *Quintum genus*, inquit, *quæ ad viciniam Cry-stalli descendit*. Neque est quod pro Chalcedonio Carchedonium cum Gesnero ponamus; nam ut bene monet Ludovicus de Alcazar Notat. 10. in cap. 21. Apocal. *Carchedonius* videtur potius Epitheton significans *Charthaginienſis*, cum Plinius non minus Carbunculos quam Smaragdos Carchedonios appellet.

§. VII.

De Corneola.

Quid vero de Corneola? vocabulum plane barbarum, quod neque ab Abrahamo Gorlæo in sua Dactyliothea, neque a Martino Erbemayer in suo opere *Capita deorum, & hominum illustrium* inscripto usquam usurpatum invenio. Nihil tamen dubito, quin Corneola una ex Onychibus existimanda sit. Conjecturam facio ex Plinii verbis lib. 37. cap. 7. quæ hujusmodi sunt *Zenothemis Indicam Onychem dicit plures habere varietates igneam, nigram, corneam* (sic enim legit Salmasius) *cingentibus candidis venis oculi modo &c.* Hermolaus Barbarus in suis Castigationibus in Plin. Unde, inquit, *ortum nomen putant earum, quas vulgo Corneolas nominamus*. Rhodiginus quoque ethymologiam hanc sequitur lib. 17. Lect. Antiq. cap. 10. *Corneolæ*, inquit, *gemmæ, ut nunc dicuntur . . . ita inde nuncupari videntur, quia inter Onyches cornea quoque spectatur varietas*. Ille quidem a Cornu; ego autem a Corno derivare malim: hujus enim arboris baccis cum sunt maturiores, Corneolæ videntur esse persimiles. Notandum tamen non Onychem omnem esse Corneolam, cum Corneola sit tamquam pars subjecta huic generi *Onyx* in qua teste Plinio lib. 37. cap. 7. *est candor unguis humani similitudo, est Chrysoliti color, est Sardæ, est Jaspadis, & plures alii*. Corneolam eandem, esse atque Sardam contendunt multi & in suis Musæis ita scribunt, inter quos doctissimus Gori *Sarda vulgo Corneola*. Itaque sentit Jo: Jonſtonius in notitia Regni Mineralis cap. 4. art. 20. *Sardius*, inquit, *Sarda, Corneolus* (accipit enim

enim hæc tamquam synonyma) *in saxi aliquando corde hæret loturæ carnis obscura nubecula offusæ similis . Mares excitatius fulgent fæmina pinguiore , & crassius nitent .* Concinit Hoffmanni Lexicon , ubi auctor ipse quoque a *Carne Corneolæ* nomen deducens , corrupteque *Corneolam* pro *Carneola* gemmam hanc vulgo nominari , ait ,

§. VIII.

De Cryſtallo .

Cryſtallum pariter gemmis annumerat Plinius docens *calori cauſa contraria Cryſtallum fieri , geluque vehementer concreto , ac propterea non aliubi reperiri , quam ubi maxime hybernæ nives rigent .* Quare etymologia illius eſſe fertur a *κρύος* , quod eſt *frigus* & *ἐνδομαι* pro *ενδομαι* *contraho* quaſi *κρύεσθαι* . Ex hac materia videas Protomas nonnullas in Collectaneis Antiquitatum Romanarum D. Abbatis Ridolphini Venuti , & unam in fine hujus primi noſtri Tomi , quam Venerem eſſe Apſtrophiam , vel Cæleſtem aliqui exiſtimarunt . In Muſeo etiam Kirkeriano habemus Cryſtallinam laminam , in qua inſculptus Afellus ciſtis onuſtus conſpicitur , ex quibus poma , floreſque prominent , & eſt fortasſe illa eadem , quam Senator Bonarota in ſuis Obſervationibus exponit pag. 345 . Extant etiam apud noſ Tali antiqui Cryſtallini quos D. Franciſcus Ficoroni in ſuo opere de Talis antiquiſ descriptiſ , & poſtea nobis dono dedit . Vide etiam Tab.XVIII. hujus Tom.I. & Tab.XXIV.

§. IX.

De Granato .

LApilli genus hoc eſt ex iis , quos in diademate Regum Maurorum in Hiſpania Granatenſi conſpiciebantur , ſi fides eſt habenda Paſchalio Coron. lib.10. cap.9. nomine , ut opinor , indito ob concolor mali Punici granum . Si Lexicographos conſulas , *Granato* Italico *Amethyſtum* Latinum , & Græcum vocabulum reſpondere ajunt . Et fortasſe una eſt ex Amethyſtis illis , de quibus Plinius lib.37. cap.9. *Indicæ abſolutum feliciſ purpuræ colore habent .* Et infra . *Fundit autem vim aſpectu leniter blandam , neque in oculos , ut carbunculi , vibrat .* De eadem Gemma Jo: Jonſtonius Thaumato-graph. Claſſe 4. cap. 24. *Carchedonius ſic dictuſ , quod apud Garamantas , & Naſamonas in Syrtibus inventuſ Charthaginem deferebatur , alias Granatuſ .* Sed Carchedoniuſ etiam Smaragdoſ a Plinio denominatoſ , jam diximus . Gemma eſt non magni pretii , niſi ſit extraordinariæ magnitudiniſ , cujuſmodi eſt illa , ex qua poculum affabre elaboratuſ in Kirkeriano aſſervamuſ .

§. X.

De Heliotropio .

Heliotropium si esset eadem , ac *solis gemma* , quemadmodum Græcum etymon denotat , sic describendum esset cum Solino cap.50. *Gemma percandida ad speciem fulgidi syderis , rutilosque ex se jactat radios .* Verum cap.40. ubi Heliotropii nomen adhibet, longe aliter gemmam hanc explicat , cum dicat, esse *viridi colore non ita acuto , sed nihilo magis represso stellis puniceis superspersam* & Plin. l.37. cap.10. *Heliotropium ,* inquit , *porracei coloris sanguineis venis distincta .* Jo: Jonstonius in notitia Regni Mineralis eadem fere Plinii verba recitat . Jannonius de S. Laurent in ea dissertatione , quam paulo ante laudavimus , Heliotropium ad Jaspidem revocat . Dicitur Heliotropium , non quod instar Solis eluceat , neque quod , sicut flos cognominis Solem semper intueatur , sed *quia dejecta in vas aquæ fulgorem solis accedentem percussu sanguineo mutat, maxime Æthiopica . Eadem extra aquam speculi modo solem accipit , deprehenditque defectus , subeuntem lunam ostendit .* Multa alia fabulosa , de hoc lapide afferuntur , & irridentur a Plinio lib.37. cap.10.

§. XI.

De Hyacintho hodierna .

HYacinthi gemmæ neque in Exodo , neque in Apocalypsi mentio ulla fit . Quare, cum cæteroquin inter gemmas præcipuas , nobilissimasque locum habeat , suspicatur S. Epiphanius eandem esse atque illam , quam sacrorum illorum librorum authores Lygurium appellant . Vide D. Petrum Joannem Fogginum in suis Notis in eum S. Doctoris locum , ubi etiam opinionem hanc S. Hieronymi testimonio confirmat , qui in Epist. 517. ad Fabiolam hæc habet : *Satisque miror cur Hyacinthus pretiosissimus lapis in horum numero non ponatur , nisi forte ipse est alio nomine Lygurius .* Scrutans qui de lapidum , atque gemmarum scripssissent naturis , *Lygurium invenire non potui : alii legunt Lyncurium .* Aditipulantur Lodovicus de Alcazar & Cornel. a Lapide in cap.21. Apocal. docentes una cum Anselmo Boetio de Boot c.29. quos hodie hyacinthos dicimus coloris esse aurei , & mellei , ut potius Chrysolitos illos dictis . Si hoc est ; Hyacinthus nostra erit profecto Lygurius , vel Lyncurius , prout illum Historiæ naturalis author describit lib.37. cap.3. de Lyncurio , inquit , *proxime dici cogit authorum pertinacia , quippe etiam si non Electrum id esset Lyncurium tamen esse*

esse contendunt. Et paulo post : *Esse autem qualem in igneis succinis colorem*. Ecce tibi perspicue indicatus aureus, melleusque color, qualis est Electri, & gemmæ illius, quam Hyacinthum nunc dicimus, vel etiam Cryfopatum. Est tamen, & Hyacinthus alia, quam *Giacinto Guarnaccino* Itali nuncupant, quæque postremus a me recitatis Plinii verbis fortasse indicatur. *Esse autem qualem in igneis succinis colorem* ita, ut ad Rubinum, sive Carbunculum nonnihil accedere videatur.

§. XII.

De Hyacintho veterum.

CÆterum ab Hyacintho nostra longe aliam extitisse Veterum Hyacinthum, clare evincitur ex Plinio & Solino. Plinius enim cap.9. *Ille, inquit, emicans in Amethysto fulgor violaceus diluitur in Hyacintho primoque aspectu gratus evanescit, antequam satiet, adeoque non implet oculos, ut pene non attingat, marcescens celerius nominis sui flore*. Quinam autem apud antiquos Scriptores flos cognominis, & concolor huic Hyacintho veterum fuerit, quam incertum sit, vide apud Jo: Baptistam Porta de Villa lib.9.cap.16. In eamdem fere sententiam Solinus : *Inter hæc, inquit, quæ diximus Hyacinthus invenitur lapis pretiosus, siquidem inculpabilis inveniatur. Optimus in illo tenor, si nec densiore succo sit obtusior, nec propensa perspicuitate dejectior, sed ex utroque temperamento lucis, & purpurea moderatum suaviter florem trahat*: quæ quidem Solini verba sic explanat Joannes Camers afferens Marbodæi versiculos. *Hyacinthus ex similitudine floris sui nominis sic vocatur, & caruleum colorem habere dicunt*.

*Optimus huic tenor est, quem non depressior æquo
Obscurat succus, aut rarum perspicuum dat
Sed flos purpureus mixtum componit utrumque.*

Hyacinthum hanc translucentem esse oportere, aperte significant utriusque Scriptoris loci per vocabula fulgoris, & lucis. Hæc autem omnia, quæ de Hyacintho veterum scripta sunt, nemo est, qui Sapphiris nostris optime convenire non videat. Ex Sapphiris hodiernis nulla est in Museo Odescalcho, sed solum Chalcedonius Sapphirinus, ubi Julius Cæsar insculptus. Quænam autem ab antiquis scriptoribus gemma Sapphiri nomine designetur paulo post, nimirum §. XIV. considerabimus.

De Jaspide.

NAm propositus rerum ordo postulat, ut nonnulla de Jaspide summatim jam, & breviter perstringamus. Quod attinet ad duritiem, quomodo ab Achate differat, antea jam diximus. Quod vero ad colorem a S. Epiphanio, S. Hieronymo, Sanctoque Isidoro, atque aliis viridis esse passim traditur: immo Theophrastus, *Ipse Jaspis*, inquit, *similis smaragdo verus fieret smaragdus, si maturesceret*. Ex Jaspidibus viridibus, quæ transversa linea alba media præcingitur, *Grammatias* vocatur. Quæ pluribus cingitur, *Polygrammos*; Ex ipso tamen Theophrasti loco plures alios colores Jaspidis esse proprios dignoscimus. Eos nominatim recenset Plinius, *Fumeum* videlicet, *Æreum*, *Ceruleum*, *Candidum*, & alios. *Optimam* tamen *Jaspidem* esse concludens, *quæ purpuræ quicquam habet, deinde, quæ rosæ; postremo, quæ Smaragdi*. Purpuræ non parum habet Jaspis (*Diaspro sanguigno*) grandiuscula ovata, in qua efficta est in Cruce suffixi Christi Liberatoris effigies, quamque Museo Kirkeriano Marchio Gregorius Capponius legavit: Ob ipsos diversos colores Jaspis ipsa diversa nomina obtinuit. Nam, ut ait Boetius de Boot l.2. cap.2. *A commixtione cum Achate vocatur Jaspachates, cum Onyche illa, quæ nivem imitatur, & Crystallo similis est, quam hodie Chalcedonium vocant, Jasponix a Plinio appellatur. Quæ cum Sardâ miscetur Sardojaspis dici potest*. Ex Jaspidum crustis elaborata sunt in Magnatum domibus scrinia, & abaci elegantissimi. Apud nos in eodem Kirkeriano, & ab eodem Capponio legata Patella est venustissima, in medioque depressa ex pluribus Jaspidibus coalescens, quæ sunt argenteis circulis inter se colligatæ. Sed hæc minutiora, si cum Sacelli Burghesiani in Sacra Liberiana Æde excitati columnis, cumque pulvinaribus, quæ in Sacello Laurentiano Magnorum Etruriæ Ducum vidimus, conferantur. Jaspideam Thoracati Neronis effigiem unciarum undecim a se visam Plinius testatur lib.37. cap.9. Jaspidem Sinensem appellant, quamvis non admodum dura sit, tabulam bipallem, minoremque aliam Pekino huc missas, & Museo Kirkeriano a R. P. Ignatio Vicecomite Vicario Generali Societatis Jesu dono datas; in quibus accidit, ut simul cum primigenia illarum materia lapidesceret testa piscis marini, qui à Græcis Orthoceros dicitur: quæ quidem mirifice lapidis partibus utrimque continuata, translucet, & in modum coni identidem geniculati sursum versum porrigitur.

§. XIV.

De Lapide, qui dicitur azzurro.

Lapis est cæruleo colore, quem Itali dicimus *Lapis azzurro*, & qui, usus inveteravit, ut latine, sed barbaro certe vocabulo dicatur *Lapislazzulus*, non alius esse videtur, quam qui Sapphirus a veteribus appellabatur. Quæ de Hyacinto illi scripserunt, Sapphiris hodiernis convenire jam vidimus. Quæ de antiquo Sapphiro, quomodo convenient lapidi nostro Lazzulo, videamus. De Sapphiro Plin. l. 37. cap. 9. *Sapphirus aureis punctis collucet*. Deinde: *Ceruleæ & Sapphiri raroque cum purpura optime apud Medos, numquam tamen pellucidæ* (hæc enim emendatio est lectio). Alia est etiam conjectura in sequentibus; ubi Sapphirus *inutilis sculpturæ esse dicitur intervenientibus Crystallinis centris*, ut revera est lapis lazzulus. Huc accedit quod cyaneum, hoc est cælestem, & cæruleum colorem Sapphiro Plinius assignet; qui etiam est Lapidis lazzuli color. Hic tamen ipse color modo densior est, modo dilutior. Cum aliquanto est dilutior ab Italis appellatur *Marvi*, cum autem densior, *Azzurro*. Ob id ipsum hujus lapidis duo quasi genera distinguit Solinus: ita, ut alium Cyaneum colorem, alium Cæruleum esse sentiat cap. 25. *Et Cyaneus*, inquit, *Lapis* hoc est, (ut ego opinor *Lapislazzulus*) *e Scythia est optimus, si cærulo coruscabit, cujus gnari in marem, & fæminam genus dividunt. Fæminis nitor purus est, mares punctulis ad gratiam interlucentibus auratilis pulvisculus variat*. Romæ multa visuntur artefacta ex hoc lapide, sive potius hujus lapidis crustis ornata. Tabernaculum ubi Sacrosancta Eucharistia reponitur in Vaticana Sacra Apostolorum Principis Æde. Columnæ quatuor in Sacello S. Ignatio Societatis Jesu auctori dicato intra Templum Sanctissimi nominis Jesu. Et in pluribus Sanctorum Cælitum Templis, ac Magnatum domibus alia plura.

§. XV.

De Niccolo, sive Onyculo.

Niccolus pariter peregrina vox est, atque adscita, veroque simile est corrupte deductam esse a Græca *Onychium*; quod *Onychium*, ut scriptum Theophrastus reliquit, fusco candidoque alternis distinguitur. Onychinus etiam lapis memoratur Exod. 28. *Onychina pyra* a colore vocat Plinius lib. 15. cap. 15. *Et onychina pruna* apud Columellam lib. 11. cap. 10. sunt quæ Onychis hoc est unguis similitudinem, & formam habent. Non male igitur Benedictus Cerutus, & Andreas Chiocchius in Museo Calceolario Niccolum, sive Onyculum ad Onychem perti-

nere opinantur. *Lapides*, inquit, in colore nunc albi, nunc nigri, nunc subrubicundi, nunc variis coloribus distincti conspiciuntur, Niccolique vocantur, & si qui candidis zonis sunt interpolati, Niccoli veniunt nuncupati, quasi Onyculi, quod ex colore candido cum aliis mixto se ipsos demonstrant. Anselmus Boetius lib. 1. cap. 8. *Hodie Onyx*, & *Sardonix* a Gemmariis Niccolus vocatur. Agricola in tractatu de Onyche Niccolum ad Chalcedonium pertinere contendit. Si tamen a Gemmarum venditoribus perconteris, Niccolum esse respondent unum ex Achatibus, duorum colorum, vel plurium. Cur vero, qui Achates vere sunt, a recentioribus hisce Scriptoribus Onyculi, quasi ab Onyche vocitati fuerint, inde arbitror esse factum, quod aliquam semper unguis humani similitudinem Achates etiam, qui Niccoli appellantur, præferant.

§. XVI.

De Rubino.

Rubinus nunc dicitur, qui a Latinis Carbunculus, a Græcis Pyropus appellabatur. De eo Theophrastus hæc habet: *Aliud genus est lapidum... recusantium uti, ut qui Carbunculus vocatur, e quo annulorum sigilla scalpunt coloris rutili adversus solem ardentis carbonis specie refulgens. Atque hæc gemma longe omnium carissima est, cum vel minima facile quadraginta aureis permutetur. Affertur Chartagine, & Massilia.* Ita vertit Adrianus Tumelus. Plinius vero lib. 37. cap. 7. Principatum habent Carbunculi a similitudine ignium appellati: idemque sonant Græca Synonyma *κάρβυλλος*, & *ἀνθράξ* id est carbo, & *πυρρον* a *πῦρ* quod est ignis. Ibidem postquam enumeravit Carbunculorum genera plura hæc addit: *Masculi appellantur acriores, & fœmina languidius refulgentes.* Carbunculus fœmina apud nos est Rubino balascio; mas Rubino Spinello. Nobiliores teste Anselmo Boetio de Boot lib. 2. cap. 13. nascuntur in Insula Ceilant. Magnitudo tanta aliquando est, ut in sextarii unius mensuram illos cavari, Plinius narret. Marcus Polus Venetus in libro *Delle maraviglie del Mondo* &c. cap. 120. refert Ceilaniensium Regem possidere Rubinum omnium pulcherrimum, quotquot sunt in Orbe terrarum, longum scilicet palmum unum, crassitie vero tanta, quanta est hominis brachium. Inusitata etiam magnitudinis Carbunculus est in Thiara Serenissimorum Ducum Venetiarum insertus. De nocturno Rubinorum fulgore audiatur Ulysses Aldovrandus in Museo Metallico. *Quod noctu, inquit, (Rubinum) instar carbonis luceat, adhuc non est exploratum. Gemmas autem in tenebris fulgentes posse a natura produci affirmamus, dum eadem natura lignis putridis, nitedulis, squa-*

squamis piscium, & oculis felium talem lucem impertitur, ut in tenebris fulgeant, sed apud nos adhuc incertum est, num aliqua gemma hujus conditionis inveniatur.

§. XVII.

De Sardonyche.

Sardonychem ex Onyche & Sarda mixtum esse quasi quodpiam nomen ipsum declarat, & Plinius l. 37. cap. 7. his verbis confirmat: *Sarda, quæ nomen cum Sardonyche communicavit: De ipsius colore hæc jam cap. 6. docuerat: Sardonyches olim ut ex nomine ipso apparet intelligebantur candore in Sarda, hoc est velut carnibus ungue hominis imposito, & utroque translucido.* Igitur Sardonychis color partim carnis, partim unguis humani. Carnis enim color est Sardæ proprius, & ob eam causam Cornerinam corrupto vocabulo pro Carnerina Ludovicus de Alcazar, & Cornelius a Lapide in cap. 21. Apocal. Sardam vocitatum esse ajunt: quamvis S. Epiphanius in lib. de XII. gemmis, quæ erant in veste Araonis Sardium Babylonium forma esse sanguinea, sanguinisque colorem sardio pisci sale condito, & inveterato similem referre dicat. Onychis vero colorem eundem esse, atque unguis Onychis vocabulum promiscuum ipsum demonstrat, expresseque Plinius ibidem: *Sudines dicit in hac gemma (i. e. Onyce) esse candorem unguis humani similitudine.* Et Ulysses Aldovrandus eam scribit, esse gemmam partim lucidam partim obscuram, quæ instar unguis translucet perinde ac marmor illud, cui Alabastrites nomen est. Hoc constituto Sardonychis color ipse erit mixtum quoddam ex duobus coloribus Sardæ, atque Onychis. Sed cum Sardam quoque ipsam esse unam ex Onychibus contenderimus; sequetur Sardonychem esse mixtum quoddam ex coloribus Onychis, atque Onychis, quod omnino videtur inepte dici, atque stulte. Sed modo memoria, quæ supra diximus, repetamus, evanescet absurdum omne, cum Onychis color primarius unguis humani candorem præferat, secundarii vero sint multi alii; inter quos carnis humanæ similitudo, cui unguis humanus sit superpositus. In Sardonyche igitur partim primarius ille Onychis, partim hic secundarius, nimirum carnis, est color, ut apparet ex Plinii loco supra a nobis allato. Hoc ipsum Daëtyl. cap. 39. Marbodæus sic explicat *Sardonychem faciunt duo nomina Sardus, & Onyx. Tres capit ex binis unus lapis iste colores.* Ubi tamen de Arabica Sardonyche loquitur, colores hos ipsos immutare paullulum videtur Plinius, cum l. 37. cap. 6. sic illas describit. *Cæperuntque pluribus hæc gemmæ coloribus intelligi radice nigra, aut cæruleum imitante, & unguem: creditum enim candido pingi, nec sine quadam spe purpuræ candore in*

minium transeunte. Ob eorundem colorum mixtionem nihil mirum est, si utriusque gemmæ, Onychis videlicet, & Sardonychis nomina promiscue olim ad alterutram significandam accepta fuerint. In quam sententiam Boetius de Boot lib. 2. cap. 92. *Onyx, Sardonyx, & Chalcedonius vel idem sunt, vel potius species invicem affines, & cognatæ; unde apud veteres omnes sub Onyche habebantur*. In alia opinione est D. Abbas de Laurent qui in laudata Cortonenſi diſſertatione cap. 13. contendit quidem Onychem a Sardonyche non differre, ſed utramque eſſe ſub Chalcedonii genere affirmat; diſcrimenque totum eſſe in eo, quod Chalcedonius aliquam varietatem patiatur: rurfus Onychem eſſe Chalcedonium duorum colorum, ſi tertius adjungatur Sardonychem extitutam. Cum in hoc doctrinæ genere tam incerta ſint omnia, nihil mirum eſt, ſi tam variæ etiam diſcrepantesque ſententiæ Scriptorum fuerint; ut a Plinio ipſo diligentiffimo cæteroqui rerum naturalium investigatore diſſentire non dubitaverint. Audi Ruæum Sardam non ſolum a Sardonyche, ſed a Sardio ipſo lapide diſtinguentem. Carneolam ſive Corneolam, quam nos eamdem eſſe ac Sardam poſuimus, ſic definit lib. 2. cap. 20. *Gemma eſt vulgaris minii colore, ſublanguido tamen, ſeu videlicet in humanam carnem perſpicuitas perfuſa*. Capite autem 6. *Sardius*, inquit, a Plinio Sardam vocari invenio, tameſi non deſint viri non incelebres, qui ab hac Sardium multum diſcriminari judicent, quod videlicet hic ruber, illa alba viſitur. Forſitan vocum vicinitas Plinio impoſuit. Quod autem ad Sardonychem attinet, illi affinis eſt Sardachates, ex qua eſt apud nos in Kirkeriano poculum inſtar cucumulæ pavonaceis quaſi ocellis diſtinctum: alius item Crater longe coloratior, & amplior in Martyrum ſepulcris inventus ad viam Salariam, quæ ſepulcra Cæmœterium Priſcillæ, vel ad Clivum cucumeris nominantur. Huic autem vaſculo aliud omnino ſimile in Muſeo Sereniſſimi utriusque Siciliæ Regis extare audio. Idem D. Abbas de S. Laurent cap. x. ingenioſe probat, vaſa Murrhina nihil aliud eſſe, niſi vaſa ex Achate Sardonyche ſive Sardachate; ejuſque rei in exemplum non ſolum Craterem illum noſtrum, ſed etiam vaſcula alia, quæ in Muſeis Cæſareo-Vienneniſi, & Alexandri Albani Cardinalis viſuntur, ſimiliſque materiæ fragmentum a D. Barone Philippo Stochio poſſeſſum aſſumit.

§. XVIII.

De Smaragdo.

Smaragdus Plinii cum Smaragdo noſtro plane congruit. *Nullius enim*, inquit, *coloris aſpectus jucundior eſt. Nam herbas quoque vi-
rentes, frondesque avide ſpectamus, ſmaragdos vero tanto libentius quoniam
nihil*

nihil omnino viridius comparatum illis viret. Addit postea nobilissimos esse Scythicos, deinde Bactrianos, quos *incommisuris saxorum colligere dicuntur* etesiis flantibus; postremò Ægyptios &c. S. Epiphanius dicit gemmam hanc appellari etiam *Prasinum*, quam alii Neronianam vocant ab Nerone quodam artifice smaragdorumque scalptore præcipuo. Hæc omnia ex Plinio l. 37. cap. 5. Theophrastus vero Smaragdum, & Jaspidem in Cypro gigni narrat; imo ex Jaspide fieri, cum aliquando in ea Insula lapis, cujus dimidium Smaragdus esset, dimidium Jaspis, repertus fuerit. Plura vero quæ de Smaragdo commemorat pura putantur ænigmata & fabulæ ubi dicit: *Smaragdus facultatibus præterea quibusdam pollet: Nam cum aquam, ut diximus, concolorem sibi reddit, modica pauculam, maxima totam, deterrima sibi vicinam*. Raphael Volaterranus Catini Smaragdini celeberrimi meminit, quod in templo Januensis Civitatis principe custoditur. Leander Albertus in Italiæ descriptione a Balduino Januensibus datum memoriæ prodidit, quod in Tripoleos & Cæsareæ expugnatione ipsum juverant. Paullo aliter hanc ipsam rem narrat Bartholomæus Rogati: *Istoria del riacquisto della Spagna* &c. p. 4. l. 2. num. 44. Paschalem agnum in eo catino appositum, communi fama celebratum est, Christum Dominum in postrema illa cœna una cum Apostolis comedisse. Saxum cum Smaragdis innatis habemus in Kirkeriano haud ita magnum. Multo grandius cum grandioribus pluribusque in Sacræ Lauretanæ domus Thesauo asservatur.

§. XIX.

De Plasmate.

Smaragdi utique rudimentum est lapis, quem usitato vocabulo *Plasma*, & communius *Prasma* ab antiquitatis studiosis nunc dicitur. *Plasma* est a verbo *πλάττω*, sive *πλάσσω*, quod est *tingo, formo, more figulino formo*. Quod si hanc spectemus originem *Plasma* nihil aliud erit, nisi *figmentum, simulacrum, fingendi artificium, & signum*. Verumtamen hæc nimis late patent, utpote quæ quibuslibet aliis materiis possunt accommodari. Non itidem *Prasma* quasi corruptè a Græco *πράσινος* idest *color viridis*, vel a *πράσιον*, vel *πράσιον*, quæ duo idem sonant, ac *viridis*. Suspicio ex eo genere fuisse Smaragdum, de quo Plin. c. 5. *Inferitur Smaragdis & quæ vocatur Tanos e Persis veniens gemma ingrate viridis, & intus sordida*; vel illam, de qua paulo post: *Chalcosmaragdus e Cypro turbida æreis venis*. Ex alterutra fortasse materia Smaragdus fuit quatuor cubitorum longitudine, & trium latitudine, quem ab Rege Babylonio Persis finitimo missum fuisse Ægyptiorum Regi, Theophras-

stus in eorum Commentariis scriptum reperiri, ait . In quibus commentariis legebatur pariter fuisse in Jovis delubro *Obeliscum ex quatuor Smaragdis quadraginta cubitorum longitudine, latitudine vero in parte quatuor*: Seque scribente, addit Theophrastus, fuisse in Tyrio Herculis templo stantem pilam Smaragdinam, seu potius ex Pseudosmaragdo . Apion ut est apud Plinium, cognominatus Plistonices scriptum reliquit, in Labyrintho Ægypti Colossæum Serapim fuisse ex Smaragdo novem cubitorum . Habemus in Kirkeriano ex hoc lapide icunculam Hori, vel, ut alii interpretantur, Harpocratis . Camæum item grandiusculum, in quo effigies muliebris, qui per quatuor foramina trajici retro potest, ornamentum fortasse pectori adhiberi solitum . Ibidem ex prasina Languidiori vulgo *Giada* patella visitur figura ornata, modicusque crater aureis quibusdam circulis circumligatus, *Giadam* autem, nescio an suspicari possim, esse Omphacem, quod vocabulum cum uvam acerbam, & immaturam, tum gemmam peculiarem, uvæque illi concolorem apud Theophrastum significat .

§. XX.

De gemma factitia, quæ dicitur Pasta azzurra .

PRæter gemmas veras, atque germanas est in Museo Odeschalcho gemma quædam factitia, quæ ab harum rerum peritis dicitur *Pasta azzurra* . De Gemmis factitiis vide Plinium lib. 37. cap. 12. Tertullianus cap. 4. lib. ad Martyras cum vero Margarito vitrum confert. *Tanti, inquit, vitrum, quanti verum Margaritum* . Meminit etiam S. Hieronymus ad Demetriadem . Etiam apud S. Anastasium Sinaitam . Examer. l. 8. pag. 898. Tom. 6. Biblioth. PP. mentio est artificum, qui hujusmodi eментitas gemmas conficerent . De illarum autem venditore nescio quo lepidam Trebellius Pollio in Gallienos duos rem narrat. *Idem, inquit, cum quidam gemmas vitreas pro veris vendidisset ejus uxori, atque illa re prodita vindicari vellet; surripi quasi ad Leonem venditorem jussit . Deinde a cavea coponem emittit, mirantibusque cunctis rem tam ridiculam, per Curionem dici jussit: imposturam fecit, & passus est . Deinde negotiatorem dimisit . Pasta igitur azzurra est gemma factitia lapidem lazzulum quadamtenus imitata . Verum illud hac in re molestiam exhibet, quod tam *Azzurro*, quam *Turchino* Grammatici Latine reddant per hæc eadem vocabula *Cyaneus*, *Cærul*us, *Cæruleus*, & *Cæsius* cum cæteroquin *Azzurro* a *Turchino* plurimum distare comperitum sit . Hoc autem ob vocabulorum inopiam evenire, nemo est, qui non videat . Possumus tamen alterum colorem ab altero discernere, si dica-*

dicamus etiam *Turchino* esse quidem *Cyaneum*, atque *Ceruleum*, sed multo dilutior, quam sit lapidis *lazzuli* color sic, ut nonnihil ad viridem accedere videatur. Vere tamen dicam. Hac in re quemadmodum in multis aliis, cæcum esse me ita profiteor, ut nequeam plane de hisce præsertim coloribus judicare. Quocirca recitabo solum quædam Julii Cæsaris Scaligeri loca de subtilitate ad Hieronymum Cardanum, ut videat Lector in tam difficili argumento, si possit inde aliquid explicare. Exercit. 125. 10. Turchinam a Turcis appellari dicit. In eadem exercitatione 15. docet *Ceruleum* a Cælo esse ductum, dicique etiam *Cæsum*, haud alium a *Glastino* (*Glastum* est *Guado*) quem Germani vocant *Blavu* (poterat etiam addere quem Galli vocant *Bleu*) *Indicum* Pictores Itali. Addit hujus coloris modos, sive gradus, & species esse *Persum*, *Turchinum*, *Azzurum*: Mauram vocem esse *Azzurro*, & Arabicam *Lazul* a gleba, sive lapide quem *κυανός* Græci dicunt, nos *Ceruleum*. Si præterea interrogas de Cyani colore dicit eum conflari ex lucido candido, & leviter nigro. Qua in re se dissentire, profitetur a Platone in *Timæo*, qui mavult ex nigro admodum saturo. Exercitatione tandem 198. 13. hunc ipsum colorem cum viridi comparans: videtur, inquit, *Cerulei substantia tenuior, quam viridis*. Etenim quod eruitur in Germania *Ceruleum*, eo si oleo admixto pictores utantur, ajunt tandem viride evadere. Abit ergo tenuior pars. Ex altera parte aliter videtur. Nigroris enim species magis est in *Ceruleo* conspicua. Tunc autem ex mixtione *Lutei*, ac *Cerulei viridis* fit, ex nigro & viridi *Ceruleus*. Philosophus in *Iride* τὸ ἀλουργαῖον μελάντερον τῇ πρασίνῃ, hoc est: *Purpureus color nigrior viridi*. Quinam vero sit color purpureus, posset poni alia quæstio, & inde aliæ innumerabiles, & infinitæ. Secundus igitur *Cerulei* coloris gradus ille, quem Scaliger indicavit, erit illius alterius *Gemmæ* proprius, quam barbaro vocabulo *Turchinam* appellamus, *Turchoidem*, atque *Turchesiam*. Audiamus nunc quomodo hanc eandem *Gemmam* Jo: Jonstonius in notis Regni Miner. describat cap. 4. art. 3. *Turcoidi* (*Turchesia Turquesia, Turcosa, Turchina*) eadem quibusdam ac *Plinii Boreas, Callais Jaspis* ἀσπίδου, *Æruginis* color, sed qui in Orientali ad *Ceruleum* potius, quam ad viridem tendit; in Occidentali, aut plus albicat, aut magis virefcit &c. Enucleatius id ipsum in Hoffmanni Lexico, ubi dicitur esse *Jaspidis species Cælo autumnali similis*, adeoque *Cælini*, sive *Aerini* coloris. Hinc a Græcis dictam esse *κυανέου*, vel *κυανέου*, & contracte *κυανέου*, unde Persicum *Firuzza*, & Arabicum *Ferrugi*. Ab iisdem autem Græcis ideo Boream vocitatam fuisse additur, quod eo sit colore quo Cælum, cum Boreas flat. Quamvis autem nomen *Turcoidis* inde natum esse, etiam *Ulysses Aldovrandus* existi-

existimet, quod illa a Turcarum regionibus ad nostras pervenerit; postea tamen alibi quoque inventas Turchesias esse narrat Hyacinthus Gumma Tom. 1. lib. 2. cap. 8. nimirum in Hispania, in Perside, in India, in Germania, & in Boemia. In Chilil item Regno erui magnam illarum copiam in monte imminente valli *Copiapò*, qui lapillorum huiusmodi Seminarium vulgo dicitur, testis est Alphonsus d' Ovaglie S. I. in *Relatione Historica del Regno del Chile* l. 5. cap. 1. Raphael Brunus *Notitia di Firenze* & Carletteonius Anglus *de Fossilibus* celebrant Turchesiam, cum insculpta Iulii Cæsaris effigie, quæ in Magni Hetruriæ Ducis Thesauro asservatur; quæque tantæ magnitudinis est, ut cum juglande adæquetur. Neque minus admirandum est poculum, quod ab Alio Beyo de Gierge possessam Gabriel Bremondus commemorat lib. 2. *de viaggi d' Egitto*. Longe vero major illa de qua Nicolaus Doglioni in lib. *Notizie di Venezia*, ubi S. Marci Thesaurum describit. Ex ea enim elaboratum est catinus tam amplus, ut ex ea materia æqualis in orbe terrarum reliquo reperiri vix queat.

§. XXI.

De Imaginibus in veterum gemmis generatim.

Postquam extantium in Museo Odescalcho gemmarum naturas expendimus, superest, ut pauca de imaginibus, quæ in veterum gemmis conspectæ sunt, & etiam hoc tempore conspiciuntur, dicamus. Inter eas profecto Plinii & aliorum scriptis celebratus est Achatas ille Pyrrhi Epirotarum Regis, in quo novem *Musæ & Apollo cytharam tenens spectabatur non arte, sed sponte naturæ, ita discurrentibus maculis, ut Musis quoque sua redderentur insignia*. Verumtamen nobis hic non de naturæ mirabilibus, sed potius de arte factis sermo præcipuus esse debet. Jam inde igitur a Moylis ætate certum est, graphio ingemmis litteras inscribi solitas. Constat ex illo Exod. 28. *Sumesque duos Lapidés Onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel: sex nomina in Lapide uno, & sex reliqua in altero*. Et paulo infra: *Ponesque in eo quatuor ordines lapidum; in primo versu erit Sardiùs &c. Inclusi auro erunt per ordines suos, habebunt nomina filiorum Israel; duodecim nominibus calabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim Tribus*. Hieronymus Prado in Ezech. 1. pag. 45. tam in duobus Onychinis, quam in duodecim gemmis Rationalis opinatus est, nomina filiorum Israel insculpta fuisse non per litteras, sed per Notas, & Hieroglyphica Ægyptiorum ritu, nomen v.g. Judæ per Leonem, Dan per Aquilam, Ephraim per Bovem, Ruben per caput humanum &c. Hæc enim eorundem fuif-

fuisse signa memoriæ proditum est lib. num. 20. Hanc tamen opinionem refellit Cornel. a Lapide in cap. 28. Exod. tamquam sacræ scripturæ sensui minus consentaneam. Quicquid autem de sculpturæ hujus modo fuerit, illud perquam verosimile videtur ab illa usque ætate non solum litteras, sed etiam imagines in gemmis, & ex gemmis effigendi peritos artifices extitisse. Cæterum imagines hujusmodi erant vel Deorum, ac Dearum, vel Heroum aliorumque clarorum virorum. In multis etiam quadrupedes, aves, monstra, hieroglyphica, symbola, aliaque plurima conspiciuntur.

§. XXII.

De Imaginibus in Adamante.

INter eas, quas diximus, sacræ Scripturæ gemmas ideo Adamantem non numerari putarunt aliqui, quod ob duritiam contumaciter sculpturæ resisteret. Sed hoc falsò creditum, in primis argumento sit exiguus ille Adamas annulo insertus, & ex Tyberis alveo olim erutus, in quo Adamante incisa est Lupa illa.

Quæ parvos Mavortis semine natos

Uteribus gravidis vitali rore rigabat &c. Cic. de Divin. 38.

Annulum hunc in Museo Stroziorum nunc extare, Hyacinthus Gimma testatur Tom. 1. l. 2. cap. 1. Apud eundem, & alios Scriptores magna in laude ponitur Thomas Threscia Mediolanensis, qui primus omnium posterioribus hisce seculis ausus fuerit imaginem in Adamante scalpere, quique in eo præter cætera, Philippi II. Hispaniarum Regis Gentilitium, ut vocant, stemma eleganter expressit. Similem Adamantem apud Secundum Lancellottum Monachum Olivetanum scriptum legimus extitisse in Magni Etruriæ ducis Thesauris unius fere nuncis magnitudine cum Insignibus Mediceis sanequam affabre elaboratis ab Andrea Fuater Haspurgensi. *Oggidì disingan.* n. 35. Thomas Garzoni *Piazza universale* disc. 58. magnis laudibus effert Ambrosium Charadossium Papiensem, quod in Adamante quatuor Ecclesiæ doctores sculperit, Gemmamque illam a Julio II. duobus, & viginti millibus aureorum coemptam fuisse commemorat, eaque ornari solitum Summi Pontificis pectus, dum publice sacrum faceret. Neque vero hac nostra ætate desiderati sunt in hoc genere peritissimi artifices. Nam, ut vivos prætermittamus, magna celebritate famæ notus est Flavius Zirlleti, qui in Adamante Laocoontis effigiem insculpsit. Rhodigino lib. 29. cap. x. Antiq. lect. persuasum fuit, plumbo, Leonis, Hircique sanguine Adamantas molliri.

§. XXIII.

De duplici effigies in gemmis exprimendi ratione .

JAM vero quæcumque in gemmis elaborarentur imagines , alterutro ex his modis fiebat , & fit etiam nunc . Quædam enim , inquit Raphael Volaterranus lib.27. *Scalpuntur in Sigilla* quæ Græci σφραγίδες vocant; *quædam in parvas imagines , & sculpturas extantes , quas Plinius l.10. Seneca item de Beneficiis Eclypas imagines vocant ; Italici vero Camæos .* Cerutus , & Chiocchius in Museo Calceolario hujus vocis Camæi originem esse putant Græcum καύμα quod idem est, ac incendium, propterea quod lapillos hujusmodi in locis sulphureis oriri dicant. Etymologia nimis longe repetita . Neque multo magis placet hæc alia καυμή id est *humi* , quemadmodum a καίω h. e. elaboravit , utpote nimis communes . Nam *Camæi* nomine non tam lapilli genus , quam artificium , & opera significatur .

§. XXIV.

De restituta imagines ex gemmis exsculpendi , & illas in iisdem insculpendi arte .

UTraque autem ars reviviscere primum cœpit Martino V. , Pauloque II. Christianam Rempublicam administrantibus ; eademque magis , magisque vixit Magnifici Laurentii Medices , Petrique filii studio ; qui illius peritissimos homines Florentiam accersiverunt . His autem præceptoribus usi admodum profecerunt Joannes Florentinus *delle Corgniole* vulgo dictus , & Dominicus Mediolanensis vulgo *de Camèi* ; quorum ab altero incisa est in Corneola Fr. Hieronymi Savonarolæ effigies ; ab altero ex Rubino masculo Ludovicus Morus Mediolanensium Dux est exsculptus . Regnante postmodum Leone X. magna fuerunt in gloria Petrus Maria Pesciensis , & Michaelinus , e quorum schola perfecti , politique prodierunt Joannes Bernardi e Castro Bononiensi , Valerius Vicentinus , & Matthæus del Nassaro Veronensis . Joannis Bernardi celebratur scalpta in Crystallo pugna ad Mantinum in Corsica, quam pugnam jussu Alphonfi Ferrariensium Ducis elaboravit, & ex eadem materia fuerunt artefacta plura, quæ partim Clemens VII., partim Cardinales Salviatus , atque Farnesius sibi depoposcerunt . Matthæus vero del Nassaro , qui Marcum Carrà , & Tromboncinum cives suos Magistros habuerat , dum illi apud Mantuæ Marchionem diversarentur , in Jaspide viridi sanguineis veluti guttis respersa Christi Servatoris de Cruce jam sublati Corpus effinxit ita , ut rubæ illæ maculæ pectoris , manuum , ac pedum vulnera designarent . Hic postea Francis

cisci Regis accitu in Galliam se contulit, cuius jussu præter cætera Dejaniræ caput Leoninæ pelle contextum summo artificio perfecit. Valerius vero Vicentinus in utroque artis genere egregius extitit. Ejus permagno æstimata fuit Theca Chrysellina, cuius unaquæque facies variis cruciatuum generibus Christum Dominum affectum ostenderet. Quæ quidem Theca a Clemente VII. Francisco Gallorum Regi dono data fuit Niceæ, quæ est Urbs Galliæ Narbonensis, in quam ambo inter se colloquendi causa convenerant. Quod vero tantum in ea re profecisset, Galeatio Mondella, & Nicolao Avanzi acceptum referre debuit; qui duo sese Romæ in hac arte diu, multumque exercuerant. Et sane, quod ad Nicolaum attinet, Christum Infantem puerum recens natum una cum Virgine ipsius Matre, pluribusque hinc atque inde arcanæ rei spectatoribus ex lapide cæruleo, sive, ut vocant *Lazulo* mirabiliter ab eo formatum Urbini Ducis Conjux habere voluit. Digni præterea, quorum mentio fiat, Marmitas Parmensis, cuius perelegans fuit Socratis Philosophi caput; Dominicus de Polo, qui Alexandri Medices vultum finxit; Aloysius Anichinus Ferrariensis, qui, ut Cardinalis Farnesii voluntati obsequeretur, Henrici Galliarum Regis, & Phocionis Atheniensis vultus in Camæo, ut usitatis verbis utar, expressit. Nec prætermittendus est Joannes de Rossi Mediolanensis qui una in gemma satis ampla Magni Hetruriæ Ducis, Eleonoræ Conjugis, ac Liberorum, Florentiæque ipsius Urbis imagines miro artificio operaque perfecit. Hæc omnia ex Georg. Vafario desumpsimus Tom.3. in vita Valerii Vicentini, ubi opifices etiam alios enumerat. Eorum nomina recenset etiam Hyacinthus Gimma Tom.2. l.1. cap.3.art.4. Hujusmodi autem artifices a Græcis *δαντυλιόγλυφοι* dicebantur, S. Augustinus lib.21. de Civit. Dei gemmarum Insignitores appellat, & Sigillarios vetus Inscriptio apud Gruter pag. 638. quæ est hujusmodi

C. IVNIO THALATIONI

C. MOECENATIS LIBERTO

FLATVRARIO

SIGILLARIARIO

C. IVNIVS EVOKATVS FELIX

TIT. D. D.

Sigillarius legitur etiam apud Fabret. pag.177. & pag.243. apud Reynes: Class. II. num.80. *Sigillarius*. Quamquam, cum sigilli nomen videatur non solum imaginibus in cera ad epistolam obsignandam

dam impressis, sed etiam imagunculis quiblibet convenire, ideo Sigillarii aut Sigillariarii vocabulum non speciatum ad hos artifices arbitror pertinere.

§. XXV.

De verbis aut litteris in veterum gemmis inscriptis.

IN Gemmis una cum imaginibus adjuncta non raro invenitur inscriptio indicans vel ejus nomen, cujus facies exprimitur, vel clarum aliquod facinus, vel sapienter dictum, vel etiam artificis nomen, aut obscuriores quasdam allegorias, de quibus postremis alius erit separatim dicendi locus. Nomen alicujus clari hominis v. g. significat gemma, quam profert litteratissimus D. Antonius Franciscus Gori in Museo Inscriptionum Tab. 2. ubi Victor Athleta mensæ adstat in qua palmæ ramulus reportatæ victoriæ indicium, & præmium. Inscriptio est: PHILETIMS h. est *Philotimus*, quod Græcum appositum idem est, atque *Amans honoris*. Quocirca quæri illud posset utrum nomen multis commune, an proprium viri alicujus existimare illud oporteat. Nomen certe viri proprium in hoc ipso Museo Odeschalcho adjectum est Scipionis sub CrySTALLINA ejus imagine Tab. 24. Tom. 1. & illud Julii Cæsaris sub ejus effigie scalptra in Chalcedonio Sapphirino ejusdem Tomi Tabula 26. similia nunc in Museo Inscriptionum D. Antonii Francisci Gori Tabula præsertim 5. Gemm. 2, ubi miles in saxo sedens radiata indutus est gladioque galea accinctus scutum cum duabus stellis in eo insignitis ostentat. Inscriptum enim ibidem est: ΑΑΚΙΒΙΑΔΗΣ ΕΡΑΣΜΙΟΣ *Alcibiades amabilis*: nec non Tab. 7. gem. 2. ubi Imperator paludatus cui servulus barbatum virile caput recisum offert cum hac epigraphe in suggestu DIV. JUL. Alia denique, in qua Athleta capite leoninis exuviis operito cum inchoatis verbis his LIB. ÆL. AVR. FOR. quæ sic idem vir doctissimus explicat *Libius* (id est *Livius*) ÆLIANUS *Aurelianus Fortis*. In quibusdam gemmis sunt solum vocabulorum primæ litteræ ut apud eundem Gorium Tab. 3. Tom. 5. in qua Faunus seu Pastor Caprum ad Bacchi aram trahens: adjuncta enim sunt M. T. C. domini fortasse prænomen, nomen, & cognomen indicantia. Insigne facinus denotatur ibidem Tab. 3. ubi Sardonyx delineata est, in qua Venus armis infidens dextraque hastam sustinens, lævaque Lusitantem Cupidinemprehendens cum ramo palmæ a tergo, cum lemmate ΑΡΗΘΣ ΝΙΚΗΘΕΝΤΟΣ hoc est *Marte devicto*. Quid autem dicam de precationibus interdum adscriptis ut apud Spon. Miscell. sect. 1. art. 5. XIX. ubi in gemma una cum Serapide & Harpocrate incisum est *Conserve me* & sect. 9. ubi de Amuletis. Multo enim ibi plures videamus licet hujusmodi lapillos etiam

etiam sine imagine solisque cum litteris, ut Corneolam primam in qua ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΕ. *Domina salve*. Et aliam, in qua *Hospita felix vivas*. Sunt denique etiam gemmæ, quarum pars adversa faciem, averſa scripturam demonstrat. Sic in supra memorati Goriani Operis Tab. 12. est Onyx, in cujus una superficie caput Apollinis laureatum aspicias, in altera legas P. CLOD. POMP. h. e. *Clodius Pomponianus*.

§. XXVI.

De Artificum nomine in antiquorum gemmis inscripto.

Reperiuntur item gemmæ complures, in quibus inscripta sunt Artificum ipsorum nomina, quarum non paucas in suo Opere *De antiquis gemmis Sculptorum nominibus insignitis* pereruditus D. Baro Philippus Stochius collegit. Eas hic nos etiam hoc ordine ponimus.

Actionis	(<i>Hercules Bibax.</i> (<i>M. Aurelius.</i> (<i>Priamus.</i>
Agathopi	(<i>Socrates.</i> (<i>Caput ignotum.</i>
Alexandri	<i>Amor Leonem domans.</i>
Alliorus	(<i>Musa.</i> (<i>Apollo.</i>
Anterotis	<i>Hercules Buphagus.</i>
Apollodori	<i>Minerva Salutifera.</i>
Apollonidis	<i>Taurus procumbens.</i>
Apollonii	<i>Diana Montana.</i>
Aspasia	(<i>Minerva Salutifera.</i> (<i>Juppiter.</i>
Auli.	(<i>Eques Græcus.</i> (<i>Quadriga.</i> (<i>Diana.</i> (<i>Æsculapius.</i> (<i>Ptolemæus Philopater.</i>

Axeochii	<i>Faunus Bacchans .</i>
Cæcæ	<i>Gladiator Rudianus .</i>
Carpi	<i>Bacchus , & Ariadne .</i>
Chneii	<i>Hercules Juvenis .</i>
Coimii	<i>Adonis .</i>
Dioscoridis	(<i>Augustus .</i>
	(<i>Mæcenus .</i>
	(<i>Mercurius .</i>
	(<i>Diomedes cum Palladio .</i>
	(<i>Persæus .</i>
	(<i>Hercules cum Cerbero ,</i>
Epitynchani	<i>Germanicus .</i>
Evodii	<i>Julia Titæ .</i>
Eutychis	<i>Minerva .</i>
Felicis Calpurnii	<i>Diomedes cum Ulyssæ .</i>
Heii	<i>Diana Venatrix .</i>
Hellenii	(<i>Harpocrates .</i>
	(<i>Philosophi caput .</i>
	(<i>Cleopatra .</i>
Hylli	<i>Taurus Dionysiacus .</i>
Lucii	<i>Victoria in Biga .</i>
Myconis	<i>Caput Senile ,</i>
Myrthonis	<i>Leda .</i>
Nicomachi	<i>Faunus .</i>
Onesæ	(<i>Musa</i>
	(<i>Hercules Olivarius .</i>
Pamphili	<i>Achilles Citharædus .</i>

Pergami	<i>Bacchans .</i>
Phanacis	<i>Equus Marinus .</i>
Philemonis	(<i>Thesens .</i> (<i>Fauni caput .</i>
Plotarchi	<i>Amor Leonem domans .</i>
Polycleti	<i>Diomedes Palladio potitus .</i>
Pyrgoteles	(<i>Alexander Macedo .</i> (<i>Phocion .</i>
Quintilli	<i>Neptunus .</i>
Scilacis	(<i>Satyri Caput .</i> (<i>Hercules Musarum .</i>
Seleuci	(<i>Silenus .</i> (<i>Diomedes Palladio potitus .</i>
Solonis	(<i>Mecenas .</i> (<i>Medusa .</i> (<i>Cupido .</i>
Sophoclis	<i>Medusa .</i>
Softrati	<i>Amor Leonem domans .</i>
Sotrati	<i>Meleager cum Atalanta .</i>
Thamiridis	<i>Sphynx .</i>
Triphonis	<i>Nuptiæ Cupidinis .</i>

Alias affert D. Gori in eo , de quo diximus, Commentario sunt
autem .

Agathopidis	<i>Caput ignotum , fortasse illa eadem , quam affert Stochius .</i>
Amphoteri	<i>Rhoemetalces Thracum Rex .</i>
Antiochi	<i>Minerva bellatrix .</i>

Besitali	<i>Cupido alatus ,</i>
Cleonii	<i>Apollo Citharædus .</i>
Cronii	<i>Musa stans , & ad lyram pulsandam se accingens .</i>
Peigmonis	<i>Baccha furens , ac saltans .</i>
Stephani	<i>Pegasus .</i>

Nonnulla profert D. Ridolphinus Venuti Patricius Cortonenfis , & de antiquitatis studiosis præclare meritis in Collectaneis Romanarum Antiquitatum videlicet Tab.68. Agathangeli *Caput incognitum* , quod quidem nomen cum apud veteres Scriptores non inveniatur , existimat fuisse manu alicujus recentioris adscriptum . Et Tab.74. Pyladis *Montem Argeum* , quod tamen nomen illud esse Artificis non asseverat . Et Tab.75. Gellii *Athletam* . Quædam ex iis nominibus , quæ supra diximus leguntur in Plinio , nimirum *Apollonius* , *Cronius* , *Dioscorides* , atque *Pyrgoteles* . Sed an aliquis ex istis gemmas a nobis prolatas celaverit , temerarium est inquit Jacobus Sponius in Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis sect.4. *pronunciare nullo alio argumento , quam nominis similitudine quæ inter Græcos non raro occurrit .* Sed vere argumentum esse potest aliud elegantia ipsa operis , propter quam illorum eorundem Artificum nomina in hujusmodi Gemmis consignata vere fuisse sapientes alii , peritissimique viri opinantur . Nec prætermittendum hic artem hanc Thynos præcipue populos coluisse , qui ex Thracia in Minoris Asiæ regionem Bithyniam à se denominatam transierunt . Confirmant hoc Catulli versiculi

*Remitte pallium mihi meum , quod involasti
Sudariumque setabum Chirographosque Thynos .*

Ubi Salmasius pro *Chirographos* mavult *Cirographos* h. e. *Cerographos* , ut ipse ait , & ceram imprimentes , & signantes annulos . Sententiamque suam fulcit versiculis aliis , qui apud Isidorum leguntur , quosque ipse sic emendat , ac legit :

*Lucentes , mea vita nec Smaragdus ,
Beryllos mihi , Flacce , nec nitentes ,
Nec percandida margarita quæro
Nec quos Thynia lima perpoliuit
Anellos , nec Jaspios lapillos &c.*

§. XXVII.

De imaginibus in gemmis ad obsignandum a Romanis adhibitis.

Gemmarum hoc pacto sculptarum non unus apud Romanos illos veteres usus fuit. Præcipuus tamen hic erat ut epistolas, vel, ut si opus erat, quamcumque aliam rem obsignarent. Verum ab initio, ut ait Attejus Capito apud Macrobiū lib. 7. Saturn. cap. 13. *Imprimebatur sculptura materiæ annuli, sive ex ferro, sive ex auro foret ... Postea luxuriantis ætatis usus signaturas pretiosis gemmis cæpit insculpere, & certatim hæc omnes imitatio laceffit, ut de augmento pretii, quo sculpendos lapides parassent gloriarentur.* In eandem fere sententiam Plinius lib. 33. cap. 1. *Multis hoc modis, ut cætera omnia luxuria variavit gemmas addendo exquisiti fulgoris, censuque optimo digitos onerando ... Mox & effigies varias cælando, ut alibi ars, alibi materia esset in pretio.* Post introductas gemmas obsignandi causa, *Sardonychas*, addit idem Historiæ naturalis author, *placuisse in nostro Orbe initio, quoniam solæ prope gemmarum sculptæ ceram non auferrent.* Et sane obsignandi tantum causa inclusam in annulo gemmam gestandi potestatem factam fuisse, legimus l. 74. ff. de verb. sign. Ex Romanis primum omnium gemma, eaque Sardonyche superiorem Africanum usum fuisse, Plinius memoriæ prodidit lib. 37. cap. 6. de Annulo Signatorio, sive Sigillaritio, quemadmodum illum in Aureliano Vopiscus appellat, copiose scripserunt Henricus Hornmannus, qui etiam *de Sponsalitio*; Joannis Kirckmannus in libro singulari *de Annulis*, Georgius Longus *de Annulis Signatoriis Antiquorum*, Abrahamus Gorlæus in sua *Dactylitheca*, Alexander ab Alexandro lib. 2. cap. 19. *Genialium dierum*, & alii. Hi omnes varias in annulorum gemmis imagines ad obsignandum a Romanis adhibitas ex antiquis monumentis, & Scriptoribus colligunt. Primis temporibus nudis dumtaxat litterarum notis signabant, ut scribit Meurf. Exercit. Erit cap. 9. *Succrescente autem luxu*, pergit Georgius Longus, *Adscitis gemmis, desitæ litteræ, sculpturæ locus fuit.* Quænam in Africani Sardonyche incisa esset effigies, Plinius non dicit. Verum Scipionis ejusdem imaginem a Filio in annulo insculptam non solum Plinius, sed etiam Valerius affirmat lib. 3. cap. 1. Quemadmodum illam Avi sui Lentulus usurpavit. In Syllæ vero Dictatoris annulo Jugurtham Numidiæ Regem captivum insculptum fuisse, Plutarchus in vita, & idem Valerius testantur lib. 8. cap. 15. Commemoratur præterea Rana Mæcenatis. Plin. ibid. Pompeii Leo Ensifer, sive Macherophorus. Plutarch. in vita: Sphinx Octavii Augusti. Plin. l. 37. cap. 1. & Svetonius in Oct. cap. 50. Qui postea mutato consilio Alexandri Magni imaginem adoptavit a

Dioscoride summa opera, artificioque perfectam. Quod signum etiam posteriores Principes retinuerunt, si unum Galbam excipias, qui majorum suorum instituto, ut est apud Dionem, & Cæl. l.6. cap.29. insculptum canem sese è prora proclinantem habebat. Julius Capitolinus in vita Claudii Albini inserit litteras, quibus Commodus ad ipsum Claudium Albinum scribit; In quibus est: *quas ipse signatas excipies signo Amazoniæ*. Hoc autem signum ipse maluit Martiæ improbæ sceminæ gratia, quam, inquit, Lampridius in Commod. *pictam in Amazone diligebat, propter quam Amazonius vocatus, & Amazonico habitu, atque vestitu in arenam Romanam procedere consuevit*. Ante illum signum hoc ipsum C. Cestius Vir Consularis detulerat, ut est apud Plinium lib.34. cap.8. Immo Nero ipse Imperator: sed nescio, an in digito, & in gemma detulerint; quod tamen in Annotationibus ad Alexandrum Neapolitanum Andreas Tiraquellus affirmat. Macrianorum familiam hoc habuisse proprium, ut imagine Alexandri Magni signaret, apud Trebellium Pollionem in vita triginta Tyrannorum perscriptum extat: Romani cæteri modo Harpocratis, & aliorum Ægyptiorum Numinum Plin. lib.33. cap.3. modo Epicuri, & Athletarum vultus in Signatoriis annulis exprimendos curabant, & unusquisque eam potestatem habebat, ut quibus liberet insignibus uteretur. De hoc liquebit facile legentibus Plautum Pseud. act.1. sect.1.

Tuam amicam video Calliodore. Ca. ubi ea est obsecro?

Eccam in tabellis porrectam, in cera cubat.

Plinio juniore placuit quadrigæ signum, quo sese usum fuisse, cum esset Proconsul in Bythinia, sæpius commemorat. Claudio solum regnante vetitum est gemmis signare, sed auro solum permissum, quod gemmas violare signis nefas esse ducerent. Ita Plin. lib.33. cap.1.

§. XXVIII.

De quibusdam imaginibus in gemmis, quibus ad obsignandum exteræ nationes usæ sunt.

A Primis usque temporibus rem usitatam fuisse annulum signatorium, quem vocant, planum fit in libro Genes. cap.40. ubi a Pharaone traditus Josepho Signatorius annulus fuisse legitur. Verum inde non constat, neque in annulo gemmam insertam, neque in gemma imaginem potius insculptam, quam litteras aliquas extitisse. Quocirca divinare videntur Gretserus l.4. cap.8. de Cruce, cum dixit in Josephi annulo signatam Crucem fuisse, & Gregorius Tholosanus lib.6. de Rep., ubi narrat in annulo Davidis sculptum fuisse Leonem, cum-

eundemque morem alios postea Judæ Reges retinuisse, quod memoria prodidit Rabbi Abraham in Cabala Historica cap. 1. & 17., conjecturam inde fortasse capiens, quod Sanctus Rex ille, cum adhuc juvenili esset ætate, pastoritiamque vitam in silvis ageret, Leonem interfecisset, vel quod significari voluisset Oraculi divini verba: *vicit Leo de Tribu Juda radix David*. Quod attinet ad nationes reliquas, Persarum Reges Cyri effigiem gestasse, vel Darii illius, qui, quod ipsius equus primus hinnitum edidisset, primus ipse Rex est creatus, testimonio Thucydidis comprobatur. Arius Lacædemoniorum Rex epistolis Aquilæ Draconem unguibus comprehendentis signum imposuit. Joseph Antiquit. Jud. lib. 12. cap. 2. Et quamvis Plinius lib. 33. cap. 1. hæc habeat: *Non signat Oriens, aut Ægyptus, etiam nunc litteris contenta solis*, tamen Ulyssis imagine Ptolemæum III. signasse, reperio apud Euphanthem lib. 4. Hist. (quem locum Athenæus affert lib. 6. cap. 6.), signo Anchoræ Seleucum apud Justinum lib. 15. & Clement. Alexandrinum Pædagog. cap. 11. Agathoclis Aristomenem Atheniensium Ducem apud Polyb. l. 15. Cariatidum Saltantium Clearcum Lacedemonium apud Plutarchum in *Artaxerse*; & Mithridatis Athenionem Atheniensium Tyrannum apud supra memoratum Athenæum lib. 15. cap. 11.

§. XXIX.

De peculiaribus quibusdam signis in Gemmis veterum Christianorum.

NON dedecere Christianos homines annulum signatorium, clare docet Clemens Alexandr. l. 3. Pædog. cap. 11. ubi eum Matrifamilias non ad ornatum, sed ad custodiam permittit; illud insuper præscribens, quibusnam sit imaginibus distinguendus, docens annulorum hujusmodi signa esse debere *vel Columbam, vel Piscem, vel Navem vento secundo impulsam, vel Lyram, qua usus est Polycrates, vel Anchoram, qua Seleucus, vel Piscatorem, ut meminerint Apostoli, & puerorum, qui ex aqua extrahuntur. Neque enim, inquit, Idolorum sunt imprimendæ facies, sed nec ensis, vel arcus iis, qui moderati sunt, & temperantes*. Multorum Christianorum hominum annuli notam hanc ✠ imprimi solitam legimus apud Card. Baronium Tom. 1. ad Annum Ch. 57. num. 51. Hoc enim Monogramma in quibusdam se vidisse, commemorat, qui in Sanctorum Martyrum Cryptis inventi fuerant; per eamque Notam Sanctissimum Christi nomen significatum esse opinatur. Non desunt tamen, quibus ea ipsa res dubitationem aliquam afferat, quæ tamen tolletur prorsus legentibus Fortunatum Schacum lib. 1. Sacror. Eleocryf. Pignorium de Isidoriano Cryfimo, Fortunatum

natum Licetum l.6. de Antiquorum Lucernis ; & P. Eduardum de Vitris de Elevatione Corporis S. Clementis , & Marchionem Victorium de Monogrammate Sanctissimi Nominis Jesu . Ex hujusmodi Christianorum Gemmis tres apud nos sunt in Museo Kirkeriano ; Amethystus, Chalcedonius , & Onyculus , sive Niccolus . In his omnibus incisa est Anchoræ figura , & utrimque circa Anchoræ dentes pisciculi . In earum una addita est sigla illa notissima Ἰησοῦς ἡ. ε. Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱὸς Σωτὴρ *Jesus Christus Dei Filius Salvator* .

§. XXX.

De Gemmis a veteribus ad ornatum adhibitis .

ANnulos aureos , & eos plerumque gemmatos fuisse unum ex Equitum & Senatorum insignibus , notum est ; diserteque illud a Dione lib.47. affirmatum invenio ; cujus hæc verba sunt : *Apud Romanos non modo liberto , sed nec ingenuo quidem ulli aureo annulo uti licebat , nisi Senator esset , aut Eques* . Postea Militibus quoque , & cuivis infimi generis homini licuisse quis nescit ? ita , ut aliqui non solum unum anulum in uno digito , sed plures etiam in pluribus habere non erubescerent . Irridentur a Martiali l.5. 63.

Per cujus digitos currit levis annulus omnes .

Et lib.9. 60.

Senos Charinus omnibus digitis gerit ,

Nec nocte ponit annulos .

Idem lib.vii.

Sardonychas , Smaragdos , Adamantas , Jaspidas uno

Portat in articulo Stella , Severe , meus .

Reprehenduntur etiam a Seneca *Nat. Quæst.* viii. 31. *Exornamus annulis digitos , & in omni annulo gemma disponitur* . A declamatoribus etiam grandes annulos indui solitos fuisse , non incredibile putat Cresolius *Theat. Rhet.* l.3. cap.15. *quibus , ut ipse ait , non modo manus , sed dictio quoque ipsa quodammodo illuminaretur* . Hippia quidem in Olympiis consuevisse ostentare anulum , cujus ipsemet fuisset artifex , Cicero , Apulejus , & alii apud eundem Cresolium commemorant . Athenion pariter Sophista prodiit in publicum *χλαμίδα λαμπεράν ἐκσώριον , καὶ περιεβύμενος διαπύλιον χρύσειον* . *Splendidam vestem trahens , & anulum gestans aureum* . Fuscum Rhetora annulis usum argenteis in scriptis reliquit Plinius *lib.* 32. *cap.* 12. Nondum tamen declamatorum annulos gemmatos fuisse constat . Perspicuum erit ex *Perf. Sat.* 1. ubi Satyricus Poeta naso suspendit adunco declamatorem , qui *natalitia cura Sardoniche albus*
celso

celso in fuggestu multis audientibus importunum os ostentabat. Ex Juvenali quoque *Sat. 7.* in qua negat, æquo animo Patronum auditum iri, *nisi fulserit annulus ingens*, quem esse oportere gemmatum, qui sequuntur versus declarant:

Conducta Paullus agebat

Sardoniche, atque adeo pluris, quam Gallus agebat.

Quintilianus lib.2. cap.3. Oratori suo dat veniam, si, *ut aurea illa luce, & splendore lapidum manus insigniat, modo eas ornet potius quam oneret.* Declamatoribus hac profecto in re. Musici, & Symphoniaci non concesserunt. Ismeniam illum Choraulem sex denariis aureis coemisse Smaragdum accepimus, in quo smaragdo sculpta Amymone fuerat, hoc est una ex quinquaginta Danaï filiabus, quæ a Neptuno compressa Nauplium illi peperit. *Hic (Ismenias) videtur* inquit Plinius lib.37. cap.1. *instituisse, ut omnes Musicæ artis hac quoque ostentatione censerentur, veluti Dionysiodorus æqualis ejus & æmulus... Tertius qui eodem tempore fuit inter Musicos, Nicomachus &c.* Multo magis opinandum est, ornatus causa geri solitas fuisse gemmas illas, in quibus eclypæ imagines, & protuberantes extarent, ita ut ex iis, quæ minores essent, non secus ac nostra ætate fieri solet, Matronarum etiam torques, atque armillæ contexerentur. Hoc etiam animadvertit Clarissimus, mihiq; dum viveret, perbenevolus Senator Bonarota *Offervazion &c. pag. 15.* in Proæm. Ex hujusmodi Camæis minoribus non pauci Museo Kirkeriano testamento relictæ sunt ab harum rerum studiosissimo Marchione Alexandro Gregorio Capponio. Nobiliores autem sunt Bacchus in Coralloachate, Bacchanal in Onyculo colore partim subnigro partim subviridi. In Leucachate Cajus, vel Drusus Tiberii F., Sergius Galba, Ganymedes raptus ab Aquila, Isis præterea, cui capitis tegumentum est Gallina Numidica, quod quidem symbolum argumentum dissertationis fuit, quam doctissimus Præsul Justus Fontaninus conscripsit. Quamvis autem Recentioris alicujus Sculptoris opere, & manu facta fuerit, silentio præterire nolo Hieronymi Savonarolæ effigiem in Camæo a Capponio pariter nobis legatam, ubi quadruplex quasi est colorum ordo. Hi autem tam ingeniose fuerunt ab artifice peritissimo prope dicam arrepti, ut partes omnes ea, qua opus esset, varietate distingueret. Ut autem ad Camæos illos majores jam veniam, recte opinatur Clarissimus Bonarota eosdem loco fibularum adhibitos, quibus vel circa humeros, vel ante pectus vestium partes connecterentur. Horum autem tamquam exemplum in eodem opere pag.218. Chalcedonium profert, ubi muliebris facies exsculpta. Sardamque non dissimilem pag.288. quibus addere nos possumus

mus eadem fere specie Achatem Sapphirinum conformatum, quem una cum antiquis monumentis aliis SS^mus Dominus Noster BENEDICTUS XIV. Museo Kirkeriano quam liberalissime dono dedit. Has autem gemmas omnes a tergo perforatas decussatim aspicias, ut vinculis funiculisve transjectæ alligari facilius iis, quas diximus vestimentorum partibus possent. Atque huc spectant versus, quibus idem Bonarota & alii hanc opinionem confirmant; Sidonii videlicet Carm. 5. v. 18.

*Ostricolor pepli textus, quem fibula torto
Mordax dente vorat: tum quicquid mamma refundit
Tegminis, hoc patulo concludit gemma recissu*

& Claud. de raptu Proserp. l. 2. v. 42.

Collectæ tereti nodantur Jaspide vestes

& ejusdem in Sext. Consul. Honor.

Viridique angustat Jaspide pectus

Hac tamen in re eo in faniæ devenit nemo, quo Antoninum Helagabalum devenisse scribit Lampridius. Is enim in calceamentis gemmas deferbat, & quidem sculptas, quod risum movebat omnibus, quasi sculpturæ nobilium artificum videri possent, quæ in gemmis adhærebant.

§. XXXI.

De Gemmis antiquis, quæ pro Amuletis habebantur.

Gemmas denique scalptas, vel etiam sculptas in Amuletorum numerabant loco. Amuletum ab *Amoliendo* dictum nihil aliud fuisse, nisi medicamentum, quod de collo suspendebatur, aut alia quacumque ratione ad amoliendum præcipue fascinum adhibebatur, Grammatici omnes consentiunt. *Fascinum* inquam neutro genere. Nam *Fascinus* Deus potius erat, cujus ope fascinum amoliri se posse, crederent. Vide Plin. l. 28. cap. 7. Horum Amuletorum tum Ethnicorum, tum etiam Hæreticorum complura profert Pignorius in Characteribus Ægyptiorum. In Amuletis autem exprimebantur in primis mysticæ quædam rerum allegoriæ, ut ostendit Aleander *Tabul. Heliac. Explic.* Omnes tamen hujusmodi allegorias commemorare pudor nos vetat. Gemmas vero etiam in quibus Cæsarum essent effigies, tamquam Amuletum aliquod existimatas fuisse, probat Clarissimus Bonarota *Observation &c.* pag. 413. Hanc enim vim illis inesse stulte putabant, ut, quæ eas deferrent, gratiosi, & potentes evaderent, votorumque compotes fierent. In harum gemmarum numerum veniunt profecto illæ, quarum Camillus Leonardus Pisfaurensis Medicus in Speculo Lapidum apud Cornelium a Lapide in Apocalip. cap. 2. mentionem facit. Qui inter cætera Asinum in Chrysolitho insculptum gestantes face-

facere rerum futurarum præcios contendit, Arietem in Sapphiro illud efficere, ut quis è carcere proripiat sese, honoresque, dignitates, & regnum adipiscatur. Upupam, si cum dracontio herba ante se in Beryllo reperiatur, mortuos evocare, a quibus responsa accipiantur. Hominem in Chalcedonio cum dextera manu erecta ad hoc esse perutilem, ne litem quis perdat; Crucem item in lapide viridi, ne quis naufragium faciat, aut in aqua demergatur. Plura hujusmodi congerit etiam Plinius l. 37. inania sine dubio, superstitiosa, atque ridicula. Superstitionis tamen non omnino arguit Senator Philippus Bonarota milites illos, qui Gorgonum vultus in Camæis grandioribus gererent: siquidem terribilis ille aspectus audaciam ingenerare in eorum animis, magnoque ad strenue bellandum incitamento esse poterat.

§. XXXII.

De Commentarii hujus utilitate, atque fine.

HIs igitur gemmis, monumentisque aliis, quæ in hoc Museo Odeschalcho delineata jam fuerant, propositum erat Henrico Brulæo breves explicationes adjungere. Sed quoniam, Deo Optimo Maximo sic decernente, quod jam ante instituerat ad exitum perducere nequaquam potuit; conabor ego, quantum situm in me erit, ejus quasi diligentiae vicarius constitutus perficere, atque ex Tabulis reliquis ratiocinationes, & conjecturas, quæ ad ad Mythologiam, Historiamque magis, magisque illustrandam opportuna videbuntur, depromere. Neque vero jure quisquam succensere nobis poterit, quod quasi actum agere, & quæ litteratis, eruditisque viris nota usquequaque sunt, tamquam novum, atque indictum aliquid rursus apponere videamur. Querelæ enim huic, quis in aliis quoque disciplinis locum esse posse, non videt? cum non solum in stirpibus, ac cæteris naturæ fatibus, sed etiam in iis quæ ab humanis ingeniis pariuntur, nihil sub sole novum oriri, certissimo sacrarum litterarum testimonio compertum sit. Quamquam quis omnino illa novitatis expertia esse dicat, quæ saltem ob alium collocandi, comparandi, & interpretandi modum, delectationis nescio quid legentibus afferunt; quod antea non afferebant? Huc accedit, quod si Commentarius hic noster in manus eorum, qui rerum antiquarum habent jam scientiam, pervenerit, inde illis excitari illarum memoria poterit, quarum obliti fortasse fuerint. Si autem earundem ignari, ac rudes omnino sint, invenient in hoc libello haud ita magno elementa quasi quædam, quibus percipiendis primos quodammodo gradus ascendant; ut deinde aliis majoribus quasi pervolu-

lutandis ad summum prope dicam plenioris eruditionis fastigium perveniant. Quis enim nisi admodum opulentus, atque copiosus Musea omnia, quæ ad hanc diem in lucem prodierunt in promptu habeat, & in quibus illustrandis homines omni doctrinæ genere præditi operam posuerunt? Si quis autem illa omnia possideat, poterit istud quoque suis Bibliothecis adjungere, in quas fraterno quasi jure aditus illi non impediendus videtur. Etenim si minus ob Interpretis scientiam, ob monumentorum certe præstantiam dignissimum est; quod inter cætera non postremum locum obtineat. Si alterutrum ab humanissimis Lectoribus consequar, hujus me laboris qualiscumque fuerit fructum tulisse magnum existimabo.

DE ANTIQUITATIS COGNITIONE SERMO

DICTUS ANNO MDCCXLVI.

A NICOLAO GALEOTTI S. J.

P Risorum Urceolos , Pateras , Crateras , Ahena ,
Guttos , & Strigiles , & Tintinnabula Thermis ,
Aut pecudum , sicut nunc mos est , pendula collo
Inscriptosque notis lateres , signataque ruptis
Nomina marmoribus , Tripodas , Coclearia , Cultros
Panas , & Harpocratas , denasatasque Dianas
Si quis habet , magni faciat ; sic nam fore spes est
Illi ut non modicè res , atque pecunia crescat .
Scilicet & Marti data sunt spectacula abunde ,
Bellonaeque Jatis . Bona Pax id habebit , opinor ,
Interdicta prius perrumpens claustra Britannus
Naviget ut rursus , atque Arctoum trans mare currat
Ad nos ; in terram & defossus quicquid ubique est ,
Sedulus inquirat magno mercatus Achate
Menadas insculptas , magno Solisque Quadrigas ,
Magno & Pescenni perrara Numismata Nigri
Vel meritò : Fastos nam si quis discere Mundi ,
Indiciis & amet distinguere tempora certis ,
Idem si populos , ditiones , oppida primum
Capta coli , & Regum res gestas , bellaque , & arma ,
Tum quæ forma Deum templis , aut qui situs olim , &
Cætera de genere hoc , melius pernoscere non est ,
Talibus in rebus quam si consumere curam
Non pigeat veterum scrutantem marmora , & æra ,
Rubigo licet , & longus detriuerit usus .
Recte ergo . Ast mi alio libet hinc decurrere . Namque
Si quantum cuperem , possem quoque ; nollem ego fracta
Cornua Faunorum reparare , Jovique resectam
Hammoni barbam , Citharamque inducere Phæbo .
Facta sed , atque animos potius , moresque Quiritum

10

20

30

Erue-

Eruerè illorum, quorum cantatur in Orbe
 Nunc fama, & belli virtus spectata, domique est.
 Sed voti quoniam fieri sententia compos
 Hæc nequit; Heroum velut agri somnia quasdam
 Fingam animo species, ut eorum ingentia facta
 Mente memor teneam; simul ut, quam quisque meretur
 Exponam breviter subscriptam carmine laudem.
 Offerat at nolim veterum se fœmina quæquam.
 Harum interdicti vultus: Lucretia quamvis
 Hæc sit, & Ausoniis laus ingens extet in actis.
 Illam equidem non tam fecisse viriliter, atque
 Rectum animi servasse reor, dementibus acta
 Cum furiis ultro sese morti dedit, omnem
 Tristitiam extremo meditans finire dolore
 Tarquinium tam sæpe domi sibi adesse, forisque
 Nolle pati, & longum plus æquo incidere ludum
 Debuerat Mulier, sic frugi, sicque pudica
 Mansisset servans vitam, & cum corpore famam.
 Sapius apposito quid mirum conflagret igne
 Si stipula, & validas sumant incendia vires?
 Ampla igitur primus surgat mihi Brutus in Aula,
 Quem pulso tandem, vetus est ut fama, Superbo
 Alterum, & id merito, clamavit Roma parentem.
 Hic ab se multum cernens abludere Natos
 Non blando illorum prætexens nomine culpam,
 Aut male connivens lætos impune vagari
 Est passus, docilis tolerare domestica facta
 Asper in externos tantum, iudexque severus;
 Sed recti, & legum custos, rigidusque satelles
 Non sibi, non patrio quicquam concessit amor.
 Quin & perfidia damnatum crimine utrumque
 Nil dubitans, mente, atque animo liberrimus uri
 Se coram virgis jussit, ferroque necari.
 Ponant qui leges, plures reperire queamus;
 Non itidem, leges positas qui, juraque servet.
 Proximus huic solio se tollat Quinctius alto.
 Adsint, qui exiguum censum, tristemque repulsam
 Tanto devitant animi, capitisque dolore.
 Non hic muneribus, non turpi fœnore honores

40

50

60

Extor-

Extorsit , latum aut demisit pectore clavum .
 Sed sibi dum vivens , & Rege beatius ævum
 Degens incultam pacaret vomere terram ,
 Vicino invitus rure est extractus in Urbem ;
 Sex quater & fascēs , Patribus censentibus , uni
 Ultro delati ; Imperium ut , patriamque levaret
 Ægram ex præcipiti , certam ferretque salutem .
 Nec mihi , præclaro quamvis non sit patre natus ,
 Virginius desit : sobolem quippe ille pudicam
 Facto , atque opprobrio incolumem ut servaret ab omni ,
 Insons ipse prius , vitæque , & pectore puro
 Non venale habuit Natæ decus , atque pudorem ;
 Sed grave cum damno ne afferret tetra libido
 Dedecus , in jugulo ferrum tepefecit acutum
 Illius , immeritæ licet ; & scævire tyrannus
 Maluit immanis , genitor quam leno videri .
 Quarta volo Curium mihi repræsentet imago .
 Hic non , ut stultè gnatones , ac parasitos
 Pasceret , argenti congestum pondus , & aurum
 Prodigus effudit ; conductis rara nec emptæ
 Ingratæ apposuit nummis obsonia turba .
 Sed quamvis Latiis Legionibus imperitaret ,
 Intra naturæ contentus vivere fines ,
 Seque uno , atque una dives virtute patellis
 Fictilibus rapas fumantes prætulit auro
 Ictu fulmineo persæpe potentius aurum
 Castella evertit , turreſque & saxa refringens
 Summe munitas Regum penetravit in arces .
 Hujus non animum labefecit ; quippe subactis
 Divitibus dare jura , decus fore credidit ingens
 Non illorum opibus , gemmis fundisque potiri .
 Undique discisso , & terebrato corpore acutis
 Clavis , dissectis palpebris Regulus arcæ
 Roboreæ inclusus simulacrum est ordine quintum .
 Orantem blando quisquis sermone moratur
 Cuilibet arridens , & promittens fore curæ
 Rem sibi , cum verè nequeat præstare , fidem quæ
 Et socium ob titulos simulator fallit inanes
 Hinc abeat . Dictis ne qua essent absona facta

80

90

100

Nem-

*Nempe hic se uxori, patriæ, charisque propinquis
 Ultro subduxit, Lybicas ultro ipse secures
 Et lethum appetiit, summum ratus esse malorum,
 Exprobrare sibi si quis perjuria posset.*

110

*Quid Fabius factis, & nomine maximus ille
 Qui Hannibalem dirum fugiens, cunctansque fefellit?
 Non hic facturum se multa, & magna professus,
 Nec plusquam deceat, majoraque viribus ausus
 Quicquam commisit, sibi quod foret inde pudori;
 Sed quod suaderet ratio, & prudentia secum
 Disquirens tacite, ventura pericula cautè
 Vitavit; contra quam quos plus gloria justo
 Titillat, faciunt; qui pulchra, & magna minati
 Ridiculos pariunt mures, & fabula fiunt.*

120

*Jamque locum effigies poscit sibi celsa Catonis.
 Essent quicumque in trutina gravis author eadem
 Omnes mortales posuit formidine nulla
 Imbutus, precibus non exorabilis, æqui,
 Quisque ut erat meritis, dans convenientia cuiquè,
 Æquè pauperibus dans, & locupletibus æquè.*

*In medio emineat Mæcenus ultimus; atque
 Tali vita hominis pateat descripta tabella.*

130

*Hic magnis quamvis esset majoribus ortus
 Et bene nummatus; fascēs, ebur atque curule
 Neglexit, nocitura putans, quæ profore credunt
 Ad cælumque ferunt stulti clamore secundo.*

*Non verbo quemquam violavit, rodere amicos
 Nescius absentes, vel eorum commoda, & artes
 Obliquo limare oculo. Bonus, atque benignus*

*In quemvis, fuerat quotacumque pecunia fundis
 Collecta, intentos studiis, & rebus honestis*

*Hac juvit; Vates præsertim. Divite namque
 Ipso nemo eguit; togulæ, sestertia cænæ, &
 Quod caput est, amplius datus est pro munere census:*

140

*Denique sit finis. Satis insanire, superque
 Nempe ego sum visus. Fors est qui scire labore,
 An Curii, Attilii, atque aliorum cætera turba,
 Complexus breviter posui quos carmine primos,
 Nunc superent, vigeantque? meum hoc disquirere non est.*

Cum

Cum coram aspicio tam Sancti clara Senatus
 Lumina, eos Fabios, & magnos esse Catones
 Autumo. Relligio, Pietas, Orbisque regendi
 Cura vigil, rectique tenax, & nescia fraudis
 Mens, atque utilium cunctarum provida rerum,
 Concedant faciunt nostra ut nil tempora priscis.
 Unum hoc, Mæcenas vivorum hoc tempore quisquam
 Nec ne sit? addubitem; miseros errare poetas
 Nam video, atque inopes, quibus est & curta supellex,
 Et nihil in loculis. Quo res hæc pertinet? aut nos
 Tatum excerpti numero sumus; aut bene vestrum,
 Qui Mæcenatis fungatur munere, nemo est.

150

159

INDEX

TABULARUM.

*Quæ in hoc Primo Tomo continentur,
& explicantur.*

<p>A POLLO , in Chalcedonio .
<i>Tabula I.</i></p> <p>ASTARTE , in Prasma . <i>Tabu-
la II.</i></p> <p>ISIS AVERRUNCA , in Jaspide rubro .
<i>Tab.III.</i></p> <p>AVENTINUS , in Heliotropio . <i>Ta-
bula IV.</i></p> <p>HYACINTHUS , in Corneola , <i>Tabu-
la V.</i></p> <p>MARSYAS , in Cameo . <i>Tabu-
la VI.</i></p> <p>MEDUSA , in Cameo multicolore .
<i>Tab.VII.</i></p> <p>GORGONIS CAPUT , in Cameo . <i>Ta-
bula VIII.</i></p> <p>ATALANTA , in Chalcedonio , <i>Ta-
bula IX.</i></p> <p>JOLB , in Cameo . <i>Tab. X.</i></p> <p>OMPHALE , in Heliotropio . <i>Tabu-
la XI.</i></p> <p>BACCHA , in Amethyſto . <i>Tab.XII.</i></p> <p>SATYRUS , in Cameo . <i>Tab.XIII.</i></p> <p>HELENUS , in Hyacintho . <i>Tabu-
la XIV.</i></p> <p>ALEXANDER MAGNUS , ET OLYMPIAS ,
in Cameo . <i>Tab.XV.</i></p> <p>DEMETRIUS πολιορκητής , in Cameo .
<i>Tab.XVI.</i></p> <p>PTOLEMÆUS Rex , in Onyculo . <i>Ta-
bula XVII.</i></p> <p>CLEOPATRA , in Cryſtallo . <i>Tabu-
la XVIII.</i></p> <p>ROMA , in Onyculo . <i>Tab.XIX.</i></p> <p>ROMA , in Corneola . <i>Tab.XX.</i></p> | <p>L. JUNIUS BRUTUS , in Amethyſto .
<i>Tab.XXI.</i></p> <p>SERVILIUS AHALA , in Jaspide rubro .
<i>Tab.XXII.</i></p> <p>NUMONIUS VAALA , in Amethyſto .
<i>Tab.XXIII.</i></p> <p>SCIPIO AFRICANUS , in Cryſtallo .
<i>Tab.XXIV.</i></p> <p>CAJUS MARIUS , in Cameo . <i>Tabu-
la XXV.</i></p> <p>JULIUS CÆSAR , in Chalcedonio Sap-
phirino . <i>Tab.XXVI.</i></p> <p>CICERO , in Cameo . <i>Tab.XXVII.</i></p> <p>LIVIA DRUSILLA , in Cameo . <i>Ta-
bula XXVIII.</i></p> <p>TIBERIUS , in Cameo . <i>Tab.XXIX.</i></p> <p>AGRIPPINA GERMANICI , in Cameo .
<i>Tab.XXX.</i></p> <p>GALBA , in Amethyſto . <i>Tab.XXXI.</i></p> <p>HADRIANUS , in Granato . <i>Tabu-
la XXXII.</i></p> <p>ANTINOUS , in Corneola . <i>Tabu-
la XXXIII.</i></p> <p>M. AURELIUS , in Achate . <i>Tabu-
la XXXIV.</i></p> <p>CRISPINA , in Jaspide . <i>Tabu-
la XXXV.</i></p> <p>L. SEPTIMIUS SEVERUS , in Corneola .
<i>Tab.XXXVI.</i></p> <p>L. SEPT. SEVERUS , ET FILII , in Ame-
thyſto . <i>Tab.XXXVII.</i></p> <p>ALEXANDER SEVERUS , in Corneola .
<i>Tab.XXXVIII.</i></p> <p>CONSTANTINUS MAGNUS , in Onycu-
lo . <i>Tab.XXXIX.</i></p> |
|---|--|

XLVIII

SACERDOS , in Corneola . *Tabu-
la XL.*

LARVA SCENICA , in Cameo . *Tabu-
bula XLI.*

LARVA SILENTI, in Corneola . *Tabu-
la XLII.*

CAPITA INCOGNITA, in Jaspide rubro .
Tab.XLIII.

CAPUT INCOGNITUM, in Corneola .
Tab.XLIV.

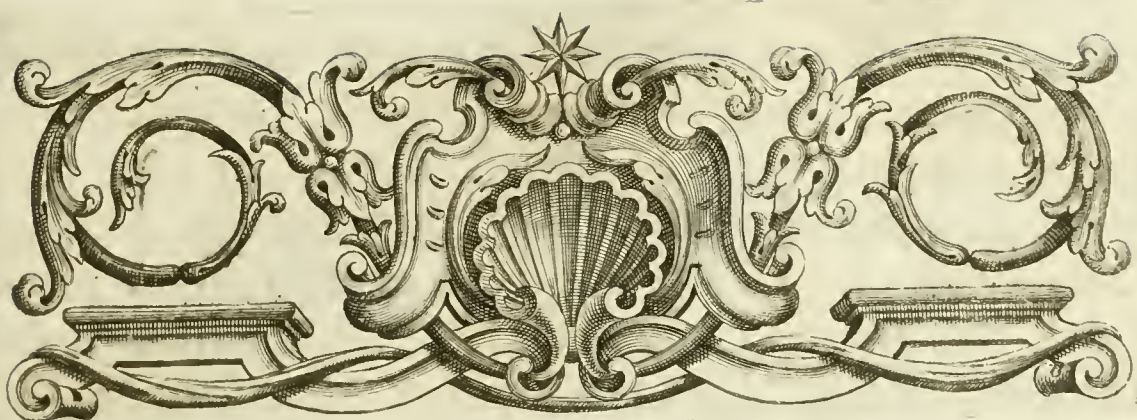
CAPITA INCOGNITA, alterum in Sma-
ragdo , alterum in Corneola .
Tab.XLV. & XLVI.

C. MARIUS, in Cameo. *Tab.XLVII.*

CLAUDIUS , in Jaspide Viridi . *Tabu-
bula XLVIII.*

VENUS, in Crystallo , *Tab.XLIX.*

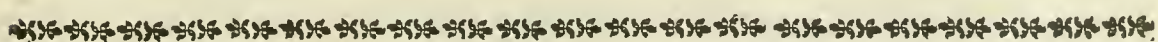

MUSEUM ODESCALCHUM

S I V E

THESAURUS ANTIQUARUM GEMMARUM

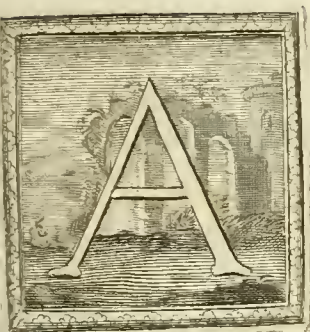

PARS PRIMA

GEMMÆ CAPITA REFERENTES.

TABULA I.

A P O L L O.

POLLINEM diversis insignibus ornatum pretiosa exhibet hæc Gemma, cujus facilis patebit explicatio, præmissa brevi hujus Dei historia.

Fabulati sunt antiqui Latonam Cœi, & Phœbes filiam ab Jove ob eximiam pulchritudinem compressam fuisse. Quam quum sensisset Juno esse gravidam, qua potuit majori crudelitate infectata est. E visceribus terræ Serpentem Pythonem eduxit, cui commisit vindictam. Terra universa jurare

Tom. I.

A

coa-

coacta, quòd illi parturienti locum nullum præberet, infelix Latona in coturnicem conversa ad Neptunum ab Aquilone, Jovis jussu, perlata est. Ortygiam insulam quæ eo tempore instabilis erat, si forte sub undis non delitescibat, fluctibus cooperuit Neptunus, ibique locum; in quo parturiret, Latonæ præbuit. Illa amplexa palmam enixa est Apollinem, & Dianam. Tunc Neptunus Insulam Ortygiam in superiorem partem retulit, tridentisque ictu stabilem reddidit; quæ postea Delos est appellata, quod nomen manifestum, & apparens significat. Vide Nat.com. lib.4. c.10. Hyg. fab.140.

Plurimos Apollines recenset Cicero lib.3. de Nat. Deor. quorum res gestas ad unum Apollinem Latonæ, & Jovis filium referunt Mythologi. Hic idem est ac Sol, autor carminis, divinandi arte, & vaticiniis celebris, sagittandi peritia clarus, musicam adhuc, & citharam invenit, eloquentiam, & medicinam percaluit. Tot Dotibus ornatum aspere tamen tractavit amor; quum enim Daphnem Penei fluminis filiam insequeretur, illa a terra præsidium petit, quæ eam recepit in se, & in Arborem laurum commutavit. Ramum hujus arboris avulsit Apollo, capitique imposuit, deincepsque Laurus dicata ei fuit, & nuncupata Apollinea. Ovid. Met. lib.1. fast.6.

*Venit Apollinea longas concordia lauro
Nexa comas*

Quoniam vero laurus dicata erat vaticinii Deo, nil mirum, si eam multum conferre vaticinationibus existimaverunt antiqui. Tibul. lib.2. eleg.3. Proper. lib.2. eleg.6. Fulg. lib.1.

Caput Apollinis duodecim radiis insignitum totidem refert signa Zodiaci, teste Thom. Farnabio in Virg. Æneid.

Æneid. lib. 12. v. 162. Aliquando & Coronam Capite gestabat duodecim lapidum pretiosorum. Albric. de Deorum Imag.

Hunc Deum intonsum, & crinitum antiqui exprefere, quia prolixi capilli radios, quos Sol diffundit per universam terram, repræsentant. Æsychius tamen prolixos capillos interpretatur privationem doloris: unde Apollo ab omni cura, & perturbatione solutus a Græcis *Φοῖβος* vocatus est; Bacchus etiam eodem modo effingebatur. Tibul. lib. 1. eleg. 4. v. 23.

Solis æterna est Phæbo, Bacchoque Juventa,

Nam decet intonsus crinis utrumque Deum

Apollo semper repræsentabatur imberbis quia Juventæ præerat, & quum idem sit cum Sole, ut supra diximus, *Occidendo, & renascendo semper est juvenior*; Fulgent lib. 1. c. 17. Mos tamen fuit apud Syrios barbatum Apollinem fingere. Imperfectam enim juventutem existimabant Assyrii, quum neque ad naturæ summum accessisset, neque ob rerum præteritarum experientiam prudentia muniretur.

Alas Capite gestat ad denotandam velocitatem qua vias cæli perlustrat.

Lyra, vel Cithara Musicæ inventorem denotat, vel coelestis harmoniæ imaginem monstrat.

Insulæ Delus stabilitati, Apollinisque in ea natiuitati alludit Tridens Neptuni insigne.

Et quoniam verissimum est Lunam Solis cursibus obsequi, nullamque aliam lucem nisi ab eo recipere, probabile est eam ideo sub mento Apollinis a solerte artifice fuisse exscalptam.

Gemmam huic nostræ similem refert D. Causeus de la Cause, quam soli Orienti attribuit: illius ingeniosam vide explicationem in lib. cui titulus: *LeGemme antiche figurate*.

TA-

T A B U L A I I.

A S T A R T H E.

ICET de Dea Astarthe plurimum dissentiant Mythologi, eam tamen eandem esse cum luna affirmare non dubitamus. Cicero qui lib.3.de Nat.Deor.plurimas enumerat Veneres in earum numero collocat Astarthem: *Quarta Venus Syria, Tyroque concepta, quæ Astarthe vocatur, quam Adonidi nupsisse tradunt*. Sanctus Augustinus quæst. sup. Jud. lib.7. Junonem eam appellat. *Juno autem sine dubitatione ab illis (Punicis) Astharte vocatur*. Alii asserunt eam vocari Isim apud Ægyptios, Alittam apud Arabes, Mylittam apud Assyrios, Metram apud Persas, & Dianam apud Græcos. Sacræ paginæ sub nominibus Astaroth, Deæ & abominationis Sidoniorum Astarthem designant.

Quod vero Astarthe eadem fuerit ac Luna ex his, quæ sequuntur, arguimus:

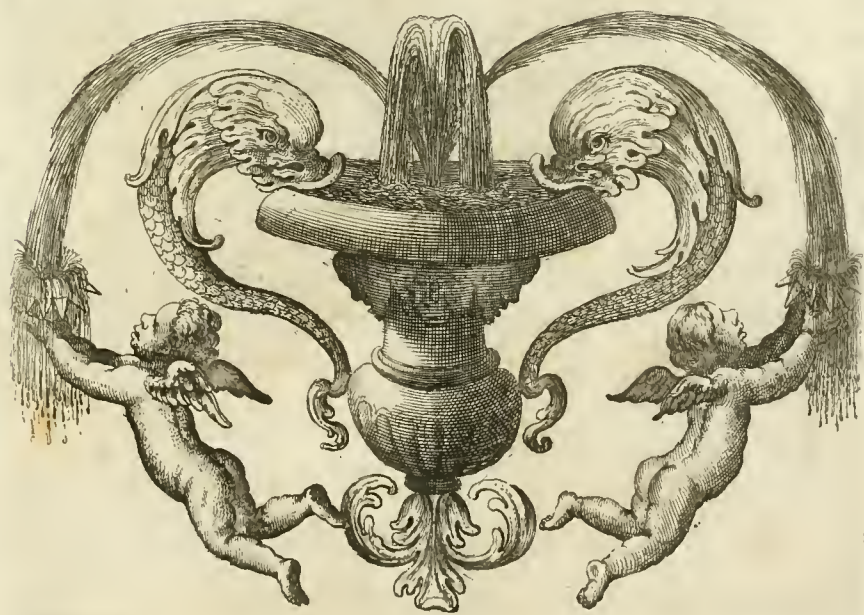
I. Ex verbis Jeremiæ cap.7. v.18. qui referens sacra quæ secundum veteres Deæ Astarthe agebantur eam Reginam cœli appellat: *Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas Reginae Cœli*.

II. Herodianus in vita Elagabali de Astroarche Dea Phœnicum, quæ eadem est ac Astarthe, his verbis mentionem facit. *Afri Uraniam vocant, Phœnices Astroarchem, Lunam esse affirmantes*.

III. Luna falcata, quæ super mento insculpta videtur, denotat istud idolum vel Lunam esse, vel maximam cum Luna relationem habere.

Neque nostræ sententiæ obstant verba Ciceronis, & S. Augustini: facile enim esset omnes Ciceronis Veneres ad solam Astarthem seu Lunam reducere. Et probabile est secundum S. Aug. a multis Authoribus Astarthem eandem cum Junone existimatam fuisse; sicut enim Juppiter Ammon seu Sol sub figura arietis adoratus fuit, ita Junonem Ammonianam sive Lunam sub ovis effigie venerati sunt Populi Lybiæ. Vox enim Astaroth Hebraice idem sonat ac grex ovium.

Quod Astarthe notis Isidi propriis sit insignita minime stupeo, quum utriusque historiæ adeo consimiles sint, ut aliam ab alia distinguere operis esset arduissimi, nisi sciremus Isim & Osirim in Ægypto, Astarthem & Adonidem in Syria regnavisse.

T A B U L A III.

ISIS AVVERUNCA.

OT hieroglyphicis divinitates suas involve-
runt Ægyptii, ut quascumque figuras
Ægyptio more, & ridicule quidem ex-
pressas ad Isidis, vel Osiridis fabulosam
historiam referre jure merito, & aliqua
probabilitate nixi possimus. Hinc est, quod
Isim Avernuncam appellaverunt viri eruditi, tria hæc
capita simul jugata, quæ in præclarissima Jaspide ru-
bra exhibentur. Isis enim eadem est, ac Luna teste Abe-
nephio auctore Arabe cujus hæc verba refert Kir-
cherius Oedip. Ægypt. Synt. 3. de Orig. Idol. Ægypt.
*Memorant Philosophorum, Persarum, & Ægyptio-
rum familie, quod Osiris de cujus Operibus ante
locuti sumus, nihil aliud sit, quam Sol; uxor vero
Isis Luna.* Plutarchus, Macrobius, Eusebius, Lucia-
nus, aliique innumeri Isim Lunam esse affirmant. Quum
autem Luna triplex esse dicatur, eadem Luna, eadem
Diana, eadem Proserpina; idest, cœlestis, terrestris,
& inferna, ut videre est in prudent. contra Symm. lib. 1.

Et regnare simul cœloque, ereboque putatur

.....

... terque suas eadem variare figuras

Denique quum Luna est, sublustri splendet amictu:

Quum succinta jacet calamos Latonia virgo est:

Quum subnixa sedet solio Plutonia conjux.

Ita tribus his capitibus, triplicem Lunæ domina-
tum indicari autumant rerum antiquarum Interpretes.
Quia autem suprema sapientia in cœlo sedem obti-
net, per caput Sapientis Socratis intelligunt Lunæ do-
mina-

minationem in cœlo. Per Proboscidem explicant Sedem Dianæ in terris. Proboscis enim Symbolum est Africæ ubi regnabat Isis, nobilioremque mundi partem illam existimabant Ægyptii. Caput vero quod deorsum respicit denotat Inferos *ubi subnixa sedet solio Plutonia conjux.*

Caducæus ibi adpositus Averruncam esse hanc Isim designat; Averrunci autem Dei vocabantur illi, qui mala imminetia alio avertabant: averruncare enim idem sonat, ac depellere: Porro quum Caducæus sit felicitatis, pacisque typus, sperabant Isidis cultores se per Isim nullis calamitatibus fore obnoxios.

Ne dicas Socratem Ægyptiis ignotum non potuisse ab eis in gemma exprimi, asserimus enim gemmam hanc nostram, non ab Ægyptio, sed a Græco artifice fuisse incisam: Græci autem ab Ægyptiis Deorum nomina & ritus sacros mutuati sunt, ut docet Herodotus in Euterpe, his verbis *χεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ ὀνόματα τῶν Θεῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυκε ἐς πλὴν ἐλλάδα. omnia fere Deorum nomina ex Ægypto in Græciam commigrarunt.*

Quoniam vero Symbola hieroglyphica amplissimum præbent conjecturæ campum, si ea quæ de tribus his capitibus conjicio, animis morosis non arri- dent, ænigma Oedipo feliciori solvendum relinquo.

T A B U L A I V.

A V E N T I N U S.

VENTINUM Herculis ex Rhea filium in hac gemma exprimi judicamus ex illius protome, quæ in ædibus Capitolinis adseruatur. Ille est qui Turno adversus Æneam suppetias tulit, & quem pelle leonina indutum repræsentat Virgilius Æneid. lib.7. v.669. his verbis.

Herculeoque humeros indutus amictu.

Leonis exuvias portat, vel tanquam filius Herculis, vel ad denotandam animi fortitudinem, *contra quam nulla vis corporea prævalet, quæ semper spoliū Leonis, idest, vim virtutis defert.* Albricus de Deor. Imag. Qua ratione etiam alii quamplurimi Leonis spoliis pro tegumentis usi sunt, nomenque Herculis sibi arrogaverunt, inter quos Commodus cujus vide diversa numismata cum insignibus Herculis in Vaillant. num. præstantiora.

T A B U L A V.

H Y A C I N T H U S.

YACINTHUS OEbali, vel ut aliis placet, Amyclæ Laconix Regis filius. Hic ab Apolline adamatus, ab ipso dum disci jactu simul certarent, imprudenter interemptus in florem sui nominis mutatur. In ejus honorem festa instituta sunt, & ludi quotannis celebrati, quorum descriptionem vide in Athen. lib. 4. ante illius aram, teste Pausan. in Lacon. sacrificare consueverant Lacedæmonii. Hyacinthi mortis alludit Martialis lib. 14. epig. 164.

*Splendida quum volitent Spartani pondera disci,
Este procul pueri, sit semel ille nocens.*

Discus autem erat rotunda quædam moles faxea, aut lignea, vel ferrea, sive plumbea, cujus jactu juvenes inter se certabant; victorque evadebat, qui aut longius, aut altius projecisset.

Arcum, & sagittam gestat propter nimiam vendendi cupiditatem, unde sic Ovidius Met. lib. 10. loquens de Apolline Hyacinthum prosequente.

*Immemor ipse sui non retia ferre recusat,
Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui
Ire comes: longa que alit assuetudine flammæ.*

Diademate insignitur tanquam Regis filius: interdum enim Regum filii Reges denominabantur, Regiisque decorabantur insignibus.

T A B U L A V I.

M A R S Y A S.

UAM turpe est, & periculosum sibi nimis præfidere! temerarii enim, inquit Valer. Max. lib.9. c.8. *Nec sua pericula despicer, nec aliena facta iusta æstimatione persequi valentes* temeritatis suæ, serius ocius poenas luunt. Hujus sententiæ documento est Marfyas. Ille Oeagri, vel juxta alios, Hyagnidis filius pastor erat Phrygiæ unus ex Satyris, qui quum esset rusticus, hac ratione Musicus evadit. Primum tibiis ita usus est, ut compastorum plausibus ubique cohonestaretur: eorum laudibus elatus eo superbiæ advenit, ut ipsum Apollinem provocare ausus sit. In certamen descendit Apollo, eo tamen pacto, ut victus victoris leges subiret. Conditionem accepit Marfyas, simulque cum victoria vitam misere amisit, nam de pinu arbore propinqua suspensus, & excoriatu imprudentiæ poenas dedit. Ita Nicander in his carminibus.

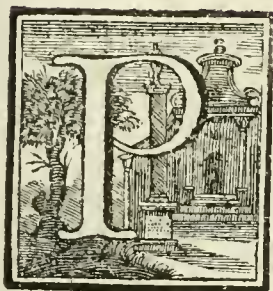
Πολλάκι κ' ἐ πίπτος γρεῖθ' ἀπὸ δάκρυα τμήξαι
Μαρσύε ἤχτε φοῖβος ἀπόφρα δ'ύσατο γίων

*Sæpius & lacrymas de pinu tristis ademit
Marfya ubi Phæbus nudavit cortice membra.*

Satyri, Fauni, & Nymphæ eum defleverunt, & ex eorum lacrymis ortus est fluvius, qui teste Ovidio Met. lib.6. *Marsya nomen habet*: Alii tamen fluvium Marfyam ex Marfya sanguine profluxisse contendebant. Palæphatus cap.48.

T A B U L A V I I.

M E D U S A.

ROFANATI templi, violatæque Numinis
sui majestatis ultores Deos agnoverunt
antiqui. Quod fabulantur de Medusa, id
ad superbiæ, & arrogantia castigationem,
& ad Deorum vindictam referunt My-
thologia moralis interpretes.

Medusa Phorci, & Ceti vel alterius monstri ma-
rini filia, capillorum pulchritudine insignis, ausa est
cum Minerva de forma contendere, templumque hu-
jus Deæ cum Neptuno crimine nefando foedare. Quam
injuriam iniquo animo ferens Minerva, scelus inultum
non passa est: nam Medusæ comam, cujus splendore
captus fuerat Neptunus, in serpentes convertit, de-
ditque illi hanc vim, ut quicumque eam aspexisset in
lapidem verteretur, ut innuit Ovid. lib. i. de Ponto.

*Ipsa Medusa oculis veniat licet obvia nostris,
Amittet vires protinus ipsa suas.*

Quum vero tam immane monstrum intueri ne-
mini liceret, quin statim fieret saxeus, mortalium cala-
mitatum miserti Dei, Perseum ad obtruncandum Me-
dusæ caput miserunt. Ille Mercurii talaribus, & falca-
to ense accepto, in ære tanquam in speculo Medusæ
effigiem reperiens impune respiciens, Pallade ma-
num dirigente, cervicem amputavit. Ex sanguine de
collo defluente natus est Pegasus, & ex guttis destil-
lantibus ex ipso capite, orta sunt varia serpentum ge-
nera. Hyginus, & alii complures Pegasus ex concu-
bitu Neptuni, & Medusæ natum affirmant.

T A B U L A V I I I .

GORGONIS CAPUT.

RES fuisse Gorgones, easque ex iisdem natas parentibus, quibus etiam Medusa, e Phorco scilicet & Ceto, docent Mythologi. Quum canae natae fuerint primum vocatae fuerunt Graeae; propter truculentiam verò quam Graeci γοργόπαια appellant, dictae sunt Gorgones, vel quia habitabant in Dorcadibus insulis, in Oceano Æthiopico, quas insulas nonnulli Gorgodas nuncuparunt; Squamosarum anguium spiris capita obsita habebant, unum oculum, dentes in morem aprorum, manus ferreas & alas quibus volarent. Quicumque eas respiciebat, in lapidem vertebatur, unde Æschylus a Natali Com. citatus lib. 7. c. 12.

Πέλας ἡ ἀδελφαὶ τῶν δὲ τρεῖς κατὰ πτεροὶ
Δρακόνεσσι μάλοι Γοργόνες βροτοσυγεῖς
Ἀς θνητὸς εἰδὲς εἰσινδῶ ἔξει πνοας

*Sunt tres sorores his volucres non procul
Serpentibus dirisque comptae Gorgones
Quas intuens nemo diu spiraverit.*

Gorgones a Latinis dictae fuerunt Lamiae, sed perperam: Duris enim lib. 2. rer. Lybic. unam tantum Lamiam fuisse affirmat, cuius vide Historiam apud Nat. Com. lib. cit.

De Gorgonibus illud adjiciam, quod existimabant antiqui, tantam gemmae, in qua exsculptum erat Gorgonis caput, virtutem inesse, ut milites fortes & audaces in bello redderet. Aristoph. in Lysist. v. 547.

T A B U L A I X.

A T A L A N T A.

ACRA loca non esse contemnenda in Tabula VII. diximus: dicta alio exemplo comprobentur. Atalanta Schoenei filia, corporis viribus, & celeritate, non modo foeminas, sed quoscumque homines antecellebat. A nuptiis omnino abhorrens sylvis se oblectabat, & venatui. Procis suis certamen proponebat, ea lege, ut qui cursu eam vicisset, conjugii sui præmium assequeretur, victus vero vitam amitteret. Multis jam superatis, tandem ab Hippomene Megarei, & Meropes filio, Veneris arte victa est. Hippomenes enim a Venere tria mala aurea acceperat edoctus quis usus esset in illis. In stadium illa projicit, & dum eorum pulchritudine capta Atalanta colligit, miraturque, illius cursum antevertit Hippomenes & puellam vincit. Quum vero in templo Magnæ Matris moræ impatientes, nulla habita loci reverentia, simul concubuissent, Hippomenes in Leonem, ipsa in Leænam conversa est.

Atalantam sive puellas quæ in ludis Olympicis cursu certabant ita describit Pausanias in Elic. lib.5. *Currunt autem ita: dependent eis capilli, tunica paulo infra genu demittitur, dexter humerus usque ad pectus nudatur; & Philostratus Junior Icon. XV. Καὶ αἱ χεῖρες ἐς ὤμων γυναιὶ Ἰλὰ τὸ ἐνερπὸν εἶναι, τῆς ἐσθῆτος ἐκείνης ἐς πλεῖστας ἑωχόμηνους. Manus porro ad humerum usque sunt nude, ut ad agendum sit expedita, veste ibi ad fibulas contracta.*

Alterius Atalantæ meminit Apollodorus lib. 3. cuius historiam hujus nostræ Atalantæ historiæ quasi similem refert mutato nomine proci illius, & patris. Ea enim erat filia Jasi, a Milanione adamata. Quum per venationis otium in Jovis lucum penetrasent, ibi mutuo complexu coeuntes in Leones mutati fuere.

T A B U L A X.

J O L E.

MINIBUS ex animi perturbationibus, est profecto nulla vehementior amoris furore. Cic. 4. Tusc. 75. Nihil enim prodest prudentia & fortitudo contra amoris tela. Herculem tot monstrorum debellatorem teste Ovid. heroid. epist. 9.

*Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hostis
Non potuit Juno vincere; vicit amor.*

Joles enim Euryti Oechaliæ Regis filiæ amore captus, eam in conjugium petiit: quam quum recusasset pater, licet certaminis lege debitam, Hercules Oecaliæ subegit, Eurytoque interfecto, & urbe diruta, ad Cæneum Eubææ promontorium appulit. Ibi muliebribus indutus vestimentis, Leonis exuvias Jole cessit, & quibus insignibus superbientem exhibet hæc nostra gemma.

T A B U L A X I.

O M P H A L E.

ARRANT Mythologi Herculem ob Iphiti Euryti regis filii cædem, a Mercurio Jovis jussu, Omphalæ Jardanis filia Lydorum Regina in servitutem fuisse additum, eique inter pedissequas serviisse, & artem sedentariam foemineo habitu indutum exercuisse, ut innuit Propert. lib. 3. eleg. 9.

Omphalem in tantum formæ processit honorem,

Lydia Gygæo tincta puella lacu,

Ut, qui pacato statuisset in orbe columnas,

Tam dura traheret mollia pensa manu.

Omphalem vero Herculis armis ornatam sic describit Ovid. Heroi. epist. 9. ubi Dejanira Herculi molitiam exprobrat.

Proh pudor! hirsuti costas exuta Leonis

Aspera texerunt vellera molle latus.

Falleris, & nescis: non sunt spolia ista Leonis,

Sed tua; tuque feri victor es, illa tui.

Fæmina tela tulit Lernæis atra venenis,

Ferre gravem lana vix satis apta colum:

Instruxitque manum clava domitricæ ferarum.

Vidit, & in speculo conjugis arma sui.

Maturantius Statii interpres asserit a multis existimatam fuisse Jolem unam eandemque cum Omphale, quas tamen duas fuisse contendunt omnes Historici.

T A B U L A X I I .

B A C C H A .

N Indica expeditione Baccus focias habuit fœminas, quæ nunc ab infania Mænades; nunc ab impetu & furore, Thyades, vel a Thya, quæ prima sacra Bacchi instituit; nunc ab intemperantia morumque pravitate Bacchæ vocatæ sunt. Appellatæ sunt & Mimallones quia Dionysum imitabantur. Eæ sacrorum in honore Bacchi institutorum Sacerdotes erant: currebant autem cum funalibus accensis per noctem, clamantes Euhoe, quæ voces sunt bene, ac feliciter precantium. His postea vocibus in unum compositis Euhœus Bacchus vocari cœpit.

Coronabantur hedera quicumque Libero patri erant initiaturi, vel quia parvus Dionysus in illa arbore fuit occultatus; ut vero alii, quia ramos uvarum imitatur, vel quod semper sit viridis & juvenis qualis Deus ipse fingeatur, vel quia ut refert Athenæus refrigerat citra odoris gravitatem, & dicata est Baccho qui & potum invenerit, & malis inde nascentibus succurrat.

Quo vestitu, quibusve instrumentis uterentur Bacchæ in Sacrificiis disce ex Ovid. Metam. lib.6.

*Tempus erat quo Sacra solent Triaterica Bacchi,
Sithoniæ celebrare nurus; nox conscia sacri,
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti;
Nocte sua est egressa domo Regina: Deique
Ritibus instruitur, furialiaque accipit arma,
Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.*

Non

Non cervina tantum pelle; sed aliorum animalium, sive damarum, sive caprarum, sive pantherarum pelle induebantur Bacchæ. Sparsis capillis incedebant propter furorem, quo in sacrificiis agitabantur. Hinc Ariadne apud Ovid. Heroid. Epist. X.

Aut ego diffusis erravi sola capillis,

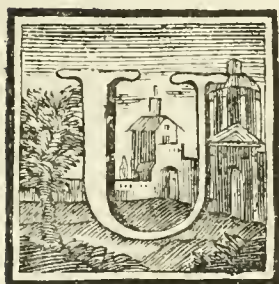
Qualis ab Ogygio concita Baccha Deo.

Quæ omnia ad gemmæ nostræ explicationem optime conveniunt.

Illud tantum adjiciam, quod propter multa impura facinora, quæ a Bacchis Sacrificiorum diebus mittebantur, viri his mysteriis fuerint exclusi. Pausanias enim in corinth. narrat Pentheum quemdam ad inspiciendas Bacchas in Cithæronem pervenisse, ibique arbore conscensa, singula quæ fiebant explorasse: quam rem quum deprehendissent mulieres confestim Penthei vivi corpus dilaniasse.

T A B U L A X I I I.

S A T Y R U S.

U^NDE originem duxerint Satyri plane incertum est. Eos revera extitisse affirmant quam plurimi. S. Hieron. in vita S. Paul. prim. Erem. refert homunculum quemdam, aduncis naribus, & fronte cornibus aspera, cui extrema corporis in caprarum pedes desinebant cum Antonio loquutum fuisse, dixisseque se esse mortalem, atque unum ex Eremitis accolis, quos vano errore delusa gentilitas Faunos, Satyrosque, & Incubos appellat. Pausanias lib. I. narrat a quodam Euphemio in insula deserta, quo ventus invitum pertulerat, visos fuisse Satyros pelle rubi-

cundos, & qui caudas equinis paulo minores in dorso habebant. De illis mentionem faciunt Philostratus, Plinius, Pomponius Mela, & complures alii.

Socios habuit Satyros Bacchus in suis expeditionibus, quapropter more Bacchantium pellibus caprarum, vel damarum, sive pantherarum induebantur. Cum caprarum auribus representabantur ad denotandam eorum salacitatem: caprinum enim animal in libidinem, & procacitatem est immodicum teste Pier. valler. lib.X. capra. verb. libido.

Satyros eosdem fuisse cum Silenis & Faunis auctor est Nicandri enarrator *ἔποι δὲ ἐς ἡμεῖς Σατύρους λέγουσιν, οἱ ἀρχαῖοι Σιλῶες ἐκάλεον ὅτι σιλλαίνεον ὅτι λαιδορεῖν.* At vero quos Satyros nos appellamus, antiqui nominarunt Silenos a verbo Sillenini quod conviciari significat. Nonnius tamen lib.13. v.45. Silenos a Satyris diversos pronunciat.

T A B U L A X I V.

H E L E N U S.

ELENUS Priami ex Hecuba filius, Imperii, patriæque proditor, qua parte Troja facile oppugnari posset, Achivis indicavit, qui vitam perfidiæ præmium ei servaverunt. In Epirum profectus Pyrrhum regem a navigatione avertit, cæteris abeuntibus naufragium prædixit. Quamobrem a Pyrrho non solum benigne acceptus, verum etiam regni parte donatus est, quam ipse nomine fratris sui Chaoniam appellavit, in qua urbem ad similitudinem Trojæ condidit. Pro-
fugum Æneam ibi recepit teste Virg. Æneid. lib.3.

*Quum sese a mænibus heros
Priamides multis Helenus comitantibus offert.*
Hele-

Helenus Tiara capite insignitur more Lydorum & Phrygum. Tiara autem erat pileus oblongus, cujus acumen in anteriora supra caput reducebatur. Solis Regibus concessum erat uti Tiara oblonga & non inclinata ut docet Herodotus lib.7. c.33. & Æsychius.

Prolixos habet capillos, ad imitandum Apollinem cujus erat Sacerdos. Vide ea, quæ diximus de capillis Apollinis in Tab.I.

Laurea, qua cingitur, illi tanquam vati competit.

T A B U L A X V.

ALEXANDER MAGNUS, ET OLYMPIAS.

LEXANDRUM Magnum, & Olympiadem exhiberi in hoc pretiosissimo cameo jam ante me judicaverunt peritissimi antiquitatum æstimatores. Huic Alexandri effigiei optime congruunt ea, quæ de illo refert solinus c.14. *Erat forma supra hominem augustiore, cervice celsa, latis oculis, & illustribus, malis ad gratiam rubentibus, reliquis corporis lineamentis non sine majestate quadam decorus.* Olympiadem vero agnoscant qui ex vultu conjecturam faciunt. Plutarcus enim in Alex. morosam, & arrogantem eam appellat.

Serpens quem vides in Alexandri galea, & caput Jovis Ammonis humero referenda sunt ad illius ortum ex Jove Lybico in serpentem converso. Olympias enim ab Jove se compressam draconis imagine, prædica-
bat. Fortasse & Serpens Ægyptium est Hieroglyphicon. Ægyptii per serpentem repræsentabant dominium orbis, Regem optimum & tutelarem, nominis & famæ amplitudinem, ut docet Claud. Min. com-
ment.

ment. ad embl. I. Alci. Alatus est hic serpens, ad denotandam Alexandri Magni præcipitem in rebus agendis curam & industriam : narrant enim pedites sic instituisse, ut sua celeritate equorum cursum adæquarent.

Caput Serpentibus circumdatum, quod habet in ægide ad pectus, caput est Gorgonis quod Alexander gestabat, vel quia existimabat tantam virtutem huic capiti inesse, ut eum invictum redderet. Vide sup. Tab. V., vel quia Palladem æmulari voluit, sicut Herculem imitatus est in nummis suis ubi Leonis pelle indutus repræsentatur.

Omnes imagines Alexandri imberbes sunt : Τὸ δὲ ἀμέλει καὶ Ἀλέξανδρον τὴν Μακεδὼνα ἐννοίσαντα φασὶ περὶ αὐτοῦ τοῖς στρατηγοῖς εὐρεῖν τὰ ὄνεια τῆς Μακεδόνων, ὡς λαβὼν ταύτην ἐν ταῖς μάχαις εἶσεν προχειρότατον. *Nempe id Alexandrum quoque Macedonem animadvertentem, edixisse ajunt ducibus suis, ut barbas Macedonum raderent, quod ansa sit hæc in præliis promptissima.* Plutarch. in Thef.

Perfuasum olim fuit omnia prospere illi successura, qui Alexandrum vel auro, vel argento expressum gestitaret, teste Trebellio Pollione in Quieto Macriani F. Quam superstitionem S. Joannes Chrysostomus Homil. 25. ad Pop. Ant. acerrima infectatur increpatione; nam eo tempore abusus iste auferri nondum potuerat. Vide Pier. Valer. lib. 32. caput. verb. prosperitas.

De Pyrgotele Scalptore celeberrimo qui temporibus Alexandri florebat, mentio fit apud plurimos auctores; utrum ejus opus sit hæc Gemma decidant illi, quibus placet super incertis audacter hariolari.

Gemmam hanc refert Michael Angelus De la Chaussée eruditissimisque pro more suo solito notis illustrat in Mus. Rom. sect. I.

T A B U L A X V I

DEMETRIUS πολιορκητής.

EMINEM beatum ante mortem dicendum esse tristi exemplo confirmat Demetrius.

Mortuo Alexandro Asiæ minoris Imperium arripuit Antigonus, qui filium regni successorem reliquit Demetrium.

Rex domi, militiæque virtute clarus longo annorum spatio bellum feliciter gessit. Transmisso Euphrate Babiloniam occupavit, Athenas Cassandri Ptolemæique imperio liberavit, Pyrrhum ab oppugnatione Thessaliæ repressit, & propter insignem in expugnandis urbibus virtutem πολιορκητής, idest, urbium expugnator dictus est: Postremo tamen, quum bellum adversus Antiochum suscepisset, libertatem cum imperio perdidit. In Chersonesum relegatus, immodicis voluptatibus indulgens, ex incontinentia correptus periit anno 3753. ab orbe condito juxta Augustin. Torniiell. Tom. 2.

Rosam fuisse ab artifice capiti impositam liceat conjicere, ut infortuniis Demetrii alluderet. Rosa enim humanæ imbecillitatis est Symbolum, quia quo die florens, vigenisque enitet, eodem ipso deflorescit, & elanguet. Pier. Valer. lib. 55. verb. imbecill. hum. Unde post mortem incisam fuisse hanc gemmam arguimus.

T A B U L A X V I I .

P T O L E M Æ U S .

PTOLEMÆUS Auletæ regis filius, Cleopatræ frater exhibetur in hac gemma. Ille est qui regni successor relictus a patre Pompejum in acie Pharsālica devictum, & in Ægyptum fugientem interficiendum curavit. Quam prodicionem indigne ferens Cæsar ipsum, & vita, & regno mulctavit, regnum vero detulit Ptolemæo illius fratri, qui simul cum Cleopatra regnavit. Quomodo ambo Ptolemæi in nummis distiguntur ita docet Vaillant. Hist. Ptolem. *Hic Ptolemæus puer ut annorum quatuordecim natus conspicitur, cujus imago etsi aliquam fratris majoris speciem præferat, ab eo facile ipso intuitu discernitur. Adde quod fratris capilli paullo longiores sunt, Ægyptiorum more quasi calamistrati; hujus vero tonsi Romanorum exemplo, quasi illorum consuetudine uti voluerit.*

T A B U L A X V I I I .

C L E O P A T R A .

LURIMAS extitisse Cleopatras omnibus compertum est; at Cleopatram ultimam Ægypti reginam, Auletæ Regis filiam, Ptolemæi sororem & uxorem exhibemus in hac gemma. Illa primum a Cæsare, adamata ei filium Cæsarionem peperit, deinde ab Antonio justæ uxoris loco habita, illo apud Actium devicto, aspidis morfu, ut creditur, sese interemit.

emit . Ita Lucius Florus lib. 4. c.2. *Ubi servari se triumpho vidit (Cleopatra) incautiorem nata custodiam in Mausoleum se (sepulchra Regum sic vocant Ægyptii) recipit . Ibi maximos, ut solebat, induta cultus juxta suum se collocavit Antonium: admotisque ad venas Serpentibus, sic morte, quasi somno soluta est . De illius morte hæc cæcinit Hor. lib. 1. Carm. od.37.*

*Ausa & jacentem visere Regiam,
Vultu sereno, fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum .*

Gemmam nostram illustrant verba Zenobii Proverb. cent. 5. n. 24. Εἰς αὐτῶς καὶ Κλεοπάτρα Βασιλικῶς εἰσπὼν δεισέλασα, ἔχιδναν ἐπέθηκε τῷ μαστῷ, καὶ ὑπὸ αὐτῇ ἀνῆρέθη . *Dein & Cleopatra, regio composita cultu, angues uberibus apposuit, sicque interiit . Alii brachio, non papillæ angues admovisse, asserunt.*

Quoniam vero, ut testatur Suetonius in Aug. c.17. *Cleopatram servatam triumpho magnopere cupiebat Augustus, illius imaginem tulit in triumpho cum aspide mordicus affixa . Plutar. in Ant.*

Cleopatra diademate caput redimita exhibetur: nam *memoriæ est consignatum inventam esse, manu dextera capiti admota, qua diadema ut verisimile est, teneret, ut etiam mortua, ipsam spectantibus, Regina esse videretur . Galen. five Author lib. de Theriaca ad Pison. c.6.*

Sic misere occubuit Regina Regum, filiorum Regum ΘΕΑ ΝΕΩΤΕΡΑ, Regina magna Cleopatra . Vide ejus, numismata apud Vaill. Num. Præst. edit. Rom. Tom. 2.

Volunt quamplurimi eam non aspidis morſu, ſed veneno interiſſe. De hoc plura dicemus in ſecunda parte hujus Muſei.

T A B U L A X I X.

R O M A.

ROMA domus virtutis, Imperii, & dignitatis, domicilium gloriæ, lux orbis terrarum, & arx omnium gentium, *Urbs* καὶ Ἐξοχλὴ ut olim Athenæ Ἀθῆναι & Alexandria Πόλις nuncupata est. A Romanis non modo, ſed ab exteris etiam pro Dea habita & culta, templa habuit apud Græcos, & in monte Palatino ipſi ab Hadriano Imp. extructum eſt, unde epigraphe ΘΕΑ ΡΩΜΗ in nummis inſignitur.

Discimus ex veterum ſcriptis duo ei fuiſſe nomina, quorum unum apertum & vulgare *Roma*, de cuius origine infra; alterum vero ignotum, ſacris abditum, vel pauciſſimis cognitum, quod *dicere arcanis cæremoniarum nefas habebatur*. Plin. lib. 3. cap. 5. Hujus arcani cauſam ita expromit Scholiaſtes Solin. ad lib. 1. c. 2. *Deinde quod quidem putarint nomen Romæ non publicandum, id propterea factum putant, ne ab hoſtibus carmine, & precibus devoveretur: credebantur enim preces apud Deos inefficaces, ſi proprium nomen non exprimeretur*. Ideo & occultatum erat numen Romæ tutelare, ut docet Plin. lib. 28. c. 2. *Verrius Flaccus auctores ponit, quibus credat in oppugnationibus ante omnia ſolitum a Romanis Sacerdotibus evocari Deum, cujus in tutela id oppidum eſſet, promittique illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. Durat in Pontificum*

cum disciplina id sacrum. Constatque ideo occultatum in cujus Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent.

Nomen Romæ sacrum existimat Pergithius fuisse κεφαλον idest caput, quia ut docet Pier. Valer. lib. 32. bicipitum verb. Roma

Tantum alias inter caput extulit urbes

Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Claud. Min. ad Embl. XII. And. Alciati id nomen fuisse Anthusam didicisse tradit.

Sed ad nomen Romæ revertamur. Ita Dionysius Halicar. Κάλλιας ἡ ὁ παῖς Ἀγαθοκλῆος περὶ ἑξῆς ἀναγράφας Ῥώμῳ πρὸ Τροάδα τῷ ἀφικυμνῶν ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γῆμα δαυ Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γυνῆσαι δύο παῖδας Ῥώμον καὶ Ῥώμυλον· οἰκισαντες δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν δέδωκε τέτομα. Callias vero qui Agatoclis res gestas descripsit (narrat) Romam quemdam Trojanam feminam, quæ una cum aliis Trojanis in Italiam pervenit, nupsisse Latino regi Aboriginum, & peperisse duos filios Remum & Romulum, qui condiderunt urbem, quam a nomine matris suæ Romam appellaverunt. Alii tamen urbem ab Ænea ædificatam, eique a Roma aliena foemina, nomen inditum fuisse attulerunt. Agathocles ficulus refert Romam Ascanii filiam, Æneæ neptem, omnium primam consecrassæ in Palatino Fidei templum, in quo monte postea urbs Roma fuerit condita, & ab eadem nomen sortita ad Romulum tandem Martis filium originem suam referebant Romani. Vide S. Aug. lib. de Civ. D. c. 4. & Erhard. Reusch. c. 3.

Verum quidquid sit de Romæ fundatione certum est illam feminino vultu semper a Romanis fuisse representatam, & cum capite galeato ut vel quia Ro-

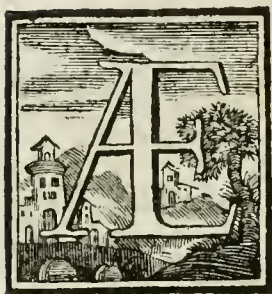
ma se suis armis tuetur, vel quia a Marte originem se ducere existimabant Romani, unde urbs Martia est appellata. Ovid. 3. trist. eleg. 7.

*Dumque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.*

Paludamentum, quod habet ad pectus ornamentum est militare, quo utebantur Imperatores seu exercituum duces, quum ad bellum proficiscebantur.

T A B U L A X X.

R O M A.

GYPTO capta, & in formam provinciae Imperii Romani redacta, Barbararum gentium debellatrix Roma in hac carneola exhibetur. Crocodilus, quem vides *Ægypti* est symbolum & palinæ ramum defert Romæ tamquam pacem a victrice postulaturus. Palma enim insigne est victoriæ nam *si illi pondera magna imponas, ac tam graviter urgeas & oneres, ut oneris magnitudo sustineri nequeat, non deorsum illa cedit, nec intra flectitur, sed adversus pondus resurgit, & sursum nititur. Idcirco in certaminibus fuisse victoriæ signum quamplurimi prodiderunt.* Claud. Min. ad Embl. 37. Alci.

Galeam, quam gestat in capite ex cujusdam animalis, & forte Ichneumonis pelle factam esse existimarem. Ichneumon autem in *Ægypto* nascitur, Crocodilo infensissimus, licet statura minor cum illo continuum habet bellum, ex quo sæpissime victor evadit, alludit ergo hæc galea virtuti Romanorum, qui etsi numero minores, non modo Africam sed totum pæne orbem terrarum subjugarunt. Galeæ vero olim ex di-
verfo-

verforum animalium pellibus conficiebantur . Strabo lib. XI. ὁδεῖς δὲ θηρίων ποιῆσαι, κελύπτει, καὶ σκεπάσματα, καὶ Ἀγζωμαῖα . *E ferarum pellibus galeas aliaque tegumenta & baltea facere* . Alexander Neap. narrat apud antiquos cymbros & Teutones in usu fuisse , ut galeas con-
 tegerent horrentium pellibus animalium, quo truculentiores in certaminibus viderentur .

Loricam squamosam qua tegitur ad pectus factam liceat conjicere eam ex ipsa cute crocodili quæ contra omnes ictus est invicta teste Plin. lib.8. c. 25. Ita antiqui heroes ferarum domitarum spoliis induti ince-
 debant .

T A B U L A X X I.

L. JUNIUS BRUTUS.

U CIUS Junius Bruti cognomentum traxit a simulata stultitia . Quum enim, occiso Patre & fratre eandem sortem a Tarquinio metueret, sub hac persona latuit, donec capta occasione prorumperet, Lucretiam a Sexto Tarquinii filio stupratam

ultus . Regibus exactis , adserta libertate, Regum insignia, fasces scilicet & secures ad Consulum Imperium transtulit . Duos filios suos de reducendis Tarquiniis conjuratos , ipse virgis cæsos securi feriri jussit , *ut plane publicus parens in locum liberorum adoptasse sibi populum videretur* L. Ann. Flor. lib.1. c.9. Tandem rebus multis præclare gestis , in prælio ad Regillum lacum commisso occubuit ; eumque Matronæ tanquam acerrimum muliebris pudiciæ ultorem integrum annum luxerunt . Hæc de eo Virgil. Æneid. lib.6. v.817. & seqq.

*Vis & Tarquinius Reges, animamque superbam
Ultoris Bruti, fascesque videre receptos?
Consulis Imperium hic primus, sævasque secures
Accipiet: natosque pater nova bella moventes,
Ad pœnam pulchra pro libertate vocabit.*

Lucii Junii Bruti imaginem in nummis habemus & hanc quidem a M. Bruto Cæsaris interfectore percussam, ut memoria libertatis vindicatæ, restauratæque dignitatis Consularis facinori suo favorem conciliaret. L. Bruti effigiem Marcus desumpserat ex illa ænea statua, quæ stricto ense in Capitolio inter Reges stabat: cuique, quum Cæsar libertatem Romanam violaret, quidam subscripsit: *utinam viveres*.

T A B U L A XXII.

SERVILIUS AHALA.

LIBERTATIS publicæ alium defensorem exhibemus. Ille est Servilius Ahala quem L. Quinctius Capitolinus Dictator octogenarius Magistrum Equitum sibi cooptavit, ut in jus vocaretur, Sp. Mælius Eques Romanus, qui frumenti largitione supremam auctoritatem a plebe esuriante mercari videbatur. Mælium parere recusantem Servilius obtruncat, & jure cæsum pronunciat Dictator his verbis: *Maeste virtute, C. Servili, esto, liberata Republica*. Liv. I. lib. 4. c. 8. Ahalam tamen custoditæ libertatis Civium exilio suo pœnas pependisse auctores sunt Cicero, & Valer. Max.

L. Brutum, & Ahalam in denariis suis signavit M. Brutus Cæsaris percussor, & liberandæ patriæ auctor, innuens: quam hic Regibus exactis, ille occiso Mæ-

Mælio pepererant , se Cæsare occiso restituisse dulcissimam periclitantis Reipublicæ libertatem . Adde quod ipse M. Brutus genus suum referebat ad L. Brutum & ad Ser. Ahalam . Ita enim Cicero Tuscul. quæst. lib.4. c. 1. *L. Brutus patriam liberavit , præclarus auctor nobilitatis tuæ* . Et per matrem Serviliam , tutatorem Reip. Ser. Ahalam adtingebat . Vide Plutar. in vit. Bruti L. Beger. in Flor. lib.1. c.9. Morellium Famil. Rom.

T A B U L A XXIII.

NUMONIUS VAALA.

Uis fuerit ille Numonius Vaala , quove tempore vixerit , arduissima quæstio est . Illius Effigiem in denariis argenteis signatam referunt Vaillantius & Morellius . Non est igitur legatus Vari , ut perperam asserit Vaillantius , cuius fit mentio apud Vellejum lib.2. , quique desertis cum equitatu suo legionibus , ipse tamen in fuga periit . Jus enim cudendæ aureæ & argenteæ monetæ sibi retinuerat Augustus , proindeque Numonius Vaala percutere denarios non potuit . Sententiæ autem Sigeberti Havercampi in Thes. Morel. obsequens existimo illum esse qui Vaalæ cognomen ad posteros transmisit , vel eo quod Vallum contra hostes defenderit , vel in castris vallo & fossa muniendis præ cæteris excelluerit . Quod vero bellica ejus decora apud Scriptores non repariantur , mirari non debemus , tot veterum monumentis amissis .

T A B U L A XXIV.

SCIPIO AFRICANUS.

SCIPIO Africanus superior, Corneliæ gentis decus, exhibetur in hac Chrystallo. Carthagenensēs apud Zamam victos fractosque Pop. Romani tributarios fecit & *primus certe hic Imperator nomine victæ ab se gentis est nobilitatus.*

Liv. dec. 3. lib. 10. c. 36. Idem innuit Silius in fine Operis: *Illius tamen clarissima opera injuriis pensando cives, vici eam ignobilis, ac desertæ paludis acolam fecerunt: ejus voluntarii exilii acerbitem non tacitus ad inferos tulit, sepulchro suo inscribi jubendo: INGRATA PATRIA NE OSSA QUIDEM MEA HABES.* Val. Max. lib. 5. c. 3.

Tonsis capillis & barba repræsentatur nam teste Plin. lib. 7. c. 59. *primus omnium radi quotidie instituit.*

T A B U L A X X V.

C A J U S M A R I U S.

..... *Quid isto Cive tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius unquam?
Si circumducto captivorum agmine, & omni
Bellorum pompa, animam exhalasset opimam
Cum de Teutonico vellet descendere curru.*

Juven. Satyr. 10. v. 278.

MLE enim Marius ex humili loco natus,
& ad primos Reip. honores provectus,
decus & ornamentum sæculi sui pessi-
mo facinori suam dignitatem præbuit.
Egregia & bellica ejus gesta, omnesque
ejus consulatus nos docet antiqua inscri-
ptio a Goltzio vulgata.

C. MARIUS. PR. TR. PL. Q. AVGV. TR. MIL. EX. SORTEM. BELLVM.
CVM. IVGVRTGA. REGE. NVMD. VEL. PROCOS. GESSIT. EVM.
CEPIT. ET. TRIVMPHANS. IN. IOVIS. AEDEM. SECVNDO. CON-
SVLATV. ANTE. CVRRVM. SVVM. DVCI. IVSSIT. III. CONSVL.
ABSENS. CREATVS. EST. III. TEVTONORVM. EXERCITVM. DE-
LEVIT. V. CONSVL. CIMBROS. FVGAVIT. EX. IEIS. ET. TEVTO-
NIS. ITERVM. TRIVMPHAVIT. REMPTVRBATAM. SEDITIONIBVS.
ET. TR. PL. ET. PRAETOR. QVI. ARMATI. CAPITOLIVM. OCCV-
PAVERANT. VI. COS. VINDICAVIT. POST. LXX. ANNVM. PATRIA.
PER. ARMA. CIVILIA. PVLSVS. ARMIS. RESTITVTVS. VII. COS.
FACTVS. EST. DE. MANVBIS. CIMBRICIS. ET. TEVTONICIS.
AEDEM. HONORI. ET. VIRTVTI. VICTOR. FECIT. VESTE.
TRIVMPHALI. CALCEIS. PVNICEIS.

Ubi

Ubi reperta fuerit hæc inscriptio plane ignoro: antiqua ne sit an fictitia decidant rerum veterum periti æstimatores.

Ex gemma nostra comprobantur quæ de Mario dicit Plutarchus. Porro faciei Marii Ravennæ vidimus in Gallia positum simulacrum, statuam mar-moream, quæ mire morum ejus acerbitem, & amarulentiam refert, nam natura quum virilis, & bellicosus esset, atque disciplina imbutus militari, potiusquam civili, impotenti iracundia fuit in imperiis.

T A B U L A X X V I . J U L I U S C Æ S A R .

DIVI JULI. Caput Julii Cæsaris laureatum, penes quod Stella, a tergo lituus. Post mortem Julii Cæsaris fuisse exscalptam hanc gemmam ex epigraphe cognoscimus. DIVUS enim idem est ac inter Deos relatus, more Romano de quo Rosinus Antiq. Rom. lib.3. c.18.

Stella vertici adposita ea est, de qua sic Suetonius c.88. *Ludis, quos primo consecratos ei heres Augustus edebat, Stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa undecimam horam. Creditumque est, animam esse Cæsaris in cælum recepti, & hac de caussa Simulacro ejus in vertice additur Stella.*

Et est fortasse Stella Veneris: nam ad hanc Deam generis sui originem referebat Julius, ut innuit in hac concione, in qua Juliam amitam, uxoremque Corneliam defunctas laudat apud Suet. Cap.6. *Amitæ meæ*

Ju.

Juliae maternum genus ab regibus ortum, paternum cum Dis immortalibus conjunctum est. Nam ab Anco Marcio sunt Reges, quo nomine fuit mater: a Venere Julii cujus gentis familia est nostra.

Et quoniam in incertis quidlibet conjicere licitum est, aliam ex hac stella conjecturam ducamus; numquid etiam alluderet motui stellarum, & praefertini solis ad cujus cursum annum accomodavit Julius, ut trecentorum sexaginta quinque dierum esset. Svet. Cap.40.

De Lituo sic Gellius lib.5. c.8. *Lituus est virga brevis in parte, qua robustior est incurva, qua Augures utuntur. Baculo adunco, sine nodo regiones direxit Romulus tum quum urbem condidit, eoque ad auspicia usus est. Ille autem post Romae incendium integer in ruinis est inventus, uti narrat Plutarchus in Camillo. Σκλερόμυροι δὲ καὶ καθαίροντες τὸ χωρίον ἀπυγχνύουσι τῷ μανικῷ ξύλῳ τῆς Ῥωμυλῆς καὶ τέφρας πολλῆς καὶ βαθείας καταδεδυκόπ· τῆτο δ' ἐστὶ μὴδ' ὀπικαμπές ἐκ δαπερῆς πέρας καλεῖται δὲ λίτυον· χρώνται δὲ αὐτῷ πρὸς τὰς τῶν πλινθίων ὑπογραφὰς ὅταν ἐπ' ὄρνισι Νεφμαντολόμυροι καθεζώνται, ὃ καὶ ἐκεῖνος ἐχρῆτο μανικῶτατος ὢν. ἐπεὶ δ' ὅξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, τῶν λαβόντες οἱ ἱερεῖς τὸ ξύλον, ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἱερῶν ἀψαυσον ἐφυλάκον. Τῆτο δὲ τότε τῶν ἄλλων ἀπολωλότων, ἀνδρόντες Νεπεφολῆς τῷ φθορᾷ, ἡδίως ἐχρόντο τῆς ἐλπίσιν ὑπὲρ τῆς Ῥωμῆς, ὡς αἰδίον αὐτῇ τῷ σωτηρίαν τῆς σημειῶ βεβαιῶντες. In moliendo & purgando loco repe-
riunt sub magno cumulo cineris Romuli baculum, quo uti ad auspicia solitus erat. Is ab altera extremitate inflexus est, lituum autem vocant. Hujus in caeli regionibus describendis usus est auspicantibus, ad quod ille augurandi peritissimus illum habuerat. Romulo deinde ex conspectu hominum ablato, hunc baculum Sacerdotes a contactu hominum servave-
Tom. I. I runt,*

runt, ut rem sacram. Eo tunc, amissis cæteris, integro invento, læti spem conceperunt Romam hoc omine æternam significari fore. Lituus vero, non augurum modo, sed & Pontificum erat insigne, ut docet Jacobus Guthenius ab Erhardo Reusch citatus Cap. 3. & Julio datur qui Auguratus & Pontificatus muneribus functus est.

Laurea capite cingitur: nam deficientem capillum revocare a vertice assueverat & ex omnibus decretis sibi a Senatu, Populoque honoribus, non aliud aut recipit, aut usurpavit libentius, quam jus laureæ perpetuo gestandæ Svet. C. 45.

Idem Svetonius Cap. 45. eum fuisse scribit excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paulo pleniore, nigris vegetisque oculis. Conjuratorum pugione confoditur anno V. C. 710. ante C. N. 44. quum esset ætatis annorum 56. anno Imperii quinto.

T A B U L A X X V I I.

C I C E R O.

MARCUS Tullius Cicero Arpinas, Patre Marco, Matre Helvia III. Non. Januar. an. V. C. 647. natus est. Per omnes honorum gradus ascendit, eloquio Catilinæ conjurationem repressit, legem Agrariam repulit, primus Parens Patriæ est appellatus; M. Antonium proscripsit, a quo & postea ipse proscriptus dum fugeret, a Popilio Centurione, quem in causa capitis olim defenderat, in villa Cajetana trucidatus est anno V. C. 710. VII. Id. Decemb. *Civitas lacrymas tenere non potuit, quum*
reci-

recisum Ciceronis caput in illis suis Rostris videretur. L. Flo. lib.4. c.6.

Super Ciceronis imagine disputant Begerus Thes. Brand. vol.1. p.115. 116. & Gronovius vol.III. Thes. Ant. Gr. Oratorum Principis effigiem, quam Causeus de la Chaussée in gemma Sardonyce exhibet, non agnoscit Gronovius, *quum nihil omnino vivacissimi vigoris ejus, ac lætitiæ præferat..... neque nasus, aliaque ad Ciceronem appropinquent. Ad nummos confugere supervacaneum est, omnes enim sunt dubiæ & incertæ fidei. Hæc de se scribit Cicero in Bru. seu de Clar. Orat. Erat eo tempore in nobis, ætatis circiter anno 40., summa gracilitas & infirmitas corporis: procerum, & tenue collum: qui habitus & quæ figura non procul abesse putatur a periculo vitæ. Plutarch. in Cicer. Et profecto erat corpore gracili, atque macilento, & propter stomachi infirmitatem modicum & exiguum cibi vix sero capiebat.*

T A B U L A XXVIII.

LIVIA DRUSILLA.

CRIBONIÆ morum perversitatem pertæsus Augustus cum ea divortium fecit: ac statim Liviam Drusillam & quidem prægnantem matrimonio Tiberii Neronis abduxit. Idque ex responso Apollinis, ut docet Prudentius in Symm. lib.1.

*Idque Deum sortes, & Apollinis antra dederunt
Consilium: nunquam melius nam cedere tædas
Responsum est, quam quum prægnans nova nupta
jugatur.*

Intra

Intra tres menses infans qui conceptus erat, immaturus est editus: nullam post hac progeniem edidit, foemina omnibus animi dotibus commendanda. Quum illius artibus Imperium adeptus esset Tiberius, fastu plena Imperii se negotiis immiscuit & annos nata LXXXVI. fatis functa est.

Hæredem ex parte tertia Liviam instituit Augustus & ferre nomen suum iussit, unde post mariti excessum, non Liviam, sed Juliam fuisse vocatam asserunt quam plurimi, voluntque a Græcis in eorum narratione, quæ vivo Augusto contigerunt, Liviam more Poetarum, Juliam fuisse appellatam. Casaubonus & alii has, similesque inscriptiones referunt ΙΟΥΛΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ. ΘΕΑΣ ΙΟΥΛΙΑΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ. Franc. Mediobarbus elegantem nummum, nisi sublestæ esset fidei, promulgavit cum epigraphe IVLIA. AVGVSTA. AVG. F. GENETRIX. ORBIS. P. Jobertus tamen ope nummorum evicisse credit Liviam, Juliæ nomen nunquam usurpasse, eo quod, nummi, qui consecrationem ejus celebrant nomine Liviæ, & non Juliæ sint insigniti, ut DIVA LIVIA, & ΘΕΑ. ΛΙΒΙΑ.

Nummos cum Liviæ adhuc viventis effigie fuisse percussos discimus ex Ovid. lib.II. ex Pont. epist. 8.

*Redditus est nobis Cæsar cum Cæsare nuper,
Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.*

Utque tuum munus numerum, quem debet, haberet

Est ibi Cæsaribus Livia juncta suis.

Vultu Liviæ & nomine alicujus Deæ numismata secundi moduli extant apud omnes fere antiquarum rerum collectores. Sub vestæ habitu Liviam exhibemus in hoc Cameo. Tacitus enim annal. lib.IV. c.16. decre-

decretum esse refert *quoties Augusta theatrum introisset, ut sedes inter vestalium consideret.*

T A B U L A X X I X.

T I B E R I U S.

TIBERIUS ex Livia Drusilla Tiberii Neronis filius, ab Augusto vitrico adoptatus, quo die Augustus moritur, imperium cepit. Post extinctos Cajum, & Lucium Cæsares, Liviam eorum matrem in uxorem acceperat. Princeps, ut ait Paterc.

lib. 2. c. 94. *genere, forma, celsitudine corporis, optimis studiis, maximoque ingenio instructissimus: sed omnium vitiorum compos, avaritia, libidine, & crudelitate contaminatissimus, post vitam turpissime actam Miseni in villa Luculliana moritur XVII. Kal. April. anno U.C. 790. Christi 37. ætatis 78. post Imperium annorum 22. mensium 7. Tiberii facinora vide apud Suetonium qui ita eum repræsentat cap. 68. Corpore fuit amplo, atque robusto: statura, quæ justam excederet: latus ab humeris, & pectore: cæteris quoque membris usque ad imos pedes æqualis, & congruens; & colore erat candido, capillo pone occipitium submissiore, ut cervicem etiam obtegeret, facie honesta, cum prægrandibus oculis: incedebat cervice rigida, & obstipa, adducto fere vultu. Sponius addit mentum ei breve, & projectum fuisse, quod signum est crudelitatis: uti iratos, & pœnam expetentes pressis labiis, & mento elato vindictam minari videmus.*

Hæc de eo Julianus in Cæsaribus: Τεῖτος ἐπεισέδραμεν αὐτοῖς Τιβέριος σεμνὸς τὰ πρὸς ὧπα καὶ βλοσυρὸς, σῶφρον τε ἄμει, καὶ πολεμικὸν βλέπων. *Tertius venit ad eos Tiberius*

gravis vultu, & truculentus adspectu, sed prudentiam simul & virtutem militatem præ se ferens.

Tiberii adhuc juvenis vultum exhibemus in hac gemma, fortasse incisa eo tempore, quo ovationem, & triumphum egit propter tria, quæ feliciter gesserat bella; vel quando summa cum laude imperio dignum se ostendebat: unde sic Aufonius Tetrast. 3. in Tib.

*Prænomen Tiberi nactus Nero, prima juventæ
Tempora laudato gessit in imperio.*

T A B U L A X X X.

AGRIPPINA GERMANICI.

AGRIPPINA ex Julia Agrippæ filia, Augusti neptis, foemina honestissimæ famæ, animi casti, & virilis, maritum sequuta in Germaniam, & in Syriam Ducis munia induit. Eo mortuo Romam reversa Pisonem judicio persequitur, quod veneno maritum interemisset, & ad spontaneam necem adigit, sed Liviæ ambitione, Sejanique artibus in suspicionem adducta est Tiberio nam *accedebant muliebres offensiones novercalibus Liviæ in Agrippinam stimulis, atque ipsa Agrippina paulo commotior, nisi quod castitate, & mariti amore, quamvis indomitum animum in bonum vertebat.* Tacitus lib. 1. cap. 33. In insulam Pandatariam relegata misere & ex inedia occubuit. Hæc de ea Seneca in Octav. v. 933-

Tu mihi primum

*Tot natorum memoranda parens,
Nata Agrippæ, nurus Augusti,
Cæsaris uxor, cujus nomen
Clarum toto fulsit in orbe;*

Ute-

*Utero toties enixa gravi
Pignora pacis: mox exilium,
Verbera, sævas passa catenas
Funera, luctus, tandem lethum
Cruciata.*

Faciem Agrippinæ ex nummis cognoscimus: licet autem eruditissimus auctor observationum super Mus. Capitolin. asserat nullos reperiri maximi moduli, duos tamen vulgavit R. P. Baldinus in editione Numif. Præstant. Vaillant. Tom. 3. quorum unus in Museo Regio Parisiensi, alter in Museo Pisano adfervatur.

Agrippina in hac gemma capite laurea cingitur propter summam in re militari experientiam. Coma, quam vides negligentia contorsione pendulam, ejus vitam castrensem & animi candorem præfigurat.

Agrippinæ cineres Romam transferri curavit Caligula ejus filius, qui illi Circenses, & Carpentem, quo in pompa traduceretur instituit. Gruterus inscript. num. 4. & Patinus Imp. Numism. hanc inscriptionem cum aliqua tamen diversitate referunt.

O S S A

AGRIPPINAE . F. M. AGRIPPÆ

DIVI . AVG. NEPTIS . VXORIS

GERMANICI . CAESARIS

MATRIS . CAESARIS . AVG.

GERMANICI . PRINCIPIS

T A B U L A X X X I .

G A L B A .

ULPICIA gens inter Romanos nobilissima , teste Sueton. in Galba , paternam originem ad Jovem , maternam ad Pasiphan Minois uxorem referebat , unde ita Silius Italicus lib. 8. ver. 470.

*Rectorem magno spectabat nomine Galbam.
Huic genus orditur Minos, inclusaque tauro
Pasiphae*

Unde cognomen Galbae Sulpicii traxerint incertum : de hoc vide plura in Sueton. loco citato.

Ex ea familia ortus est Servius Sulpicius Galba anno U. C. 749. M. Valerio Messalla, & Cn. Lentulo Coss. Liberales artes edoctus consulatum obtinuit ab Augusto . Extincta in Nerone Caesarum progenie , Imperium arripit in Hispania . Romam profectus Imperator a Senatu confirmatur : sed exacerbat Otho, quod Pisonem adoptasset, Praetorianos in illum concitat, qui ad lacum Curtii eum jugulaverunt : *Plures autem prodiderunt obtulisse ultro jugulum & ut hoc agerent ac ferirent , quando ita videretur hortatum .* Sueton. in Gal. c. 20. & c. 21. *Statura fuit justa , capite praecalvo , oculis caeruleis , adunco naso* quod est avaritiae signum . Periit XVIII. Kal. Februarii anno U. C. 822. Christi 69. , aetatis annorum 73. post 7. menses Imperii .

T A B U L A X X X I I .

H A D R I A N U S .

IMPERATOR Hadrianus ex Italica oriundus, Romæ natus, a Trajano, cujus erat consobrinus, vel consobrinæ filius Imperator est renunciatus. *Nec desunt, qui factione Plotinæ, mortuo jam Trajano, Hadrianum in adoptionem adscitum esse prodierint.* Spartianus. A Senatu absens confirmatur cum Antiochiæ esset. Bellum nullum movit, sed mota compescuit. Vir laborum patientissimus omnes Romani imperii provincias pedes invisit, & detecto capite. Artes liberales edoctus Poesin, Historiam, & Mathefin ita præsertim coluit, ut nemo eum antecelleret.

De illo hæc habentur in Dione lib. 68. in Traj. Ἀδριανὸς ἀεὶ ὅτος ὡρεῖαν κατέδειξε. *Hadrianus primus barbam nutrit.* Et Julianus in Cæsaribus. Μετὰ τρίτον ἐπεσέρχεται, βαθεῖαν ἔχων ὑπὸν ἀνὴρ σοβαρός. *Post hunc venit alius vir promissa barba venerabilis.* Hanc rationem reddit Spartianus: *ut vulnera quæ in facie naturalia erant tegetet.* Ob narium hæmorrhagiam tabe consumptus obiit Baiis in Campania VI. Id. Julii anno U. C. 891. Christi 138. ætatis annorum 62. mensium 5. dierum 17. Post imperii annos 20. menses 11. uno die minus. Senatores in quos sævierat, ejus acta irrita fieri volebant, prohibueruntque ne Divus appellaretur; attamen Antoninus inter Divos retulit, nummosque consecrationis ejus cudi curavit, unde Pii nomen sortitus est.

TABULA XXXIII.

ANTINOUS.

ADRIANUM sequitur ejus Amasius Antinous. Puer eximiæ formositatis natus Bithynæ quæ est Civitas Bithyniæ Hadriani amoribus famosissimus periit in Nilo, quem cum Imperatore navigabat. Dion tamen refert Antinorum sponte se devovisse in Sacrificio, quod pro salute Hadriani agebatur. *Quo autem loco is oppetiit urbem conditam ab eo denominavit Hadrianus: ejus statuas per universum Orbem terrarum, atque etiam effigies erexit.* Præterea templa construere, divinos honores decerni, ludicra quinquennalia institui jussit Imperator. De Agonibus, qui quotannis celebrabantur mentionem facit Eusebius Hist. Eccl. c. 10. *Ex quibus unus est Antinous Servus Hadriani Cæsaris, cui Agones annui celebrantur, qui Antinoii appellantur, nostris adhuc temporibus instituti.* Non paucæ urbes in eum quem colebant Deum transformaverunt Antinorum: Arcades, Bithyni & alii sub Mercurio; Ancyrani sub Luno, Chalcedonenses sub Sole; Smyrneneses sub Baccho eum adorarunt. Hinc S. Hieronymus adv. Jovinianum. *Et ut sciremus quales Deos semper Ægyptus recepisset, nuper ab Hadriano Amasio Urbs eorum Antinoi appellata est.* Et Prudentius contra Symmach. lib. 1. v. 271.

*Quid loquar Antinorum cælesti Sede locatum,
Illum delicias tunc divi Principis, illum
Purpureo in gremio spoliatum sorte virili
Hadrianique Dei Ganimedem.*

Multa numismata cum ejus effigie percussa sunt, & epigraphe ANTINOOC HPOC. In alio nummo legimus OCTIAIOC MAPKEΛΛOC O IEPEYC TOY ANTI. NOOY TOIC AKAIIOC ANEΘHKE. Illius consecrationis hoc monumentum refertur a Casaubono ad c. 4. Spart. in Had.

ANTINOΩ
CYNΘPONΩ TΩN
EN AIGYPTΩ ΘEΩN
M. OYΛΠIOC AΠOΛΛΩNIOC
ΠPOΦHTHC.

T A B U L A X X X I V.

M. A U R E L I U S.

ARCUS Aūrelius Annii Veri Faustinae Senioris fratris, & Domitiae Calvillae filius *a principio vitae tranquillissimus, adeo ut ab infantia vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Aurel.

Victor. decimo septimo ætatis anno ab Antonino Pio adoptatur: illo mortuo a Senatu Augustus dicitur, & L. Verum in consortium imperii vocat. Extincto Vero solus imperat: bella plurima feliciter gessit: a puero philosophiæ studiis imbutus, Imperator factus ea non neglexit: *Operam præterea pingendo sub Magistro Diogneto dedit.* Capitolin. in M. Anton. *Iste virtutum omnium cœlestisque ingenii extitit, ærumnisque publicis quasi defensor obiectus est. Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profecto quasi uno lapsu ruiſſent omnia status Romani.* Aurel. Victor. in Marc. Aurel. Tandem infirma valetudine utens Vindobonæ vitam clausit XVI. Kal. Aprilis anno

anno U. C. 933. Christi 180. ætatis 58. cum mensibus 10. & diebus 22. quum imperasset annos 19. & dies 10.

Caput crispulum habuit, Barbam hispidam, imple xam, seu ὑμῖνον βαθεῖαν, & plane philosophicæ densitatis, ut alicubi Arnobius loquitur. Erhar. Reusch. cap. 4.

Cur autem tot nummi, statuæ, & effigies Marci Aurelii reperiantur, discimus ex Capitolino in Marc. Anton. cap. 18. *Sacrilegus judicatus est, qui ejus imaginem in sua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere, vel debuit.*

T A B U L A X X X V.

C R I S P I N A.

RISPINAM Fulvii Bruttii Præsentis bis Consulis filiam, Commodus, celerius, quam is vellet, conjunxit Pater M. Aurelius propter bellum Scythicum. Nuptiæ more privatorum celebratæ fuerunt, quamvis Commodus jam Cæsar esset renunciatus. In adulterio deprehensa in Insulam Capream relegata est, ubi paulo post jussu commodi occisa: an ex Commodus filios suscepit, videtur incertum: attamen apud Vaillant. Numis. præst. edit. Rom. Tom. II. hæc habentur: *Crispina per fecunditatem, & puerulum in nummis ejus depictum, Commodum fecisse patrem indicatur.*

Idem Vaillantius Tom. I. colon. refert nummum Græcum in quo Crispina ΒΡΟΥΤΤΙΗ a Patre Bruttio appellatur.

T A B U L A X X X V I.

L. SEPTIMIUS SEVERUS.

Ucius Sept. Severus oriundus ex Africa Provincia Tripolitana, Oppido Lepti ex equestri familia, literis, & armis insignis per omnes gradus transiens, tandem Imperato eligitur a legionibus Illyrici. Armatus Romam properat contra Did. Julianum & eum interficit. Pescennium Nigrum in Oriente & Albinum in Gallia Imperii æmulos vincit & solus Imperio potitur; inde contra Persas & Parthos bella movet & debellat. Præclaris facinoribus æque, ac sævitia insignem Senatus judicavit, illum aut nasci non debuisse, aut non mori, quod & nimis crudelis, & nimis utilis Reip. videretur: *fuit bellicosissimus omnium qui ante eum fuerunt: acer ingenio ad omnia quæ intendisset in finem perseverans: benevolentia, quo inclinasset, mirabili ac perpetua, ad querendum diligens, ad largiendum liberalis: in amicos, inimicosque pariter vehemens.* Sext. Aurel. Epit. n. 20. quum expeditionem suscepisset in Britannos, Eboraci morbo correptus periit prid. Non. Februarii anno U. C. 964. Christi 211. quum esset annorum 65. Mensium 8. dierum 25. post Imperii annos 17. menses 8. & dies 3. Multi existimant mortem illi medicorum ope acceleratam fuisse, Caracalla filio instigante, Antoninum Bassianum nuncupatum Caracallam, & Septimium Getam filios, Imperatores simul testamento declaravit, tutoremque Papinianum virum justissimum dedit.

TABULA XXXVII.

L. SEPT. SEVERUS ET FILII.

UUM Filius Imperatoris, vel quivis alius Cæsar declarabatur, statim sub ejus vultu, sed semper capite nudo percutiebantur nummi. At vero in hac gemma Antoninus Caracalla & Septimius Geta Capite laureato exhibentur: unde eam fuisse incisam existimarem extremis Imperii Sept. Severi diebus: tunc enim filios suos Augustos dici & haberi passus est: *Jussit Severus quum videret se perurgeri sub hora mortis, ut alternis diebus apud filios Imperatores in cubiculis fortuna portaretur.* Spartianus.

Severus a victoria coronatur, non modo propter expeditionem Britannicam, sed quia ut refert Herodianus, *clarissimus omnium Imperator bellicis operibus: neque enim aut civiles quisquam adversus inimicos, aut externas adversus barbaras totidem alius victorias reportavit.*

R. P. Baldinus in edit. Rom. Numif. Præstant. Joan. Vaillantii Tom. II. pag. 215. præclarissimum vulgavit Nummum aureum ex Museo D. De Cleves, in quo Domus Sept. Severi capita omnia exhibentur. Vide illius interpretationem, qua & usi sumus pro Gemmæ nostræ elucidatione.

T A B U L A X X X V I I I.

ALEXANDER SEVERUS.

ARCUS Aurelius Severus Alexander a consobрино Elagabolo licet annis minore Cæsar nuncupatus est, & adoptatus; mox ob solam causam quod ingenii esset moderati vitæ insidias struxit Elagabalus; sed a Prætorianis Augustus dicitur, & a Senatu comprobatur statim ab Elagabali cæde. Princeps omni virtutum genere insignis, in omnibus disciplinis egregie institutus, Parthos & Persas devicit, quumque contra Germanos exercitum comparasset dolis Maximini juxta Moguntiam trucidatus est a Militibus quibus exosus erat propter summam Matris avaritiam. Periiit XIX. Kal. Aprilis anno U. C. 988. Christi 235. annum agens 26. cum 5. mensibus, & diebus 19. quum imperasset annos 13. & dies 9.

In hac nostra gemma nihil observatu dignum, nisi ægis quam habet ad pectus de qua sic Servius in *Æneid.* lib.8. Ver.415. *Ægis propriè est munimentum pectoris æreum habens in medium Gorgonis caput: quod munimentum si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur: si in pectore hominis sicut in antiquis Imperatorum statuīs videmus, Lorica dicitur.* Existimo autem Alexandrum Severum ægide indutum exhiberi eadem ratione, ac induebatur Domitianus scilicet *ut sui admirationem apud omnes incuteret.* Pier. Valer. lib.32. Caput verb. terror.

T A B U L A X X X I X .

CONSTANTINUS MAGNUS.

CLAUVS Valerius Constantinus mortuo Patre Constantio Eboraci anno Christi 306. statim ab exercitu Augustus dicitur, sed & paulo post Cæsar a Galerio Maximiano nuncupatur. Quum Maxentius Imperium arripuisset contra illum Romam properat, & ad Pontem Milvium post Crucis apparitionem Tyrannum profligat, qui in Tyberi mergitur anno Imperii sexto; Multas alias victorias reportavit, Byzantium ædificavit & suo nomine Constantinopolim appellavit, Christianam Religionem amplexus pacem Ecclesiæ restituit, & anno Christi 325. Concilio Nicæno contra Arianos celebrato interfuit. Tandem in suburbiis Nicomediæ obiit post 30. annos 9. menses, & dies 27. Imperii, XI. Kal. Julii, ætatis annorum 63., mensium 2. & dierum 25. anno U. C. 1090.

Alexander Severus sanxerat *ut viri in universum in aures non haberent, & matronæ contentæ deberent esse uno reticulo*; Æl. Lamprid. in Alex. Sev. Hoc decretum abolitum fuisse tempore Constantini probabile est, quum ipse Imperator in hac nostra gemma cum inauribus exhibeatur; quem usum sibi soli reservasse non est verisimile. Capite laurea cingitur & tanquam Imperator, & tanquam barbararum gentium debellator. Diademate tamen libentius caput exornabat ut ait Victor. in Epit. c.60. *Habitu regum gemmis, & caput exornans perpetuo diademate.*

Monogramma Christi, quod habet ad pectus, cernitur etiam in ejus nummis. Hoc ita describit Eusebius

sebius lib. I. de Vita Constantini: *linea transversa per mediam litteram P. ducta*. Et S. Hieron. Epist. ad Lætam: *Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli Salvatoris ciphra condecorat*. Hoc monogramma in jubis, scutis Loricis &c. Constantinus insculptus voluit.

T A B U L A X L.

S A C E R D O S.

E Thiariis sine acumine, & quæ in modum mediæ spheræ fiebant, loquitur Sanctus Hieronymus Epist. ad Fabiol. utrum Sacerdos, quam in hac Carneolâ exhibemus, hac thiara capite ornetur, an potius velamento tegatur, videant viri eruditi: communis omnium Flaminum & Sacerdotum erat lex ab Hebræis petita Levit. cap. 10. v. 6. ut capite velato sacra peragerent. Imo plerique Deos precaturi velato erant capite. Hinc Juvenal. Sat. 6. v. 390.

*... Stetit, ante Aram nec turpe putavit
Pro cithara velare caput.*

Sub hujus Sacerdotis effigie Nummam Pompilium representari existimo cum omnia oris delineamenta Regis Romanorum habeat. Sacerdotis insignia Nummæ Pompilio competunt, qui cultum Deorum & ritus sacros instituit.

T A B U L A X L I .

L A R V A S C E N I C A .

OMICÆ personæ veteris quidem comedie, plerumque hominibus, quos fugilabant, similes erant, aut majori cum ludibrio effingebantur. Pollux lib. 4. Segm. 143. hinc omnes illæ Larvæ horribiles & monstrosæ quæ nobis supersunt ex antiquis Romanis, & quarum amplissimam descriptionem dedit Franciscus Ficoroni in libro cui titulus: *Le Maschere Sceniche degli antichi Romani*, Omnes fere quasi terrifico oris hiatu spectatores devorare videbantur: idcirco Juvenalis Sat. 3.

. . . . Personæ pallentis hiatum
Maris formidat rusticus infans
In gremio

Qua materia conficerentur larvæ discimus ex Prudentio in Symmac. lib. 2.

Ut Trogicus cantor ligno tegit ora cavato,
Grande aliquod cujus per hiatum crimen anbelet.
 Et juxta Virgil. Georg. lib. 2. ex arborum corticibus componebantur.

Vertibus incomptis ludunt, risuque soluto,
Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.
 Non modo vultum, sed totum caput tegebat Larva Comica: nam caput & os cooperimento personæ te-
ctum undique, unaque tantum vocis emittendæ via
pervium, qua non vaga, neque diffusa est, in unum
tantummodo exitum collectam, coactamque vocem,
& magis claros, canorosque sonitus facit. Gell. lib. 5.
 cap. 7.

Lar-

Larva quam exhibemus capillos habet bene comptos & calamistratos, fortasse in derisionem eorum qui comam nimia cura nutriunt & componunt.

T A B U L A X L I I.

L A R V A S I L E N I.

U^SUS Scenæ theatralis Drammaticæque Poeseos author fuit Bacchus illique Larvæ erant dicatæ. Silenus adjungitur Baccho, cum quo multa etiam templa habuit communia, hinc est quod in Scenam introducebant antiqui Satyros, Silenos, Faunos, ut constat ex Epist. Horatii ad Pison. v. 231, & 224.

Quoniam Edera Baccho dicata erat, ideo Sileni ea coronabantur ut exhibet nostra hæc Gemma. Barba prolixa & hos hiatus ut plurimum communia sunt Larvis.

T A B U L A X L I I I.

CAPITA INCOGNITA.

O^S erat apud antiquos vel proprias vel majorum suorum effigies in gemmis cælatas gestare: hinc infinita propemodum illa capita incognita quæ quotidie reperimus, quibusque audacter nomina Philosophorum, Oratorum, Poetarum, aliorumque virorum illustrium imponere placuit quibusdam antiquariis. Duo capita sese invicem respicientia cum litteris græcis injuria temporum pæne deletis vulgavit Leonard. August. de Gemm. & Sculpt. Antiq.

Antiq. p. c. n. 44. Eadem ipsa exhibentur in hac Tabula, nominaque eorum fuisse existimarem Tramehios, & Kraetios littera M inserviente pro A, & M, ut sæpius in inscriptionibus accidit. An vero viri illi parentes vel amici, literis an armis fuerint insignes ego quidem plane ignoro.

T A B U L A XLIV.

CAPUT INCOGNITUM.

APUT frondibus redimitum cum vittis super collo dependentibus exhibet hæc carneola, & fortasse caput est cujusdam foeminae Sacerdotalis. Vittæ enim insignia sunt Sacerdotii, ut Ovidius de Rhea Silvia:

*Ignibus Iliacis aderam, quum sparsa capillis
Decidit ante Sacros lanea vitta comas.*

T A B U L Æ XLV. XLVI.

CAPITA INCOGNITA.

IN istis Tabulis duo alia capita incognita proferuntur; licet diversus sit capillorum ornatus, diverso tempore incisas fuisse has gemmas asserere non audeamus nam teste Montfauconio Tom. III. lib. I. cap. ult. n. 4. *Ornatus capitis mulierum, semper fuit variis mutationibus obnoxius, tum apud Græcos, tum apud Romanos. Ornatum porro variorum nomina efferre, non humanæ esset facultatis: eorum magnam diversitatem jam vidimus in statuis, atque protomis Augustarum, aliarum-*

rumque mulierum. Fœminæ certe etiam primariæ, & Augustæ calamistratam comam, & capillum compolitum sibi decori esse duxerunt; quare hoc etiam nomine Violantillam Stellæ nuptam dilaudat Statius Silv.2. v. 113. cum dicit.

Celsæ procul aspice frontis honorem

Suggestumque comæ

Quo Suggestu significatur πύργος πλόκαμος idest tutulus cincinnorum, seu capillorum globus, quos ad verticem convolutos in modum turris gerebant, *Turritam frontem* vocat Lucanus *Turritum verticem*, D. Prosper epist. ad Demetriad. *Turritum caput* Prudent. Psycum. Ita Claudius Bertald. in notis Statii ad usum Serenissimi Delphini. E contrario ignominiosum existimabant calvas apparere. Hinc usus decalvandi adulteras, de quo Fab. Semest. III. 21. & 22. Fœminas item Christianas ab Ethnicis ignominia causa decalvatas legimus in actis S. Martinæ cap. 6. & in actis S. Faustæ & in illis S. Charitiniæ. In gravi tamen luctu tondere comas mulieres Græcas fuisse solitas liquet ex illo Eurip. in Alceste v. 426.

*Jubeo communem esse luctum hujus mulieris
Cæsariæ rasa, & nigra veste.*

T A B U L A XLVII.

C. M A R I U S.

ROTOMAM hanc idcirco etiam inter Tomi hujus postremas posuimus, quod non omnino certum esse, cujus viri sit effigies, existimavimus. Vultus tamen convenire non parum videtur cum illo C. Marii, cujus statua visitur in Aula maxima Musæi Capitolini eodem ferme vestimenti genere, cumque protome illa, quæ in Ædibus Barberinis conspicitur, & quam in ære jampridem incisam Causæus refert in Musæo Romano Tom.1. sect.2. Tab.55. Aliam ejusdem figuram impressam in Achate videsis in hoc ipso Musæo Odescalcho Tab.26. tom.1. ubi Henricus Brulæus, multa de Caii Marii rebus gestis jam attigit. Ego hic addam alia quædam: eum scilicet Municipem M. T. Ciceronis fuisse; utpote qui Arpini humili loco natus erat Patre C. Mario, Matre vero Fulcinia, a qua in villa Cavernate educatus. Hæc villa, teste D. Bernardo Javelli Arpinate, & Monacho Cassinate lib.1. *Antica Arpino*, sita erat ubi nunc *il Campo di S. Altissima*. Atque ibidem confita fuisse creditur quercus illa glandifera, ex qua olim evolavit.

Nuntia fulva Jovis miranda visa figura aquila nimirum, quæ in cunas, ubi Infans puer Marius jacebat septem pullos deportavit, totidem futuros ejus Consulatus prænuncians. Præclara facinora fere omnia Inscriptio, quam affert Brulæus, quæque est etiam apud Gruterum, complectitur. Suppletam tamen fuisse clare ostendit Anton. Augustin. Dialog.X. An-

Antiq. cum in fragmento hæc verba , atque hoc modo solum extarent .

- AVGV TR MIL EXTRA
- VGVRTHA REG NVMD
- TRIVMPHANS IN
- ANTE CVRRVM SVVM
- NSVL APSENS CREATVS
- ORVM EXERCITVM.
- CIMBROS FVGAVIT EX IEIS
- HAVIT REMP TVRBATAM.

In eaque opinione est idem Augustinus hostes ejus memoriam eradere conatos esse ? Quod attinet ad nummos hæc de illo tradit Dialog. XII. *rerum longe his antiquior C. Marius Arpinas in nummis cusum caput edidit Neptuni , capillis , barbaque promissis undarumque fluentium modo compositis quasi a mari Marii nomen derivaret suum cum Delphino , ac tridenti inscriptumque C. Marius C. F. At a tergo in biga habenas regentem cernas hippocampos , sub quibus Delphinus est circumplexam custodiens anchoram. Significabat nimirum ; quantum ego conscio ... post Consulatum sextum Urbe pulsus , ac proscripti Marii fugam ... Ad quem in palude delitescens casum C. Marii Maronem in Sinonis verpellis persona respexisse equidem eruditus hominibus cur non assentiar ? Sic enim Poetarum Latinorum Princeps :*

*Limosoque lacu per noctem obscurus in ulva
Delitui dum vela darent , si forte dedissent
Nec mihi jam patriam antiquam spes ulla
videndi ?*

Septi-

Septimi Consulatus initio morbo oppressus decessit vir in bello hostibus, in otio civibus infestissimus quietisque impatientissimus, ut ait Vellejus l. 2. c. 23. Auctor de viris Illustribus scribit, voluntariam sibi conscivisse mortem.

Eum pluribus locis laudibus effert M. Tullius, qui juvenili ætate librum, qui Marius inscribebatur, confecit: a Mario denominata loca plura sunt v. g. Marianæ fossæ, quod est Narbonensis Provinciæ oppidum hodie Fos ita dictum a vicina fossa, quæ a C. Mario fuit usque ad mare perducta Ptol. l. 2. c. 10. Plin. l. 3. cap. 4. Strab. l. 4. Mariana Colonia Corsicæ Insulæ Civitas, ubi nunc *Provincia di Mariana*; Mariana Castra h. e. Camairano Insubriæ Transpadanæ pagus; Mariana villa ad caput Aquæ Ferentinæ nunc Marino, quæ & Marianus fundus, Marianum prædium & Marianum sine addito. Vide Vulpium. Vet. Latium Profan. tom. 7. cap. x. Quamquam Blondus, ut refert Leander Albertus, Marianam villam extitisse opinatus est, ubi nunc Zagarolo. Villa alia existimatur fuisse Casamarium prope Verulas, ubi nunc Cisterciensium severiorum observantiæ Cœnobium. Montem Marium, qui certe est unus ex Vaticanis Octavius Panzirolus, quem sequitur Bartholomeus Piazza, putat inde dictum, quod bello mithridatico confecto, Marius Romam rediens ibi castra posuerit. Alii tamen à recentiori Mario ex nobili Mellinorum Familia cujus ibi villa amœnissima. Argumenta certa ad alterutram opinionem amplectendam non suppetunt. Mariani præterea Muli erant, furculæ, quibus religatas sarcinas viatores gerunt a C. Mario ita nuncupati, qui illorum usum invenit. Quod attinet ad Marii de Teuthonis, & Cimbris Trophæa marmorea, quæ ex Castello Aquæ
Mar.

Marciae ad S. Eusebium in Capitolium translata sunt, Donatus nihil dubitat, quin ad Trajanum pertineant. Ligorius Marii plane esse negat. Celsus Cittadini Domitiano Cæsari adscribit. Famianus Nardini pugnaciter communem sententiam defendit. Unusquisque perpenſis hinc, atque inde rationum momentis, quid ſentiendum ſibi ſit pro ſuo ingenio, iudicioque conſideret.

T A B U L A XLVIII.

C L A U D I U S.

N hoc etiam Jaspide valde mihi dubium est, an Claudii vere forma exprimatur. Cæterum similis plane protomæ illi est¹, quam D. Abbas Ridolphinus Venuti in Collectaneis Romanarum antiquitatum exponit. Nec multum ab imagine discrepat, quæ in Sarda grandiuscula cernitur apud Jo. Martinum ab Erbemayer.² Claudius itaque Drusi, & Antoniaë minoris filius Lugduni natus est Kal. Aug. ab U.C. DCCXLIII. Julio Africano, & Fabio Africano Coss. quamvis autem infans puer relictus a Patre ob graves, diuturnosque morbos, ingenio hebeti, corpore infirmo, neque ad publica privataque munera exercenda idoneus existimaretur, & in eum jam demortuum Seneca Philosophus Apocolochynthosim conscripserit, perinde ac si ob insignem stultitiam esset apud inferos in cucurbitam transformatus; non omnino tamen ignarum ac rudem fuisse declarant quadraginta, & unus Historiarum libri, quos a prima ipsa ætate in lucem edidit; volumina item octo de

Tom. I.

P

vita

(1) Tab. 18. pag. 13.

(2) Cap. III, CLIII. Capita Deorum &c.

vita sua ; defensio Ciceronis adversus Asinii Galli libros fatis erudita ; nec non Græcæ Historiæ , & Thyrenicorum libri xx. & octo Carchedoniacorum . Ejus certe vita , libidine , ebrietate , flagitiisque aliis infamis fuit . Non defuit ei tamen indulgentiæ , liberalitatis , ac pietatis laus ; immo & modestiæ , utpote qui Imperatoris prænomen non adhibere solitus fuerit , & honores immodicos recusare ? Quod attinet ad militarem virtutem in Britanniam ad bellum profectus tumultuantem provinciam vicit , & in deditionem accepit . Magnificentiæ vero documentum est maximum Aquæductus ab eo in Urbem perductus , cujus vestigia permanent ad portam Næviam , sive , ut nunc appellant Majorem cum inscriptione celeberrima :

TI . CLAVDIVS . DRVSI . F. CÆSAR . AVGVSTVS .
 GERMANICVS . PONTIF. MAXIM. TRIBVNICIA . POTESTATE .
 XII. COS. V. IMPERATOR . XXVII. PATER . PATRIÆ .
 AQVAS . CLAVDIAM . EX . FONTIBVS . QVI .
 VOCABANTVR . CAERVLEVS . ET . CVRTIVS .
 A . MILLIARIO . XXXXV . ITEM . ANIENEM . NOVAM .
 A . MILLIARIO . LXII . SVA . IMPENSA . IN .
 VRBEM . PERDVENDAS . CVRAVIT .

In id opus erogata sunt talentum sexaginta millia ; quorum rationem cum putaret Budæus auri , ut vulgo loquimur , Millionem , ac ccclxxv. millia Coronatorum , & quingentos efficere docuit¹ . Ad hæc Ostiensem Portum in eo plane loco , qui nunc Portus dicitur , in dextero nimirum Tiberis alveo duobus millibus passuum ab Urbe Ostia construxit . Neque enim ab eo alius circumcirca Portus extitit , contra quam senserint

(1) Vide Jacob. Strada Thesaur. Antiq. sive Imâg. Imperat.

ferint Mabill. Mus. Ital. Tom. I. pag. 153. & Havercamp. Tab. 4. pag. 30. n. 26. quod aperte demonstrat humanissimus D. Marchio Jo: Petrus Lucatelli in dissertatione mihi a se dono data *del Porto d'Ostia &c.* Ædificationis vero modum, ac tempus Tranquillus Svetonius sic narrat: *Ægre post undecim annos, quamvis continuis triginta hominum millibus sine intermissione operantibus Portum Ostiæ extruxit circumdato dextero, sinistroque brachio, & ad introitum profundo jam salo mole objecta; quam quo stabilius fundaret, navem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrin in exemplum Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum dirigerent: decessit II. Id. Oct. Asinio Marcello, & Acilio Aviola Coss. LXIII. ætatis anno; Imperii XIII. Funeratusque est, inquit Svetonius, solemnibus Principum pompa, & in numerum Deorum relatus. Quo mortis genere extinctus fuerit, non satis constat. Veneno certe. Suspicio fuit, boleto medicato ab Agrippina uxore interfectum; quo respexisse visus Martial. l. I. ep. 2. in Cæcil.*

Quid dignum tanto tibi ventre, gulaque precabor?

Boletum, qualem Claudius edit, edas.

TA-

T A B U L A XLIX.

V E N U S.

CRYSTALLINA hæc effigies inter incognitas numerari videtur posse. De ea P. Felicianus Buffi in MMSS. hæc habet a me latine reddita. *Venerem, quæ chrySTALLINA hac protome repræsentatur, adducor ut credam, eandem illam esse, quam Græci Apostrophiam, hoc est Aversatricem dixerunt; quandoquidem veste undique circumtectam aspicio. Etenim turpium rerum ab animis cogitationes depellens ab impuris voluptatibus abhorrebat. Quamquam & Venus fortasse illa est, quæ ab iisdem olim Græcis Venus Cælestis est dictitata, a qua purum castumque amorem dimanare putabant. Et paulo post: Fascia, qua præcinctam habet frontem, ut litteratis hominibus notum est non solum Regibus, sed etiam Numinibus aptabatur. Ob idipsum nescio, an etiam caput Augustæ alicujus esse possit. De utraque illa Venere Rhodig. lib. xiv. lect. Antiq. c. 6. Apud Thebanos Veneris simulacra ab Harmonia dicata cognominibus additis esse, ait. Unam, inquit, Venerem Uranie honestavit insigni amoris ratione puri, sincerique ... Tertiam Apostrophiam voluit cognominari, velut præpotentem ab impiis operibus, impiisque desideriis humanum avertere genus. Harmonia, quæ hujusmodi simulacra Thebis dicaverat, fuit Veneris, & Cadmi filia. Vide Ovid. lib. 4. Metam.*

F I N I S.

T. II.

ASTARTE

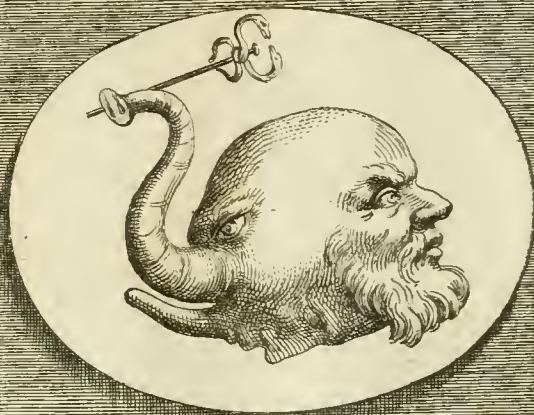

Cameo in Plasma

PSRI

T. III

ISIDE AVERRVNCA.

In Diaspro Rosso.

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

T. V.

GIACINTO

In Corniola

Nel Tesoro di S. Afr. il Duca Odescalchi.

PSLI

T. VI.

MARSIA.

In Cameo.

Nel Tesoro d. S. Alt. il Duca Odescalchi

PSRI.

T. VII.

MEDUSA.

In Cameo di piu colori.

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

P. S. N. I.

T. VIII.

GORGONE

In Cameo

PERI

T. IX.

ATALANTA

In Calcedonia

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

P. 111

T. X.

IOLE

Cameo in Agata

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

B. B. I.

T. XI.

OMFALE

In Elitropio.

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

FSEI.

T. XII

BACCANTE

In Ametisto

Nella casa di S. Al. i. Duca Odescalchi

P. 51

T. XIII

SATIRO

Cameo in Agata

Nel Tesoro di S. Alb. il Duca Odensealchi

2311

T. XIV.

HELENO.

In Giacinto

PLATE

OLIMPIA E ALESSANDRO

In Cameo.

T. XV

Nel Tesoro di S. Alb. il Duca Odescalchi.

P. J. B.

T. XVII.

TOLOMEO RE

In Niccolo

Nettavoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

EST

T. XVIII.

CLEOPATRA

In Christallo

Nel Tesoro del Ab. di Duca Odescalchi

PSI

T. XIX.

ROMA

In Niccolò

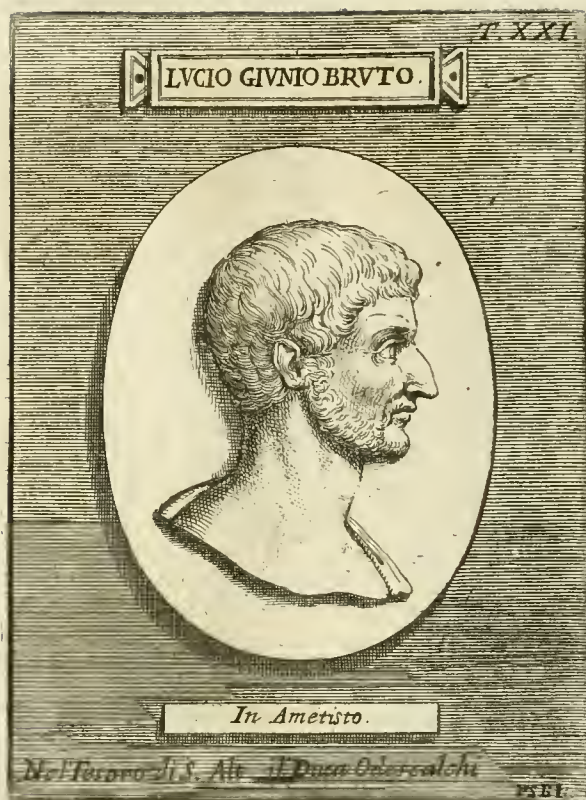
Nel Tesoro di S. Alb. il Porca Oderevalchi 2012

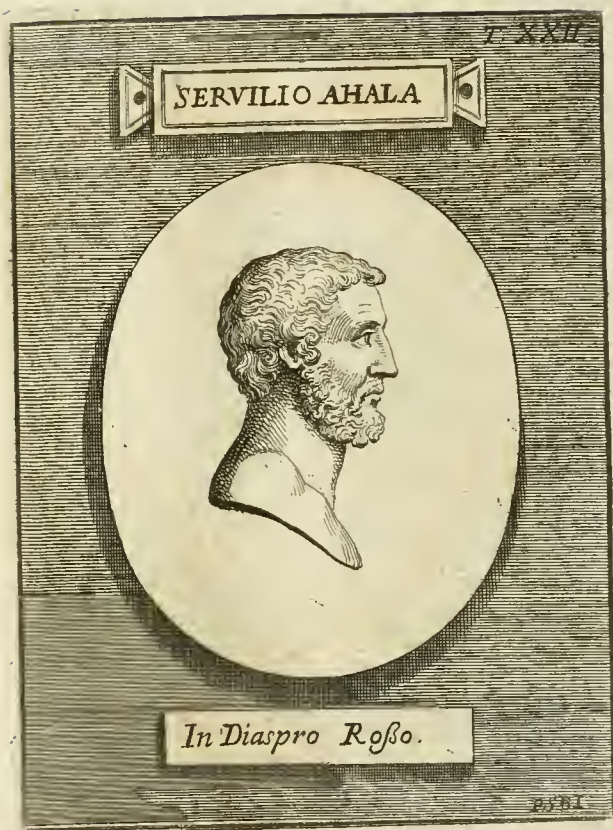

Intaglio in Corniola

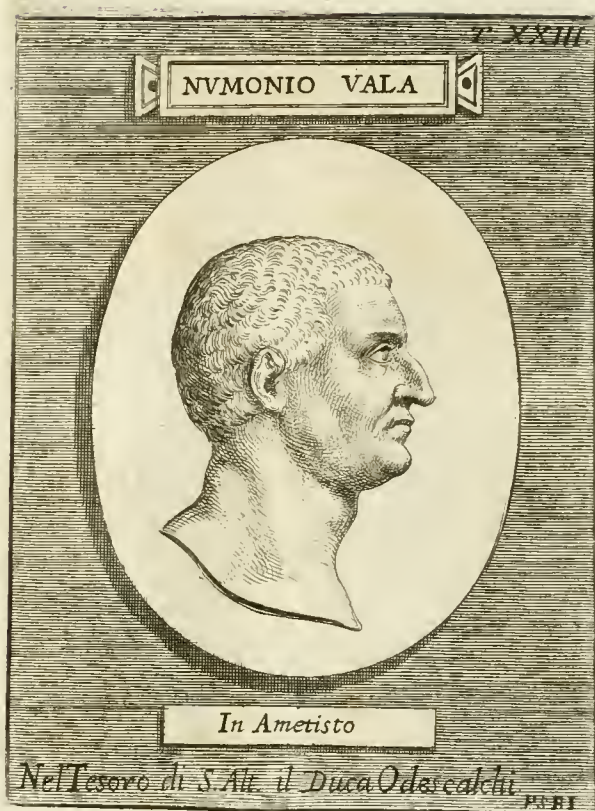

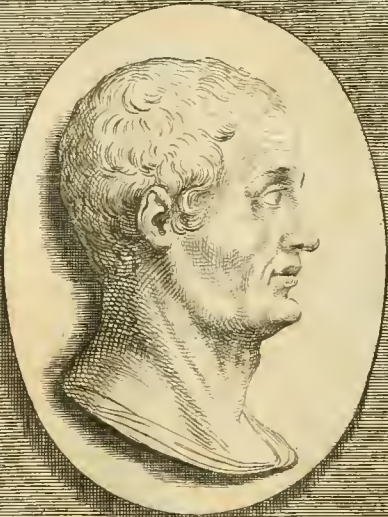

T. XXV

CAIO MARIO

Cameo in Agata

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

PSBI

T. XXVII

CICERONE

In Cameo

Nel Terrore di S. Alessia il Duca Odescoletti

PIRELLA

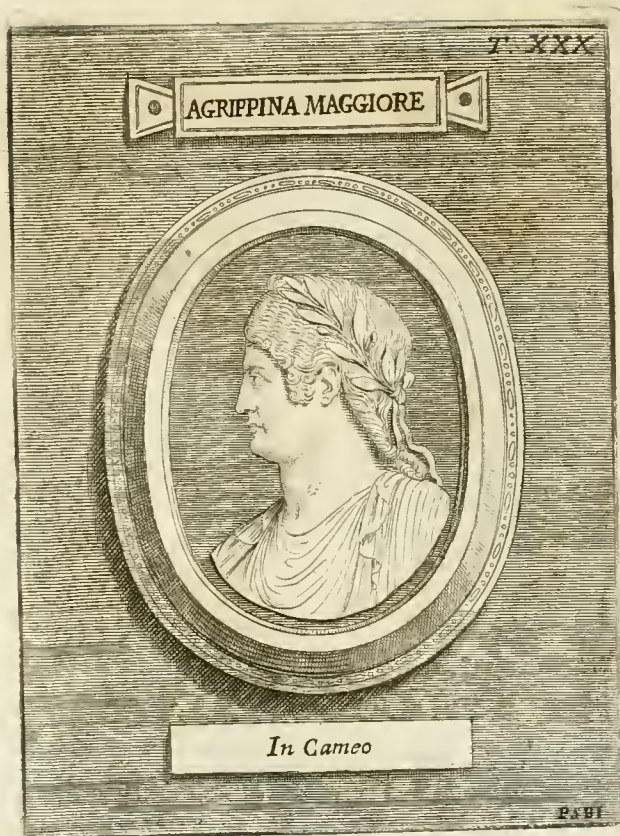
LIVIA

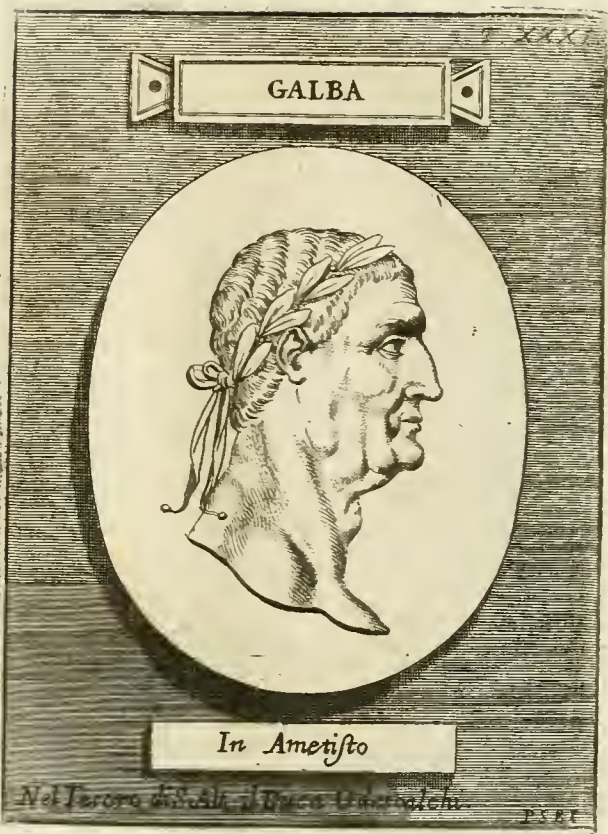

Cameo in Agata

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

T. XXXII.

ADRIANO

In Granata

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

T. XXXIII.

ANTINOO

In Corniola

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

PSBI.

T. XXXIV

MARCO AVRELIO

In Agatha

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

P. S. B.

T. XXXV

CRISPINA

In Diaspro

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

PSPI.

T. XXXVI

SETTIMIO SEVERO

In Corniola

R. 181

T. XXXVII

SETTIMIO SEVERO
E LI FIGLIOLI.

In Ametisto.

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

F. E. L.

T. XXXVIII

ALESSANDRO SEVERO.

In Corniola

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

3581

T. XXXIX

COSTANTINO MASSIMO

In Cameo in Niccolo.

Nel Tesoro di S. Alb. il Duca Odescalchi.

T. XL.

SACERDOTE

In Corniola

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Oderischi

PSBL.

T. XII

MASCHERA SCENICA

In Cameo

Nel Terrore di S. Ale. il Duca Odescalchi.

PSB.

T. XLII

MASCHERA BACCANALI
DI SILENO

In Corniola

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

1781

T. XLIII.

CAPITA INCOGNITA

In Diaspro Rosso

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

FSBL

T. XLIV

TESTA INCOGNITA

In Corniola

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

PSRI

TESTA INCOGNITA.

In Smeraldo

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi.

T. XLVI

TESTA INCOGNITA

In Corniola.

Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi

PSEI

CAJO MARIO

T. XLVII.

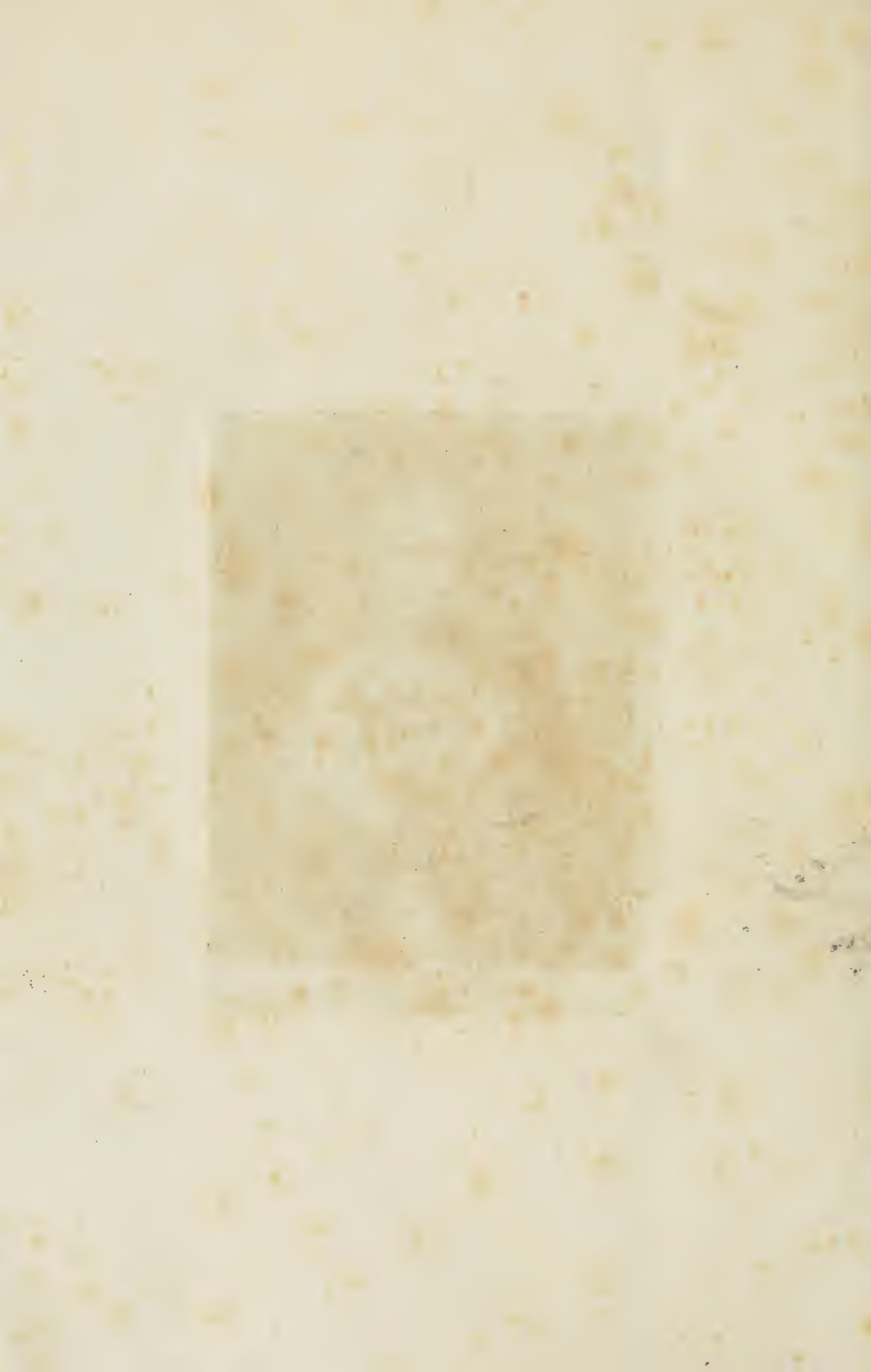

In Agata

Nel Tesoro di S. Alt il Duca Odescalchi

PSPI

VENERE

T. XLIX

*In Cristallo di Monte.
Nel Tesoro di S. Alt. il Duca Odescalchi*

PSBI

2741- (2) - F
FOLIO 36
NT
550 F
1400
1400

